

YENİ “LİSANSÜSTÜ EĞİTİM VE ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ”NİN ÖNGÖRDÜĞÜ SİSTEM VE GEÇİŞ ESASLARI

– Mevcut Lisansüstü Öğrenciler Yükseköğretim Kurulu’nun Yeni Yönetmeliği’ne Tabi mi? –

*The System and Transition Rules Set Forth by the
New “Regulation on Postgraduate Education and Training”*

– Are Current Postgraduate Students Subject to the Council of Higher Education’s New Regulation? –

Serdar YILMAZ *

ÖZ

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından hazırlanan yeni “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği” (Yönetmelik / Çerçeve Yönetmelik), 20/04/2016 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik programlarından oluşan lisansüstü öğretime ilişkin önemli değişiklikler içeren Yönetmeliğin en dikkat çekici yanı, öğrenimde “azami süreler”i ve üniversiteden “atılma”yı (“ilişik kesme”yi) geri getiren hükümlerinin mevcudiyeti. Lakin bu hükümlerin getirilmesi, yepyeni bir sistem ihdası anlamına gelmediği gibi, aslında “sürpriz” de değil. Zira ön lisans ve lisans öğrenimi açısından, 19/11/2014 tarih ve 6569 sayılı *Torba Kanun*’la yaklaşık bir buçuk yıl önce geri

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Elemanı (serdar.yilmaz@law.ankara.edu.tr)

getirilmiş olan “atılma”nın, lisansüstü öğrenim açısından da gündeme geleceği, anılan *Torba Kanun*’un bu hususta YÖK’e yetki verdiği hükmünden hareketle biliniyordu/beklenmekteydi.

Bu noktada, lisansüstü öğretimin niteliği perspektifinden değerlendirildiğinde, belirli süreler içerisinde belirli yükümlülükleri yerine getirmeyen ve başarısız olan öğrencilerin üniversiteden “atılması” sonucunu doğuran düzenlemelerin elzem ve isabetli olup olmadığı, şüphesiz önemli bir tartışma konusu. Ama yürürlüğe giren yeni Yönetmeliğin “atılma”yı geri getirmiş olması muvacehesinde, bu konudaki hükümler, artık bir “vakıa” olarak karşımızda. Üstelik Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce lisansüstü öğrenime başlamış olan (mevcut/eski) öğrencilerin, bu Yönetmeliğe tabi olup olmadıkları ya da ne ölçüde ve ne şekilde tabi olduklarına ilişkin tereddüde düşükleri gözlemlenmekte.

İşte bu makalede de, lisansüstü öğrenimde “azami süreler” konularak “atılma”nın getirilmesinin *yerindeliği* tartışması bir kenara bırakılarak; esasen, Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle birlikte en çok merak uyandıran, birbiriyle ilintili şu iki genel soruya yanıt aranmakta: 1) Lisansüstü öğrenciler, -disiplin hükümleri dışında- hangi hâllerde üniversiteden “atılacak”tır? 2) Mevcut lisansüstü öğrenciler, genel olarak bu Yönetmeliğe, spesifik olarak da Yönetmeliğin “azami süre”yi ve “atılma”yı öngören hükümlerine tabi olacak mıdır?

Anahtar Sözcükler: Lisansüstü eğitim-öğretim, yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlik, azami öğrenim süresi, üniversiteden ilişik kesme, geçiş hükümleri, kazanılmış hak, müktesep hak, haklı beklenti, makul beklenti.

ABSTRACT

New “Regulation on Postgraduate Education and Training” (Regulation / Framework Regulation) is prepared by the Council of Higher Education (CoHE), and came into force through being published in the Official Gazette dated 20/04/2016. Regulation includes significant amendments related to postgraduate education consisting of masters, doctorate and proficiency in art programs. The most noteworthy aspect of Regulation is presence of the provisions bringing back “maximum period of time” in education and “discharge” from university. However bringing these

provisions mean neither establishing a totally new system nor a “surprise”. Because, in terms of undergraduate education (associate and bachelor degrees), about one and a half year ago, “discharge” was brought back with the *Omnibus Bill* dated 19/11/2014 and numbered 6569. And in terms of postgraduate education, bringing “discharge” back was being known/expected with reference to the mentioned *Omnibus Bill*'s provision that delegating CoHE.

At this point, when evaluated from the perspective of quality of the postgraduate education, it is undoubtedly an important topic of discussion as to whether essential and appropriate that the provisions set forth “discharging” students who omit the certain obligations within the certain periods of time, and are failed. But in view of being brought “discharge” back by the new Regulation, the provisions on this issue stay as a “fact” in front of us. Moreover, it is observed that the (current/former) students, who have begun their postgraduate education before the enforcement date of Regulation, are in hesitation regarding to whether subject to or in what extent subject to this Regulation.

In this article, *expediency* discussion on establishing the “maximum period of time” and “discharge” in postgraduate education is left aside, and substantially, with the Regulation's entrance into force, answers to the following two general and the most suspensive questions related to each other are sought: 1) In which circumstances -except disciplinary provisions- postgraduate students are going to be “discharged” from university? 2) Are the current postgraduate students going to be completely subject to this Regulation, and/or specifically subject to the provisions providing “maximum period of time” and “discharge”?

Keywords: Postgraduate education and training, master's degree, doctorate degree, proficiency in art degree, maximum period of education time, discharge from university, transition provisions, vested right, acquired right, legitimate expectation, reasonable expectation.

PLAN

I. GİRİŞ; II. YENİ YÖNETMELİK'TEKİ BAZI (ÖZELLİKLE “AZAMI SÜRELER” VE “İLİŞİK KESME”YE İLİŞKİN)

DÜZENLEMELERE GENEL BAKIŞ, § II.1. Genel olarak, § II.2. Yüksek lisans (tezli-tezsiz) ile ilgili olarak, § II.3. Doktora (normal-bütünleşik) ile ilgili olarak, § II.4. Sanatta yeterlik (normal-bütünleşik) ile ilgili olarak, § II.5. Bilimsel hazırlık ve özel öğrencilik ile ilgili olarak, § II.6. Bir hatırlatma: Yönetmeliğin “çerçeve” niteliği, § II.7. Bir ön sorun: Yönetmeliğin “yasallık ilkesi”ne uygunluğu tartışması; III. YÖNETMELİĞİN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI: Kurallar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, § III.1. Genel ve kuramsal olarak, § III.2. Geçici madde bağlamında somut olarak; IV. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

I. GİRİŞ

Üniversitelerarası Kurul’un (ÜAK) yaklaşık yirmi yıldır yürürlükte bulunan -bu süreçte pek çok değişikliğe de uğrayan- “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”¹, Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK), 20/04/2016 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”² (Yönetmelik / Çerçeve Yönetmelik) ile yürürlükten kaldırıldı.³ Aslında YÖK’ün bu Yönetmeliği, yaklaşık bir buçuk yıldır beklenmekteydi. Zira 19/11/2014 tarih ve 6569 sayılı “Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un⁴ (6569 sayılı *Torba Kanun*) 28. maddesiyle, 04/11/1981 tarih ve 2547 sayılı “Yükseköğretim Kanunu”nun⁵ 44. maddesinin (c) fıkrası değiştirilerek, *ön lisans*⁶ ve *lisans*⁷ programlarının tamamlanmasına ilişkin “azami süreler” belirtilip, bu süreler

¹ RG: T.01/07/1996, S.22683. [ÜAK’ın, lisansüstü öğretim esaslarına ilişkin olarak bundan önceki -ilk- yönetmeliği ise, yaklaşık on dört yıl yürürlükte kalmış olan -süreç içerisinde değişikliklere de uğrayan- “Lisans Üstü Öğretim Yönetmeliği” (RG: T.06/10/1982, S.17830) idi.]

² RG: T.20/04/2016, S.29690.

³ Bkz. Yönetmelik m.36.

⁴ RG: T.26/11/2014, S.29187.

⁵ RG: T.06/11/1981, S.17506.

⁶ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na göre, “*ön lisans*”; ortaöğretim yeterliliklerine dayalı, en az iki yıllık bir programı kapsayan nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan veya lisans öğretiminin ilk kademesini teşkil eden bir yükseköğretimdir [m.3/(r)].

⁷ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na göre, “*lisans*”; ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarıyılıklı bir programı kapsayan bir yükseköğretimdir [m.3/(s)].

içerisinde programı tamamlayamayan öğrencilerin “ilişğinin kesilmesi” sonucunu doğuran düzenlemelere yer verilirken; “*lisansüstü*”⁸ eğitim usul ve esasları ile öğrenim süreleri”nin YÖK tarafından çıkarılan yönetmelikle belirleneceğđ öngörölmüşü.⁹ **Adı geöen Torba Kanun ile 2547 sayılı Kanun’da -m.44/(c) hükmünde- yapılan söz konusu değışiklik, “sonraki hüküm” olması hasebiyle, önceden -2547 sayılı Kanun m.65/(b)-1 hükmü gereğđ- ÜAK’a¹⁰ ait olan, “lisansüstü öğretim esasları”nı çıkaracağı yönetmelikle düzenleme yetkisini, YÖK’e vermişü.**¹¹

⁸ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu uyarınca, “*lisansüstü*”; yüksek lisans ve doktora ile tıpta, diş hekimliğinde, eczacılıkta ve veteriner hekimlikte uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsamaktadır [m.3/(t)]. Ayrıca bkz. ve karşı. *infra.*, dn.22.

⁹ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun -6569 sayılı Kanun ile değıştirilen- anılan m.44/(c) hükmü uyarınca; “*Öğrenciler, bir yıl süreli yabancı dil hazırlık sınıfı hariç, kayıt olduğu programa ilişkin derslerin verildiğđ dönemden başlamak üzere, her dönem için kayıt yaptırıp yaptırmadığına bakılmaksızın öğrenim süresi iki yıl olan ön lisans programlarını azami dört yıl, öğrenim süresi dört yıl olan lisans programlarını azami üç yıl, öğrenim süresi beş yıl olan lisans programlarını azami sekiz yıl, öğrenim süresi altı yıl olan lisans programlarını azami dokuz yıl içinde tamamlamak zorundadırlar. Hazırlık eğitim süresi azami iki yıldır. Azami süreler içinde katkı payı veya öğrenim ücretinin ödenmemesi ile kayıt yenilenmemesi nedeniyle öğrencilerin ilişkileri kesilmez. Ancak üniversite yetkili kurullarının kararı ve Yükseköğretim Kurulunun onayı ile dört yıl üst üste katkı payı veya öğrenim ücretinin ödenmemesi ile kayıt yenilenmemesi nedeniyle öğrencilerin ilişkileri kesilebilir. Yatay geöiş ve çift ana dal eğitiminin usul ve esasları ile azami öğrenim süreleri, *lisansüstü eğitim usul ve esasları ile öğrenim süreleri Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.*”*

¹⁰ Burada dikkat çekmek isteriz ki; ÜAK’ın YÖK’ten ayrı bir “kamu tüzel kişiliğđ” mevcut olmamasına karşı, 2547 sayılı Kanun’da, “yönetmelik” adı altında düzenleme yapma yetkisi ile donatıldığı görölmektedir. Bu husus (kamu tüzel kişiliğđne sahip olmayan bir birimin/kurulun “yönetmelik” çıkarması), “yönetmelik” çıkarma yetkisini, “*başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri*”ne tanımış/özgölemiş olan Anayasa’nın 124. maddesi karşısında, ilgi çekici bir tartışma noktası oluşturmaktadır. Her ne kadar tüzel kişiliğđ haiz olmayan kamu kuruluşlarının da “yönetmelik” adı altında düzenleme yapabileceğđ, uygulamada genel kabul görmekte ise de; bu tür bir “yönetmelik” ile Anayasa’nın öngördüğü kamu kuruluşları (başbakanlık, bakanlıklar, kamu tüzel kişileri) tarafından çıkarılan “yönetmelikler”in tamamen aynı rejime tabi olduğünü söylemek mümkün olmasa gerektir. “*Tüzel kişiliğđ bulunmayan kamu kuruluşları yönetmelik çıkarabilir mi?*” sorusu bağlamında detaylı bilgi ve farklı görüş için bkz. Kemal GÖZLER (2009a), *İdare Hukuku*, C.I, 2. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi Yay., s.1248-1250.

¹¹ Bu noktada, son dönemde ÜAK’ın yetkilerinin önemli ölçüde azaltıldığı -bu yetkilerin YÖK’e aktarıldığı- ve yükseköğretim sisteminde ÜAK’ın işlevinin sınırlandırıldığına, üstelik burada (lisansüstü öğretim esaslarının düzenlenmesi yetkisine ilişkin) 6569 sayılı “*Torba Kanun*” ile yapılan değışiklikle 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun kendi içerisinde tutarsızlığa yol açılarak “norm koyma tekniğđyle” bağdaşmayan bir tabloya vücut verildiğđine dikkat çekmekle yetinerek; öte yandan, burada Kanun’un, aslında hiçbir çerçeve çizmeksizin, azami süre belirleme vb. yetkisini YÖK’e bırakmış olmasının, “yasallık

İşte bu makalenin konusunu oluşturan -yeni- “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”, YÖK’ün söz konusu yetkisi kapsamında hazırlanmış olup¹²; lisansüstü eğitim-öğretime dair çok önemli değişiklikler tazammun etmektedir. Bu değişikliklerden, akademik kamuoyunda en çok yankı uyandıranı, 13/02/2011 tarih ve 6111 sayılı “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un¹³ (6111 sayılı *Torba Kanun*) 171. maddesiyle, 2547 sayılı Kanun’un 44. maddesinde yapılan değişiklik -(c) fıkrası hükmü-uyarınca¹⁴ kaldırılmış olan -gündelik tabirle- “**atılma**”nın (**ilişik kesme**)^{15,16},

(kanunilik) ilkesi” açısından tartışmaya açık görüldüğüne de temas etmek isteriz. Bu bağlamda, ön lisans ve lisans öğrenimi için azami süreler doğrudan yasa koyucu tarafından açıkça belirlenmişken; lisansüstü öğrenim sürelerinin belirlenmesinin yasa koyucu tarafından -yasada herhangi bir kritere yer verilmeksizin- yönetmeliğe bırakılmış olması, Anayasal güvenceye sahip “eğitim ve öğrenim hakkı”nın (AY m.42) -gerçekte- “yasayla” değil, “yönetmelikle” (yani bir “düzenleyici idari işlem” ile) sınırlanmış olması anlamına gelmektedir. Hâl böyle olunca, yasada belirli bir çerçeve oluşturulmaksızın, idareye bu denli geniş bir alan bırakılmasının, üstelik bazı durumlarda “ilişik kesme” sonucuna bağlanan düzenlemelerle, öğrenime son verilmesi neticesini doğuracak Yönetmelik hükümleri getirilmiş bulunmasının, “idarenin düzenleme yetkisi”nin aşıldığı biçiminde yorumlanması ihtimal dâhilindedir. Ayrıca bkz. *infra.*, “§ II.7. Bir ön sorun: Yönetmeliğin ‘yasallık ilkesi’ne uygunluğu tartışması”.

¹² YÖK tarafından hazırlanan mezkûr Yönetmeliğin 2. maddesinde, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun anılan m.44(c) hükmü dayanak gösterilmiştir.

¹³ RG: T.25/02/2011, S.27857-1.Mükerrer.

¹⁴ Anılan hüküm şöyleydi: “*Bir yıl süreli yabancı dil hazırlık sınıfı hariç, kayıt olduğu programa ilişkin derslerin verildiği dönemden başlamak üzere, her dönem için kayıt yaptırıp yaptırmadığına bakılmaksızın ön lisans programlarını azami dört yıl, lisans programlarını azami yedi yıl, lisans ve yüksek lisans derecesini birlikte veren programları azami dokuz yıl, yüksek lisans programını azami üç yıl, doktora programını ise azami altı yıl içinde başarı ile tamamlayarak mezun olamayanlar, bu Kanunun 46 ncı maddesinde belirtilen koşullara göre ilgili döneme ait öğrenci katkı payı veya öğrenim ücretlerini ödemek koşulu ile öğrenimlerine devam etmek için kayıt yaptırabilir. Bu durumda, ders ve sınavlara katılma ile tez hazırlama hariç, öğrencilere tanınan diğer haklardan yararlanılmaksızın öğrencilik statüleri devam eder.*” Görüldüğü üzere, burada da “azami süreler” öngörülmüştü. Ancak “azami” olduğu belirtilen söz konusu sürelerde mezun olamayanların, öğrenimlerini sürdürebilmeleri olanaklı kılınmış ve bu öğrencilerin bazı hakları kısıtlanmakla beraber, “öğrencilik statüleri”nin devam edeceği hükme bağlanmıştı. Bu itibarla, anılan programları belirtilen “azami süreler” içinde tamamlayamama hâlinde öğrencinin üniversiteden “ilişğinin kesilmesi” gündeme gelmediğinden; yani burada “ilişik kesme” sonucuna bağlanan bir “azami süre” öngörülmediğinden, gerçek anlamda bir “azami” süreden değil; “temenni edilen” bir “azami” süreden bahsetmek olanaklı idi. Özetle, 2011 yılında çıkartılan 6111 sayılı *Torba Kanun*’da zikredilen “azami süreler”in,

yukarıda değinilen 6569 sayılı *Torba Kanun*'a istinaden geri getirilmiş olmasıdır.¹⁷ Ama değişiklikler ve yenilikler, elbette bundan ibaret değildir. Lisansüstü programlara başvuru ve kabulden başlayıp, programların yürütülmesine, jüri ve kurulların teşekkülü ile mezuniyet ve diplomaya kadar varan birçok hususta önemli düzenlemeler göze çarpmaktadır.

Açıkçası, *yükseköğretimde*¹⁸ genel bir “reform” ihtiyacı uzun zamandır kendisini hissettirmektedir. “Reform”un önemli bir parçasını, *-yükseköğretim kurumlarında*¹⁹ *öğretim elemanı*²⁰ niteliğini de doğrudan

öğrencilerin ilgili programları tamamlaması “arzu edilen” / “beklenen” süreler olduğu; fakat bu süreler “aşılarak” beklenenden “sapma” durumunun -ilke olarak- öğrencilik statüsünün devamına engel görülmediği bir yaklaşım benimsenmişti.

¹⁵ Bu makalede birbirinin yerine özdeş biçimde kullanılan -teknik tabirle- “ilişik kesme” ve -gündelik/amiyane tabirle- “atılma” kavramları, öğrencinin kendi isteği ve disiplin hükümleri dışında, yükseköğretim kurumundan ilişkisinin kesilmesini (atılmasını) ifade etmektedir. Ayrıca bkz. *infra.*, dn.88.

¹⁶ Lisansüstü öğrencilerin üniversiteden “atılacağı” durumların, ilgili yönetmeliklerde; önceleri, “öğrencinin üniversite ile ilişkisini kesme” yolundaki ibarelerle, sonra ise (şimdi de kullanılan) “öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisini kesme” yolundaki ibarelerle ifadelendirildiği göze çarpmaktadır. Bu anlamda, ÜAK’ın -ilk- “Lisans Üstü Öğretim Yönetmeliği”nde (bkz. *supra.*, dn.1), belirtilen durumlarda öğrencinin, “üniversite ile ilişkisi(nin) kesil(eceği)” ifadesi tercih edilmişken; -ikinci- “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”nin (bkz. *supra.*, dn.1) önceki hâlinde, genellikle “yükseköğretim kurumu ile ilişkisi(nin) kesil(eceği)” ifadesi yeğlenmiş; YÖK’ün, anılan Yönetmeliği yürürlükten kaldıran, inceleme konusu “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”nde (bkz. *supra.*, dn.2) de ekseriyetle aynı ifade tarzı kullanılmaya devam olunmuştur.

¹⁷ Bu noktada, “atılma”nın (“ilişik kesme”nin) 2011 yılında neden kaldırılmış olduğu ve şimdi neden tekrar getirildiği sorusu akla gelmektedir. Yanıtlanması oldukça güç görünen bu soru da dikkate alındığında, lisansüstü eğitim-öğretime ilişkin bu denli mühim bir konuda birkaç yıl içinde değişiklik yapılmasının, bir yanlıştan/hatadan dönme uğruna dahi olsa, “sistem”in insicamı açısından isabetli olmadığı pekâlâ ileri sürülebilir.

¹⁸ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu uyarınca, “*yükseköğretim*”; millî eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümüdür [m.3/(a)]. Bu noktada, “tezsiz yüksek lisans” programının tamamlanması için Yönetmelik’te (m.12/1) öngörülen asgari 2, azami 3 yarıyıllık süreler göz önüne alındığında; anılan programın, -Kanun’daki tanımla bağdaşmaması nedeniyle- “*yükseköğretim*” sayılıp sayılmayacağı yönünden ortaya çıkan yasallık sorunu ile ilgili olarak bkz. *infra.*, dn.38.

¹⁹ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu uyarınca, “*yükseköğretim kurumları*”; üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır [m.3/(c)].

etkileyen- *lisansüstü* düzeyde eğitim-öğretim sürecinin oluşturması gereği de aşikârdır. Ama hemen belirtelim ki; bu yeni Yönetmelik ile getirilen düzenlemeler, kanaatimizce lisansüstü eğitim-öğretim açısından “reform” niteliği taşımamakta; belki yalnızca “rötüş” olarak addedilebilmektedir. Zira bu Yönetmelik ile öncekinden (YÖK’ün inceleme konusu Yönetmeliği ile ilga edilen -ÜAK’ın çıkarmış olduğu- Yönetmeliğin, “ilişik kesme”nin kaldırılmasına yönelik değişikliklerden önceki hâlinde) tümüyle farklı, yepyeni bir sistem ve bambaşka müesseseler ihdas edilerek yeni bir paradigma yaratılmış değildir. En temel özelliği “ilişik kesme”yi geri getirmek olan Yönetmelik ile, esasen eski (bir önceki) sisteme avdet edildiği; ama bu arada, bir kısmı Yükseköğretim Genel Kurulu’nun 25/12/2014 tarihli toplantısında kabul edilen -yürürlükteki- “Lisansüstü Eğitim-Öğretim Programı Açılması ve Yürütülmesine Dair İlkeler”den²¹ (*İlkeler*) aynen aktarılan veya değiştirilerek alınan bazı ilavelerle, sisteme ilişkin olarak

²⁰ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na göre, “*öğretim elemanı*” kavramı; yükseköğretim kurumlarında görevli “*öğretim üyeleri*” (*profesör, doçent ve yardımcı doçentler*), “*öğretim görevlileri*”, “*okutmanlar*” ile “*öğretim yardımcıları*”nın (*araştırma görevlileri, uzmanlar, çeviriciler ve eğitim-öğretim planlamacıları*) tamamını kapsamaktadır [m.3/(1)-(m)-(n)-(o)-(p)]. Bu vesileyle, uygulamadaki yazışmalarda yaygın biçimde rastlanan, âdeta *galatmeşhur* hâline gelen, “*öğretim üyeleri ve öğretim elemanları*” gibi -bir arada- kullanımların isabetli olmadığına dikkat çekmek isteriz. Zira “*öğretim elemanları*” ibaresi, “*öğretim üyeleri*”ni de içeren bir “üst kavram” olup; tek başına kullanılması yeterlidir. Ezcümle, herhangi bir yazıda/düzenlemede, “*öğretim elemanı*” ibaresinden sonra “*öğretim üyesi*”, “*öğretim görevlisi*”, “*okutman*” ve “*öğretim yardımcıları*” ibarelerinin de ilave edilmesi haşivdir.

²¹ Anılan “*İlkeler*”in kamuoyuna duyurulması, Resmî Gazete’de yayımlanarak değil; YÖK’ün resmî internet sitesi aracılığıyla, 21/01/2015 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Lisansüstü program açılabilmesi için gerekli asgari yeterlilikler, danışman atanması, dersler ve jüriler, tezler, programı sonlandırma ve diğer hususlara ilişkin önemli kurallar getiren ve genel olarak hâlen *yürürlükte* olan; fakat inceleme konusu Yönetmeliğin bazı hükümleriyle *zımnen ilga* edilen hükümleri de bulunan (örnek kabîlinden bkz. *infra.*, dn.24) söz konusu “*İlkeler*”in metnine YÖK’ün resmî internet sitesinden [http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/13282424] bağlantı adresinden (S.E.T.12/05/2016)] erişilebilir. Bu vesileyle belirtelim ki; hukuki niteliği itibarıyla “adsız düzenleyici işlem” (bkz. *infra.*, dn.90) kategorisine dâhil olan bir işlem (“*İlkeler*”) ile lisansüstü programlara ilişkin mezkûr hususların düzenlenmesi hukuken isabetli değildir. Bu bağlamda anılan “*İlkeler*”in, üniversitelerin ilgili “yönetmelik”lerinin üzerinde kabul edilmesi ve jüri teşekkülü vb. konularda “*İlkeler*”deki hükümler ile çatışma hâlinde üniversitelerin lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinin ilgili hükümleri “ihmal” edilerek “*İlkeler*”in ilgili hükümlerinin “doğrudan” uygulanması şeklinde özetlenebilecek “idari pratik” tartışmaya açık görünmektedir. Zira YÖK’ün “adsız düzenleyici işlemi”ne böyle bir hukuki güç ve bağlayıcılık atfetmenin doğruluğu hukuken son derece kuşkuludur.

yönetmelik düzeyinde yeni düzenlemelere de yer verildiği ve uygulamadaki bazı sorunların/duraksamaların giderilmesine yönelik hükümlerle, önceki sistemin aksayan yanlarının bir kısmını açıklığa kavuşturan “rötuş”lar yapıldığı saptanabilir.

“Rötuş”ların tek tek hangi noktalara ilişkin olduğu ve lisansüstü öğrenimde bazı aşamalar için belli süreler öngörülüp, bu süreler içerisinde belirli yükümlülüklerin yerine getirilmemesinin ya da başarısız olunmasının “ilişik kesme” sonucunu doğuracağına öngörülmüş olmasının isabetli olup olmadığı, çeşitli disiplinler yönünden mufassal irdelemeyi gerektiren ayrı bir tartışma konusu olarak düşünülmüş ve bu çalışmanın kapsamına dâhil edilmemiştir. Esasen bu çalışma, lisansüstü öğrencilerin haklı merakını mucip olan bazı teknik sorulara yanıt aramak, bilhassa “geçiş esasları”nın çerçevesini açıklığa kavuşturmak amaç ve gayretiyle kaleme alınmış bir hukuksal analiz sayılabilir.

Bu doğrultuda, aşağıda ilkin, Yönetmelik’te öne çıkan düzenlemelere (önceki Yönetmelik hükümleri ile tek tek mukayese kaygısı gütmeden) ana hatlarıyla -büyük ölçüde tasvirî biçimde, ama özellikle dipnotlarda açıklamalarla detaylandırarak- değinilmekte ve bazı tartışmalara temas edilmekte (II), ardından ise yeni düzenlemelerin “zaman bakımından uygulanması”nda (geçiş/intibak/uyum sürecinde) ortaya çıkması muhtemel sorunlara ve bunların çözümüne dair görüş ve değerlendirmelere teorik ve pratik veçheleriyle yer verilmektedir (III).

II. YENİ YÖNETMELİK’TEKİ BAZI (ÖZELLİKLE “AZAMI SÜRELER” VE “İLİŞİK KESME”YE İLİŞKİN) DÜZENLEMELERE GENEL BAKIŞ

YÖK’ün işbu çalışmanın konusu oluşturan Yönetmeliği’nin öngördüğü sistemin kavranabilmesi açısından, Yönetmelik’te öne çıkan temel düzenlemelerin, esasen programlara göre sistematik biçimde ortaya konulması gerekmektedir. Bu noktada, öncelikle Yönetmelik hükümlerini betimleyici bir yaklaşımla sistematize etmenin faydalı olacağı kanısıyla; aşağıda ilkin Yönetmeliğe ilişkin genel olarak değinilmesi gereken ilgi çekici birkaç kurala, esasen birbirinden biraz kopuk biçimde de olsa yer verildikten sonra (§ II.1), sırasıyla yüksek lisans (§ II.2), doktora (§ II.3) ve sanatta yeterlik (§ II.4) programlarına değgin önemli düzenlemeler ele

alınmakta, bilimsel hazırlık ve özel öğrencilik hakkındaki mühim hükümlere temas edilmekte (§ II.5), ardından Yönetmeliğin “çerçeve yönetmelik” niteliğine dair bir hatırlatmada bulunulmakta (§ II.6) ve nihayet, Yönetmeliğin hukuki geçerliliği bağlamında bir ön sorun olarak “yasallık ilkesi”ne uygunluğu meselesine değinilmektedir (§ II.7).

Burada bilhassa, Yönetmelik’te öngörülen “azami süreler” ve “ilişik kesme”ye ilişkin kurallar üzerinde durulmaktadır. İnceleme konusu Yönetmeliğin öngördüğü sistemin daha rahat takip edilebilmesi için, Yönetmeliğin “kuş bakışı” görünümü, aşağıdaki alt başlıklardaki ana metinde daha ziyade *tasvirî* metotla ortaya konulmakta ve fakat sorunlu, tereddütlü ya da tartışmaya açık görünen hususlar, ilgili dipnotlarda, *olması gerekene* dair görüşler çerçevesindeki *eleştirel* bir yaklaşımla irdelenmek suretiyle açıklanmakta ve detaylandırılmaktadır.

§ II.1. Genel olarak

Yönetmelik, yükseköğretim kurumlarında yürütülen yüksek lisans (tezli ve tezsiz), doktora ve sanatta yeterlik programlarından oluşan lisansüstü eğitim ve öğretimi düzenlemektedir (m.1).²² Sistematik olarak beş bölümden meydana gelen Yönetmelik’te, otuz sekiz madde ve bir geçici madde olmak üzere toplam otuz dokuz madde mevcuttur. Yönetmelik’te, yüksek lisans programlarının, aynı bölüm (İkinci Bölüm) içerisinde tezli ve tezsiz olmak üzere iki ayrı kategori olarak düzenlendiği (m.4-14); doktora programı (m.15-23) ile sanatta yeterlik programının (m.24-29) ise iki ayrı bölümde (sırasıyla, Üçüncü Bölüm ve Dördüncü Bölümde) ele alındığı görülmekte; fakat doktora eşdeğeri bir yükseköğretim programı olduğu ifade edilen (m.24/1) sanatta yeterlik programının, büyük ölçüde doktora programına ilişkin hükümlere koşut biçimde düzenlendiği anlaşılmaktadır.

²² “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”nin “lisansüstü eğitim ve öğretim”e ilişkin kapsamının, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’ndaki “lisansüstü” tanımına göre daha dar tutulduğu fark edilmektedir. Zira Yönetmeliğin kapsamına, üç tür lisansüstü programın (*yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlik*) dâhil edildiği belirtilmiştir (m.1). Oysa adı geçen Kanun’daki tanımda [m.3/(t)] 2014 yılında 6569 sayılı *Torba Kanun* (m.25) ile yapılan değişiklik sonrasında, yedi tür lisansüstü eğitimden (*yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık, diş hekimliğinde uzmanlık, eczacılıkta uzmanlık, veteriner hekimlikte uzmanlık, sanatta yeterlik*) söz edilmektedir. (Tıpta ve diş hekimliğinde uzmanlık eğitimlerinin ayrı/özel bir yönetmeliğe tabi olduğu hususunda bkz. *infra.*, dn.26.)

Yönetmeliğin dikkati celbeden özelliklerinden biri, özellikle son yıllarda akademik çevrelerin ciddi bir sorun olarak tartıştığı “intihal”in (“aşırma” / İng.: “*plagiarism*”) önüne geçmeye yönelik düzenlemelere yer verilmiş olmasıdır. Gerçekten, “tanımlar”da [m.3/1-(c)], “(b)aşkalarının fikirlerini, metotlarını, verilerini veya eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseri gibi göstermeyi” ifade ettiği belirtilen “intihal”i²³ asgariye indirgeyebilmek açısından; enstitülerin, teslim edilen tezi “intihal yazılım programı” raporunu alarak tez danışmanı ve jüri üyelerine göndermesi ve rapordaki verilerde gerçek bir intihalin tespiti hâlinde, gerekçesi ile birlikte karar verilmek üzere, tezin enstitü yönetim kuruluna gönderilmesi öngörülmüştür (m.9/2, m.22/2, m.28/2).²⁴ Yine Yönetmelik’teki, “*Bilimsel araştırma teknikleri ile araştırma ve yayın etiği konularını içeren en az bir dersin lisansüstü eğitim sırasında verilmesi zorunludur.*” hükmüyle (m.34/5), lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerin, bu konulardaki bilgi eksikliği nedeniyle “farkına varmadan” intihal yapmalarının engellenmesi (ya da en azından, bilinçsizce intihal yapıldığı yolundaki -aslında mesnetsiz olan- iddiaların önüne geçilmesi) murat edilmiştir.²⁵

Yönetmelik’te, “program eşdeğerlikleri” açısından da önemli belirlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda; *ilk*in, hazırlık sınıfları hariç, 10 yarıyıl (5 yıl) süreli lisans eğitimi alanların, yüksek lisans derecesine sahip

²³ Literatürde GÖZLER tarafından yapılan tanıma göre ise; “(i)ntihal, bir eserden kaynak göstermeksizin ya da yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak göstererek iktibasta bulunmaktır.” Bkz. Kemal GÖZLER (2013), *Örnekleriyle Usulsüz Alıntı Sorunu*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, s.54.

²⁴ Tezlerle ilişkin “intihal” yazılım programı raporu hususunda “Lisansüstü Eğitim-Öğretim Programı Açılması ve Yürütülmesine Dair İlkeler”de yer alan (bkz. “D. Tezler”/1) “*Lisansüstü eğitim tezleri savunmaya alınmadan önce, ilgili öğrenci tarafından düzenlenecek intihal programı raporu teslim edilir.*” hükmünün, Yönetmeliğin -“İlkeler”e göre daha detaylı ve kısmen farklı (“intihal” yazılım programı raporunu öğrencinin değil, enstitünün alması kuralıyla yükümlülüğün süjesinin değiştirildiği) bir içerikle kaleme alınan- anılan kuralı ile *zımnen ilga* edildiği anlaşılmaktadır. Ama “İlkeler”de benimsenen “intihal”i önlemeye yönelik yaklaşımın, özü itibarıyla muhafaza edildiği de açıktır.

²⁵ Haddizatında böyle bir ders verilmesi zorunluluğu getirilmemiş olsa dahi, seminer dersini yürüten öğretim elemanlarının ya da en azından tez danışmanlarının, bilimsel araştırma teknikleri ve yayın etiği konusunda öğrencilere bilgi vermesi ve yol göstermesi, işin doğası gereği sayılmalıdır. Ama yine de, böyle bir zorunluluğa/yükümlülüğe Yönetmelik’te açıkça yer verilmesi; bilimsel araştırma teknikleri, metodoloji, alıntı ve atıf usulleri, yayın etiği vb. hususlarda öğrencilerin sistematik bilgi edinebilmesini sağlayabileceğinden, olumludur.

sayılacağı ve doktora programına başvurabileceği öngörülmüş (m.16/2); *ikinci olarak*, tıpta ve diş hekimliğinde uzmanlığın doktora eşdeğer düzeyde olduğu ve ilgili Yönetmelik²⁶ uyarınca (yani, anılan ayrı/özel Yönetmeliğe göre) yürütüleceği hüküm altına alınmış (m.35/7); nihayet, *üçüncü olarak* da, sanatta yeterlik programının, doktora eşdeğeri bir yükseköğretim programı olduğu kuralına yer verilmiştir (m.24/1)²⁷.

Yönetmelik’te, tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarının ikinci lisansüstü öğretimde de yürütülebileceği düzenlenmiştir (m.6/4, m.11/5). Ayrıca YÖK kararı üzerine lisansüstü²⁸ uzaktan öğretim programlarının açılabilceği hüküm altına alınmıştır (m.4/2). Bu noktada, doktora ve sanatta yeterlik programlarının, “ikinci öğretim” ve “uzaktan öğretim” olarak açılmayacağı belirtilmelidir. Zira doktora ve sanatta yeterlik programları açısından, tezli ve tezsiz yüksek lisans programları için bu hususta getirilmiş olan mezkûr düzenlemelere koşut bir hükme yer verilmemiştir.

Yönetmelik’te, programlara ilişkin ders yükleri vs. belirlenirken; derslerin ve diğer öğrenim etkinlikleri ile tezlerin yalnızca “ulusal kredileri” ifade edilmemiş, aynı zamanda *Bologna Süreci*²⁹ açısından önem arz eden “AKTS³⁰ kredileri”ne de yer verilmiştir (m.4, m.6, m.11, m.15, m.24, m.34).

²⁶ “Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği” (RG: T.26/04/2014, S.28983).

²⁷ Belirtmek gerekir ki; “sanatta yeterlik” programının, “doktora düzeyinde lisansüstü bir yükseköğretim eşdeğeri” olduğu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda da ifade edilmiştir [m.3/(t)-4].

²⁸ Burada geçen “*lisansüstü*” kavramını; “yüksek lisans programları”, yani “tezli” ve “tezsiz” yüksek lisans ile sınırlı biçimde algılamak ve Yönetmelik’te düzenlenen diğer lisansüstü programlar olan “doktora” ve “sanatta yeterlik” programlarına teşmil etmemek gerekir. Zira “*lisansüstü uzaktan öğretim programları*” açılabilceğine dair bahse konu hüküm (“genel esaslar” kenar başlığını taşıyan 4. maddenin ikinci fıkrası), Yönetmeliğin “Yüksek Lisans Programları” başlıklı İkinci Bölümünde yer almakta olup; Yönetmeliğin, “Doktora Programı”nın düzenlendiği Üçüncü Bölümünde ve “Sanatta Yeterlik Programı”nın düzenlendiği Dördüncü Bölümünde bu minvalde bir hükme rastlanmamaktadır.

²⁹ “*Bologna Süreci nedir?*” sorusu/başlığı kapsamında, YÖK’ün resmi internet sitesinde [<http://www.yok.gov.tr/web/uluslararası-iliskiler/bologna-sureci-nedir> bağlantı adresinde (S.E.T.12/05/2016)] yer alan şu satırlar açıklayıcıdır:

“*Bologna Süreci, 2010 yılına kadar Avrupa Yükseköğretim Alanı yaratmayı hedefleyen bir reform sürecidir. Pek çok uluslararası kuruluşun işbirliği ile 47 üye ülke (Karadağ’ın bağımsızlığını ilan etmesiyle üye ülke sayısı 45’ten 46’ya, son olarak Kazakistan’ın da sürece dâhil olmasıyla 47’ye yükselmiştir) tarafından oluşturulan ve sürdürülen, alışılmışın dışında bir süreçtir. Sürece üyelik hükümetler/devletlerarası herhangi bir anlaşmaya dayanmamaktadır. Bologna Süreci kapsamında yayımlanan bildirimlerin yasal bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Süreç tamamen her ülkenin özgür iradeleri ile katıldıkları*”

Yönetmelik'te ilgi çekici bir yenilik olarak; doktora yeterlik sınavı (m.19/3) ile tez savunmasında (m.22/4) ve sanatta yeterlik çalışmasının savunmasında (m.28/4) “danışman”ın (gayriresmî bir isimlendirmeye, “tez babası”³¹ - “tez anası” / Alm.: “*Doktorvater*” - “*Doktormutter*”) -*jüride yer almasına rağmen*- “oy hakkı” olup olmadığı, ilgili (enstitü) yönetim kurulu kararı ile belirleneceği öngörülmüştür. Yüksek lisans tez savunması açısından ise, Yönetmelik'te böyle bir hükme yer verilmemiştir. Bu itibarla, yüksek lisans tez savunmasında (m.9) danışmanın oy hakkına sahip olduğu; buna mukabil, doktora yeterlik sınavı ve tez savunması ile sanatta yeterlik çalışması savunmasında ise, danışmanın oy hakkına sahip olmayabileceği, bu bağlamda ilgili yönetim kurulunca danışmanın oy hakkı olmadığına karar verilmesi durumunda, jürinin altı kişiden teşekkül edeceği yeni bir düzen getirilmiştir.³²

bir oluşumdur ve ülkeler Bologna Süreci'nin öngördüğü hedefleri kabul edip etmeme hakkına sahiptirler.

Bologna Süreci'nin oluşturmayı hedeflediği Avrupa Yükseköğretim Alanı içerisinde yer alan ülke vatandaşları, yükseköğrenim görmek ya da çalışmak amaçları ile Avrupa'da kolayca dolaşabileceklerdir. Avrupa, gerek yükseköğretim ve gerekse iş imkânları açısından dünyanın diğer bölgelerinden kişiler tarafından tercih edilir hâle getirilecektir.

Avrupa Yükseköğretim Alanında en gerçekleşmesi arzulanmayan şey, üye ülkelerin eğitim sistemlerinin tek tip yükseköğretim sistemi hâline getirilmesidir. Avrupa Yükseköğretim Alanında asıl hedeflenen, çeşitlilik ile birlik arasında bir denge kurulmasıdır. Amaç, yükseköğretim sistemlerinin kendilerine özgü farklılıkları korunarak birbirleriyle karşılaştırılabilir olması ve uyumlu hâle getirilmesinden ibarettir. Bu şekilde, bir ülkeden ya da yükseköğretim sisteminden bir diğerine geçişin kolaylaşması ve böylece öğrenciler ve öğretim görevlilerin hareketliliği ve istihdamının artırılması planlanmaktadır.”

³⁰ “AKTS”, Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ni ifade etmektedir [m.3/1-(b)]. Uygulamada, anılan sistemin İngilizce karşılığının (*European Credit Transfer System*) esas alındığı, “ECTS” biçiminde kısaltmalara da rastlanmaktadır.

³¹ Akademik âlemde doktora tezi danışmanlarına “tez babası” denildiği; Batıda akademisyenlerin, övünerek “akademik soyağaçları (*academic genealogy*)” yayımladığı ve pek çok bilim adamının, bu soyağaçından hareketle, birkaç yüzyıl önce, hatta ortaçağda yaşamış bir profesörü “akademik atası” olarak gösterdiği yönünde bkz. GÖZLER (2013), s.462, dn.27. Bu bağlamda, “tez babası” ve “akademik şeceresi”nden hareketle, tezi hazırlayan öğrencinin (tez yazarının), alanındaki hangi *ekole* mensup olduğunun tespit edilebileceği söylenebilir.

³² Hiç şüphesiz, böyle bir sistemin benimsenmesine hukuken bir engel bulunmamakla birlikte; danışmanın “oy hakkı”nın kaldırılmasına ve “oy hakkı olmaksızın” jüride yer almasına cevaz veren hükümler isabetli görünmemektedir. Her ne kadar ilk bakışta “tarafsızlık” ve “nesnellik” temin etmeye yönelik olduğu düşünülebilirse de [üstelik tez danışmanının, “tezin savunulabilir olduğuna” ve “tezin yazım kurallarına uygunluğuna” ilişkin yazılı görüşünü, tez savunmasından evvel enstitüye göndermesine ilişkin Yönetmelik

hükümlerinin (m.22/2, m.23/1, m.28/2-3) bu düşünceyi haklı kıldığı, keza tez danışmanının teze ilişkin fonksiyonuna/faaliyetine istinaden literatürde kullanılagelen “*tez babası*” (bkz. *supra.*, dn.31) metaforunun da bunu desteklediği/güçlendirdiği serdedilebilirse de], tez danışmanının oy hakkı olmaksızın jüride yer alması, uygulamada sorunlara yol açabilecek mahiyettedir. Tez danışmanı, tezin “yazarı” ya da “sahibi” olmayıp, tezin hazırlanması/yazılması sürecinde öğrenciye yol gösteren, fikir ve ilham veren, tavsiyeleriyle öğrenciyi yönlendiren kişidir. Dolayısıyla, tez jürisinde yer alması ve oy kullanması, tarafsızlık açısından sorun yaratmaz. Kaldı ki, böyle bir düzenleme ile -sanırız-jürinin “tarafsızlığını” teminen danışmanın oy hakkının kaldırılmasına imkân tanınırken, yine de danışmanın “jüride yer alması” yolunda hüküm konulması da, “tarafsızlık” bakımından tartışma yaratabilir ve bir bakıma “tutarsız” sayılabilir. Gene, yüksek lisans tez savunmasında danışmanın oy hakkına sahip olması söz konusu iken; doktora ve sanatta yeterlikte danışmanın oy hakkının, ilgili (enstitü) yönetim kurulunun “takdiri”ne bırakılmış olması da “tutarsız” bir tablo yaratmaktadır. Öte yandan, bu şekilde, ilgili yönetim kurulu kararı ile oy hakkı kaldırılan danışmanın jüride yer alması ile birlikte; oy hakkı olan jüri üyelerinin, teze ilişkin oylamada, öğrencinin yanı sıra tez danışmanını da oylaması gibi fiilî bir algı da oluşabilir. Bu da, amaçlananın aksine sonuçları beraberinde getirebilir. Üstelik, danışmanın etkinliği ve fonksiyonunu zayıflatan bu yöndeki bir düzenleme, öğretim üyesi sayısının son derece sınırlı olduğu ülkemizde, özellikle bazı bilim dalları bakımından jüri teşekkülünü güçleştirebilir. Ayrıca enstitülerdeki bazı doktora programlarında danışmanlara oy hakkı tanınırken bazılarında tanınmamasına, hatta bir enstitüdeki aynı doktora programında dahi öğrenciler arasında farklı uygulamalara gidilebilmesine “kapı aralayan” düzenleme, “eşitlik” ve sistem içerisinde “yeknesaklık” yönünden endişe vericidir. Bu itibarla, tez danışmanının önceden olduğu gibi, olağan biçimde oy hakkı ile tez jürisinde yer almasının uygun olacağı düşünülmektedir. Aynı öncüller, hatta daha da güçlü biçimde, doktora yeterlik sınavı açısından da geçerlidir. Dolayısıyla, yeterlik sınavında da, eskisi gibi, danışmanın oy hakkına sahip olmasının isabetli olacağı değerlendirilmektedir. Özetle, Yönetmeliğin ilgili yönetim kuruluna, doktora ve sanatta yeterlik programlarında, danışmanın oy hakkını kaldırabilme hususunda “takdir yetkisi” vermesi kanaatimizce yerinde değildir. Lakin ilgili yönetim kurulları, bu takdirlerini, danışmanların oy hakkına sahip olduğu yönünde kullanarak karar alacak olurlarsa, pratikte belirtilen sorunların gündeme gelmeyeceği ve danışmana “itimatsızlık” yolundaki olası intibah giderilebileceği söylenebilir.

§ II.2. Yüksek lisans³³ (tezli³⁴-tezsiz³⁵) ile ilgili olarak

Tezli yüksek lisans programlarına, “lisans diploması”na sahip olmanın yanı sıra, sadece “ALES³⁶ puanı”yla (başvurulan programın puan türünde asgari 55 “ALES puanı”yla) öğrenci kabulüne cevaz verilmiş³⁷; ama yükseköğretim kurumlarının, “ALES puanı”na ilaveten, “lisans not ortalaması”, “yazılı sınav” ve/veya “mülakat” sonucunu da değerlendirmeye alabilmesine imkân tanınmıştır. Tezsiz yüksek lisans programlarına öğrenci kabulünde ise, “ALES puanı” dahi aranmayabileceği öngörülmek suretiyle, “lisans diploması”na sahip olmanın yeterli sayılabileceği hüküm altına alınmıştır. Şüphesiz tezsiz yüksek lisans programı bakımından, tezli yüksek lisansla olduğu gibi, “lisans not ortalaması”, “yazılı sınav” ve/veya “mülakat” sonucunun da değerlendirmeye alınabilmesi mümkün kılınmıştır. İlave etmek gerekir ki; Yönetmelik uyarınca, yüksek lisans (tezli-tezsiz) programlarına öğrenci kabulünde “yabancı dil” zorunluluğu söz konusu olmamakla birlikte, üniversitelerin “yabancı dil” koşulu getirmesinin olanaklı olduğu söylenebilir. (m.5)

Tezsiz yüksek lisans programının normal/asgari süresi 2 yarıyıl (1 yıl); azami süresi 3 yarıyıl (1,5 yıl) olarak düzenlenmiştir.³⁸ Bu süreler, tezsiz

³³ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda, “yüksek lisans” (bilim uzmanlığı, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık, master); bir lisans öğretimine dayalı, eğitim-öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretim şeklinde tanımlanmıştır [m.3/(t)-1]. Adı geçen Kanun’da, tezsiz ve tezli yüksek lisans programlarına ilişkin olarak ayrıca bir tanıma yer verilmemiştir.

³⁴ Yönetmeliğe göre, “tezli yüksek lisans”; öğrencinin bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak bilgilere erişme, bilgiyi derleme, yorumlama ve değerlendirme yeteneğini kazanmasını sağlayan bir lisansüstü programdır (m.6/1).

³⁵ Yönetmeliğe göre, “tezsiz yüksek lisans”; öğrenciye mesleki konularda bilgi kazandırarak mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını gösteren bir lisansüstü programdır (m.11/1).

³⁶ “ALES”, Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı’nı ifade etmektedir [m.3/1-(a)].

³⁷ Hatta güzel sanatlar fakültelerinin ve konservatuvarın enstitülerdeki anabilim ve anasanat dallarına öğrenci kabulünde ALES puanı aranmayacağı yolunda istisna konulmuştur (m.5/1).

³⁸ “Tezsiz yüksek lisans” programının tamamlanması için Yönetmelik’te (m.12/1) öngörülen asgari 2, azami 3 yarıyıllık süreler göz önüne alındığında; anılan programın, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda [m.3/(a)] yer verilen “yükseköğretim” tanımıyla bağdaşmadığı öne sürülebilir. Zira Kanun’a göre, “yükseköğretim”; “(m)illi eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümüdür.” Yönetmelik’te öngörülen öğrenim süreleri itibarıyla, tezsiz yüksek lisans

yüksek lisans programının tamamlanması için öngörülen süreler olup; bu süreler içerisinde programı tamamlayamayan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile **ilişği kesilecektir.** (m.12)

Tezli yüksek lisans programının normal süresi 4 yarıyıl (2 yıl),³⁹ azami süresi 6 yarıyıl (3 yıl) olarak düzenlenmiştir. Bu süreler, tezli yüksek lisans programının tamamlanması için öngörülen sürelerdir. Yönetmelik, ayrıca bu azami süre içerisinde, ders aşamasını⁴⁰ tamamlayarak tez aşamasına geçilmesi için de 4 yarıyılık (2 yıllık) azami süre getirmiştir. Bu itibarla, 4 yarıyıl içinde ders aşamasını tamamlayamayan veya yükseköğretim kurumunun öngördüğü başarı koşullarını/ölçütlerini yerine getiremeyen; toplamda 6 yarıyıl içerisinde de programı tamamlayamayan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile **ilişği kesilecektir.** (m.7)

Yine Yönetmelik uyarınca, tezi başarısız bulunarak reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile **ilişği kesilecektir** (m.9/7). Fakat tezi

programı; Kanun'un, “yükseköğretim”in tanımında kümülatif unsurlar arasında yer verdiği “asgari 4 yarıyılı kapsama” (“*en az dört yarıyılı kapsayan*”) koşulunu karşılamamaktadır. Bu durumda tezsiz yüksek lisans programının, “yükseköğretim” programı sayılması yönünden bir yasallık sorunu bulunduğu duraksanamaz. Bkz. *supra.*, dn.18.

³⁹ Yönetmeliğin 7. maddesinin üçüncü fıkrasında; tezli yüksek lisans programının zikrolunan normal süresinden önce mezun olabilecek öğrencilerle ilgili düzenlemelerin, senato tarafından kabul edilen yönetmeliklerle belirleneceği öngörülmek suretiyle, esasen asgari sürenin tanzimi hususu üniversitelerin takdirine bırakılmıştır.

⁴⁰ Tezli yüksek lisans programı, iki ana aşamadan oluşmaktadır. Bunlar, “ders aşaması” ve “tez aşaması” şeklinde anılmaktadır. “Ders aşaması”, dersler, seminer ve diğer öğrenim etkinliklerinden; “tez aşaması” ise, tez çalışması ve diğer öğrenim etkinliklerinden teşekkül etmektedir. Burada “diğer öğrenim etkinlikleri” biçiminde ifade edilen etkinlikler, esasen Çerçeve Yönetmelik'te açıkça zikredilmemiş olmakla birlikte; Çerçeve Yönetmeliğin, üniversitelere “ek koşullar” (ek başarı koşulları) belirleme yetkisini tanımış olmasından (m.7, m.10, m.34) hareketle, çeşitli üniversitelerin lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinde yer verilen “uzmanlık alan dersi” gibi ders, uygulama ve benzeri etkinlikleri içermektedir. Bazı üniversitelerin yönetmeliklerinde yer verilen, yüksek lisans programını tamamlayabilmek için “hakemli bir makale” veya “kitap bölümü” yayımlanmış olma gibi “ek koşullar”ın [örneğin, -ÜAK'ın Yönetmeliği (eski Yönetmelik) döneminde çıkarılmış olan- “Gazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği” (RG: T.19/04/2015, S.29331) m.28/2'de yer verilen, “Öğrencinin, tez çalışması ile ilgili en az bir adet bildirisinin, bir ulusal ya da uluslararası konferans, kongre veya sempozyumda poster ya da sözlü olarak sunulmuş olması, bir adet bilimsel makalesinin ulusal ya da uluslararası hakemli bir dergide yayıma kabul edilmiş/yayımlanmış olması, en az bir karma sanatsal etkinliğe katılmış olması şartlarından birini yerine getirmesi, yüksek lisans tez savunma jürisinin kurulması için ön şart olarak aranır.” koşulunun], Çerçeve Yönetmelik ile bağdaştırılmasının güçlüğü hakkında bkz. *infra.*, dn.50.

reddedilen öğrenciye, talebi üzerine, tezsiz yüksek lisans programının gereklerini yerine getirmiş olmak kaydıyla, “tezsiz yüksek lisans diploması” verileceği öngörülmüştür (m.9/9).⁴¹

Tez sınavında başarılı olan ve senato tarafından belirlenen mezuniyet için gerekli diğer koşulları da sağlayan öğrencinin, yüksek lisans tezinin ciltlenmiş en az üç kopyasını tez sınavına giriş tarihinden itibaren bir ay (*bu teslim süresi en fazla bir ay daha uzatılabilir*) içinde ilgili enstitüye teslim etmemesi ve koşulları yerine getirmemesi hâlinde, koşulları yerine getirinceye kadar diplomasını alamayacağı, öğrencilik haklarından yararlanamayacağı ve bu arada azami süresinin dolması hâlinde **ilişğinin kesileceği** hükme bağlanmıştır.⁴² (m.10)

⁴¹ İlgili alanda tezsiz yüksek lisans programının olmaması/açılmaması hâlinde ne olacağı ise müphemdir.

⁴² Bu hüküm (m.10/1) son derece enteresandır. Çünkü tezini savunmuş olan öğrenci aslında mezuniyet durumuna geçmiştir. Nitekim Yönetmelik’te (m.10/2) mezuniyet tarihinin, tezin kabul edildiği tez sınavı tarihi -tezin sözlü olarak savunulduğu tarih- olduğu belirtilmiştir (doktora programı açısından aynı husus m.23/3’te ifadelendirilmiştir). Şu hâlde, tezini savunmuş olmakla mezun durumuna geçen öğrencinin bu durumunun belgelenmesine dair şekli koşulları yerine getirmemiş olmasının, bu arada azami süresinin dolmasına bağlı olarak öngörülmüş olsa da, öğrencinin ilişğinin kesilmesi sonucunu doğuracağı yolundaki düzenleme yerinde değildir. Mezkûr düzenleme, idari işlem kuramındaki “kurucu (inşai / yapıcı) işlem – belirleyici (izharî / tespit edici) işlem” ayrımı [“Kurucu işlemler”, yeni bir hukuki durum doğuran veya mevcut bir hukuki durumu değiştiren yahut kaldıran idari işlemlerdir. “Belirleyici işlemler” ise; yeni bir hukuki durum yaratmayan, önceden doğmuş bir hukuki durumu tespit eden işlemlerdir. Bkz. Metin GÜNDAY (2013), *İdare Hukuku*, 10. Baskı, Ankara, İmaj Yay., s.128.] ile bağdaşmadığı gibi, “ölçülü” de sayılamaz. Kanaatimizce, ileride bu hüküm uyarınca ilişği kesilen bir öğrencinin, anılan hükmün iptali istemiyle dava açması durumunda, idari yargı yerince iptal kararı verilmesi kuvvetle muhtemel görünmektedir. Bu noktada, anılan düzenlemede öğrencinin, koşulları yerine getirinceye kadar diplomasını alamayacağı ve öğrencilik haklarından yararlanamayacağı kurala bağlanması kanaatimizce yeterli olup; bunun ötesine geçerek “ilişik kesme”nin de öngörülmüş olması, hukuka uyarlık taşımamaktadır. Karş. *infra.*, dn.60.

§ II.3. Doktora⁴³ (normal-bütünleşik)⁴⁴ ile ilgili olarak

Doktora programına başvurabilmek için, “tezli⁴⁵ yüksek lisans diploması”na ya da “tıp, dış hekimliği, veteriner, eczacılık fakülteleri ile hazırlık sınıfları hariç en az on yarıyıl süreli lisans diploması”na veya “Sağlık Bakanlığınca düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlık yetkisi”ne sahip olmanın yanı sıra, başvuru puanının puan türünde asgari 55 “ALES puanı”na ve asgari 55 “YDS⁴⁶

⁴³ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda, “doktora”; lisansa dayalı en az altı veya yüksek lisans veya eczacılık veya fen fakültesi mezunlarınca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (Sağlık Bakanlığı) tarafından düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlığa dayalı en az dört yarıyılık programı kapsayan ve orijinal bir araştırmacının sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretim biçiminde tanımlanmıştır [m.3/(t)-2]. Adı geçen Kanun’da normal doktora, bütünleşik doktora gibi bir ayrım/ tanıma yer verilmemiştir. Öte yandan, Yönetmeliğe göre, “doktora”; öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel problemleri, verileri geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma, analiz etme ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli becerileri kazandıran bir lisansüstü programdır (m.15/1).

⁴⁴ Esasen, Yönetmelik’te “normal (olağan/klasik) doktora – bütünleşik (bütünleştirilmiş/birleşik) doktora” gibi bir ayrım açıkça yapılmamış olup; “doktora” tek bir program olarak düzenlenmiştir. Fakat doktora programının, kural olarak (tezli) yüksek lisans sonrası söz konusu olabileceği belirtildikten sonra; tezli veya tezsiz yüksek lisans derecesine sahip olmadan, lisans derecesi üzerine doğrudan doktora yapılması da, bazı koşullarda olanaklı kılınmıştır. İşte yukarıda yer verdiğimiz “bütünleşik doktora” şeklindeki kavramsallaştırma, bundan kaynaklanmaktadır. Bu itibarla, (tezli) yüksek lisans programını tamamladıktan sonra gerçekleştirilen doktora, olağan/klasik yöntem olduğundan, burada “normal doktora” biçiminde ifade edilirken; istisnai bir yöntem olarak, lisans programından mezun olduktan sonra -yüksek lisans yapmaksızın- doğrudan gerçekleştirilen doktora ise, “bütünleşik doktora” şeklinde zikredilmiştir. Her iki programa başvuru koşulları ile bu programlardan mezuniyet koşullarının farklılıklar ihtiva ettiği; ama neticede alınan diplomanın, hukuken aynı nitelikteki “doktora diploması” olduğu vurgulanmalıdır.

⁴⁵ Bu noktada, Yönetmeliğin geçici 1. maddesinin üçüncü fıkrasındaki, “6/2/2013 tarihinden önce tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı olan veya mezun olan öğrenciler doktora programlarına başvurabilir.” hükmü uyarınca, normalde doktora programına başvurabilmek için aranan “tezli” yüksek lisans diplomasına sahip olma” koşulunun [m.16/1-(a)], geçiş hükmünde izhar edilen 06/02/2013 tarihinden önceki tezsiz yüksek lisans öğrencileri ve mezunları açısından aranmayacağına/uygulanmayacağına ilişkin “istisna”yı hatırlatmadan geçmemek gerekir. Ayrıca bkz. *infra.*, dn.124.

⁴⁶ “YDS” şeklindeki kısaltma, ÖSYM (Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı) tarafından yapılan Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı’nı ifade etmektedir. Bu belirleme, inceleme konusu Yönetmelik’ten değil; “Yabancı Dil Bilgisi Seviye Belirleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”ten (RG: T.04/01/2013, S.28518) hareketle yapılmaktadır. Zira inceleme konusu Yönetmelik’te YDS’ye ilişkin açık bir belirleme/tanımlamada bulunulmamıştır (bkz. *infra.*, dn.47).

puanı”na⁴⁷ sahip olmak gerekmektedir.⁴⁸ Bütünleşik doktora (lisans derecesiyle doktora) programına başvuru için ise, lisans mezuniyet not ortalamasının 4 üzerinden en az 3 olmasının yanı sıra, başvuru programın puan türünde asgari 80 “ALES puanı”na ve yine asgari 55 “YDS puanı”na sahip olmak şarttır. Doktora programlarına kabulde; “ALES puanı”nın yanı sıra, “yazılı sınav” ve/veya “mülakat” sonucu ile yüksek lisans derecesiyle başvuranlar için “yüksek lisans not ortalaması”nın da değerlendirilebileceği öngörülmüştür.⁴⁹ (m.16)

Doktora programının normal süresi 8 yarıyıl (4 yıl); azami süresi 12 yarıyıl (6 yıl) olarak düzenlenmiştir. Bütünleşik doktoranın ise, normal süresi 10 yarıyıl (5 yıl); azami süresi 14 yarıyıl (7 yıl) olarak öngörülmüştür. Bu süreler, doktora programının tamamlanması için getirilen sürelerdir.

⁴⁷ Yabancı dil yeterliğinin belgelenmesi açısından, Yönetmelik’te “YDS” açıkça zikredilmemiştir. Bunun yerine, daha kapsayıcı bir formülasyonla; “*anadilleri dışında Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen merkezî yabancı dil sınavları ile eşdeğerliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarından en az 55 puan veya ÖSYM tarafından eşdeğerliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarından bu puan muadili bir puan alınması zorunlu(luğu)*” ifade edilmiştir (m.16/5-6, m.25/3). Merkezî yabancı dil sınavlarının adı ve kapsamı sürekli değiştirildiğinden [ve önceki sınavların (Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı -“KPDS”- ve Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavı -“ÜDS”-) geçerliliği de hâlen devam etmekte olduğundan], bu nevi bir ifade tarzının yeğlenmiş bulunmasının yerinde olduğu savlanabilir. Yine de, ÖSYM’nin güncel olarak gerçekleştirdiği tek yabancı dil sınavı olması nedeniyle, yukarıda/metinde yabancı dil puanı bağlamında, “YDS” üzerinden açıklama yapılması yoluna gidilmiştir.

⁴⁸ Temel tıp bilimlerinde doktora programlarına başvurabilmek için ise; *tıp fakültesi mezunlarının* “lisans diploması”na ve 50 puandan az olmamak koşuluyla ilgili senato kararı ile belirlenecek “Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı”ndan (TUS) alınmış temel tıp puanı” veya asgari 55 “ALES (sayısal) puanı”nın yanı sıra asgari 55 “YDS puanı”na sahip olmaları; *tıp fakültesi mezunu olmayanların* “yüksek lisans diploması”na (*diş hekimliği ve veteriner* fakülteleri mezunlarının “lisans derecesi”ne), asgari 55 “ALES (sayısal) puanı”na ve asgari 55 “YDS puanı”na sahip olmaları gerekmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki; yükseköğretim kurumları, yalnız “temel tıp puanı” veya “ALES puanı” ile de öğrenci kabul edebilir. Temel tıp bilimlerinde doktora programlarına başvuru ve öğrenci kabulüne ilişkin bu gibi ayrıksı düzenlemeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yönetmelik m.16/6.

⁴⁹ Bu yoldaki düzenlemeye, esasen bütünleşik doktora programına başvuruya ilişkin hüküm içeren 16. maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde yer verilmiş olması, “norm koyma tekniği” ile bağdaşmadığı gibi, karışıklığa da mahal verebilecek mahiyettedir. Zira bu cihetle, söz konusu “değerlendirme” unsurlarının, sadece bütünleşik doktora bakımından getirildiği gibi yanlış bir ilk intibaa vücut verilmiştir. Olması gereken, anılan değerlendirme unsurlarının ayrı bir bentte, bu anlamda yeni bir bent olarak (d) bendinde düzenlenmesidir/dercedilmesidir.

Yönetmelik, ayrıca bu azami süreler içerisinde, ders aşamasını⁵⁰ tamamlayarak yeterlik aşamasına geçilmesi için de 4 yarıyılık (2 yıllık),

⁵⁰ Doktora programı, esasen üç ana aşamadan mürekkeptir. Bunlar "ders aşaması", "yeterlik aşaması" ve "tez aşaması" şeklinde sınıflandırılabilir. Doktora süreci içerisinde, "ders aşaması"; dersler, seminer ve diğer öğrenim etkinliklerinden teşekkül eden ilk kısmı meydana getirmektedir. "Yeterlik aşaması", ders aşamasını tamamlayan doktora öğrencisinin, doktora yeterlik sınavına hazırlandığı ve hazırlık süreci sonunda, akademik takvimde belirtilen tarihlerde gerçekleştirilen, yazılı ve sözlü bölümlerden oluşan mezkûr sınava girdiği ikinci kısımdır. "Tez aşaması" ise, kendi içinde iki kısma ayrılabilir. Bu bağlamda, doktora yeterlik sınavında başarılı olan öğrencinin, öncelikle "tez önerisi" sunması gerekmekte; savunduğu "tez önerisi" tez izleme komitesince kabul edilen öğrencinin, "tez çalışması"na başlaması mümkün olabilmektedir. Bu itibarla, "tez aşaması"nın; "tez önerisi" ve "tez çalışması" olmak üzere iki kademededen oluştuğu (aslında tez aşamasının, "tez önerisi savunması"nın kabulünden sonra tam anlamıyla başladığı) ve bu aşamada, tez önerisi ve tez çalışmasının yanı sıra, diğer öğrenim etkinliklerinin de bulunduğu söylenebilir. Bu arada şu hususu da eklemek gerekir ki; doktora sürecindeki anılan aşamalar arasında, keskin bir ayırım yoktur. Nitekim Yönetmeliğin 19. maddesinin altıncı fıkrası uyarınca, "*Yeterlik sınavı jürisi, yeterlik sınavını başaran bir öğrencinin, ders yükünü tamamlamış olsa bile, toplam kredi miktarının üçte birini geçmemek şartıyla fazladan ders/dersler almasını isteyebilir. Öğrenci, ilgili enstitü kararıyla belirlenecek dersleri başarmak zorundadır.*" Dolayısıyla, tez aşamasında da ders alınması mümkün kılınmış bulunmaktadır.

Öte yandan, doktora süreci açısından, "diğer öğrenim etkinlikleri" biçiminde ifade edilen etkinlikler, esasen Çerçeve Yönetmelik'te açıkça zikredilmemiş olmakla birlikte; Çerçeve Yönetmeliğin, üniversitelere "ek koşullar" (ek başarı koşulları) belirleme yetkisini tanımış olmasından (m.23, m.34) hareketle, çeşitli üniversitelerin lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinde yer verilen "uzmanlık alan dersi" gibi ders, uygulama ve benzeri etkinlikleri içermektedir. Bilvesile değinmek gerekir ki, bazı üniversitelerin yönetmeliklerinde yer verilen; doktora programını tamamlayabilmek için "hakemli bir makale" veya "kitap bölümü" yayımlamış olma gibi "ek koşullar"ın [örneğin, -ÜAK'ın Yönetmeliği (eski Yönetmelik) döneminde çıkarılmış olan- "Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği" (RG: T.12/09/2013, S.28763) m.37/3-4'te, yer verilen, "*alanıyla ilgili tek ya da çok isimli ulusal ya da uluslararası hakemli bir dergide yayımlanan bir makale*" koşulunun; keza "Gazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği" m.40/2'de yer verilen, "*Öğrencinin doktora tez konusu ile ilgili en az bir adet bilimsel makalesinin SCI, SCI-Expanded, SSCI, AHCI, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığınca Doçentlik sınavında kabul edilen alan indekslerinde yayımlanmış/yayıma kabul edilmiş olması (DOI numarası almış olmak), doktora tez savunma jürisinin kurulması için ön şart olarak aranır.*" koşulunun (bkz. ve karşı. *supra.*, dn.40)], Çerçeve Yönetmelik ile bağdaştırılması çok kolay değildir. Her ne kadar Çerçeve Yönetmelik, üniversitelere "ek koşullar" getirme yetkisini vermiş olsa da, üniversitelerin sahip olduğu bu yetkinin, "sınırsız bir serbesti" anlamına gelmeyeceği açık bulunduğu göre; üniversitelerce getirilebilecek "ek koşullar"ın, ancak ilgili programın içerik ve amacı doğrultusunda belirlenebilmesi mümkün olmak gerekir. Makale veya kitap bölümü yayımlamanın ise, Çerçeve Yönetmelik'te sayılan öğrenim etkinliklerine "benzer" nitelikte sayılamayacağı göz önüne alındığında, bu kapsama dâhil edilebilirliği müphem kalmakta ve anılan türde "ek koşullar"ın hukukiliği açısından bir soru işareti belirmektedir. Ayrıca, Danıştay 8.

bütünleşik doktora 6 yarıyılık (3 yıllık) azami süreler sevk etmiştir. Bu itibarla, 4 (bütünleşik doktora 6) yarıyıl içinde ders aşamasını tamamlayamayan veya yükseköğretim kurumunun öngördüğü asgari genel not ortalamasını sağlayamayan; toplamda 12 (bütünleşik doktora 14) yarıyıl içerisinde de programı tamamlayamayan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile **ilişigi kesilecektir.** (m.17)

Yine Yönetmelik uyarınca, -üniversitelerin yönetmeliğinde daha kısa bir süre saptanmadıkça- en geç 5. yarıyılın (bütünleşik doktora 7. yarıyılın) sonuna kadar girilmesi zorunlu olduğu belirtilen (m.19/2) “yeterlik sınavı”nda⁵¹ iki kez başarısız olan öğrencinin doktora programı ile **ilişigi kesilecektir** (m.19/5).⁵²

Ayrıca, “tez önerisi”⁵³ ikinci kez reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile **ilişinin kesileceği** öngörülmüştür (m.21/3). Keza “tez izleme

Dairesi'nin -aşağıda (bkz. *infra.*, dn.68) Yönetmeliğin “çerçeve” niteliği bağlamında da atıf verilen- bir bozma kararında, “(...) doktora sınavı sonrasında tezin kısmen veya tamamen SCI kapsamında bir dergide yayımlanması ya da yayıma kabul edildiğine ilişkin bir yazının getirilmesine yönelik hükümler içeren Dokuz Eylül Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 30/a maddesinde, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Özel Şartlarının 23. maddesinde ve bu hükümler uyarınca davacı hakkında tesis edilen bireysel işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığı(...)” sonucuna varılmış olmasının da önemli görüldüğü ifade edilmelidir. Bkz. D.8.D: E.2008/6421, K.2009/766, T.02/02/2009 (yayımlanmamıştır).

⁵¹ “Yeterlik sınavı” veya “doktora yeterlik sınavı” olarak ifade edilen imtihan, derslerini ve seminerini tamamlayan öğrencinin alanındaki temel konular ve kavramlar ile doktora çalışmasıyla ilgili bilimsel araştırma derinliğine sahip olup olmadığının ölçülmesidir (m.19/1). Buradaki (m.19) “yeterlik sınavı”nı, tezsiz yüksek lisans programı için öngörülen (m.11) “yeterlik sınavı” ile karıştırmamak gerekir. Yönetmeliğin 11. maddesinin dördüncü fıkrasında, “*Senato tarafından belirlenen esaslara göre tezsiz yüksek lisans programının sonunda yeterlik sınavı uygulanabil(eceği)*” öngörülmüştür. Fakat tezsiz yüksek lisans programı sonunda yapılabileceği belirtilen bu “yeterlik sınavı”nın tanımına ve kapsamına yer verilmemiştir. Bu anlamda, tezsiz yüksek lisanstaki “yeterlik sınavı” pek fazla bilinmemektedir. Zaten lisansüstü eğitim-öğretim sisteminde “yeterlik sınavı” denildiğinde, akla “doktora yeterlik sınavı” gelmektedir.

⁵² Bu düzenleme karşısında, Yönetmeliğin aynı maddesinin birinci fıkrasında yer alan, “(b) *ir öğrenci(nin) bir yılda en fazla iki kez yeterlik sınavına gire(ceğine)*” ilişkin hüküm anlamsız kalmaktadır. Zira en fazla iki kez başarısız olunma hakkı bulunan, yani istense de ikiden fazla girilme imkânı/hakkı olmayan bir sınava, bir yılda en fazla iki kez girileceğinin yazılması totolojiktir.

⁵³ Yönetmelik uyarınca, “tez önerisi”; doktora yeterlik sınavını başarıyla tamamlayan öğrencinin, yapacağı araştırmanın amacını, yöntemini ve çalışma planını kapsamakta olup, “tez izleme komitesi” önünde sözlü olarak savunulur (m.21/1).

komitesi”⁵⁴ tarafından iki kez üst üste veya aralıklı olarak üç kez başarısız bulunan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile **ilişğinin kesileceği** kurala bağlanmıştır (m.21/4).⁵⁵ Bu noktada, öğrencinin tezinin sonuçlanabilmesi için en az üç⁵⁶ “tez izleme komitesi” raporu sunulması gerektiği kuralıyla⁵⁷, tez savunmasına girebilmek için bir ön koşul getirilmiştir (m.22/3).⁵⁸

⁵⁴ Yönetmelik uyarınca, “tez izleme komitesi”; doktora yeterlik sınavında başarılı bulunan öğrenci için ilgili enstitü anabilim/anasanat dalı başkanlığının önerisi ve enstitü yönetim kurulunun onayı ile bir ay içinde, Yönetmeliğın ilgili hükümleri dairesinde belirlenen üç öğretim üyesinden teşekkül edecek biçimde oluşturulan ve öğrencinin tez önerisi savunması ile izleyen tez çalışmalarını değerlendiren kurul olarak tarif edilebilir (m.20-21).

⁵⁵ Bu noktada, “tez izleme komitesi” kararlarının “zincir işlem” [ERKUT, zincir işlemleri; “belirli ve nihai bir sonucu doğurmak amacıyla birbirini takip eden ve tamamlayan bir dizi işlem” olarak tanımlamaktadır. Bkz. Celâl ERKUT (2015), *İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği*, Tıpkı Basım, Ankara, Danıştay Yay., s.148.] teşkil ettiği gerekçesinden hareketle verilmiş olan yerel mahkeme kararının Danıştay 8. Dairesi’nce onanması bağlamında, “idari işlem kuramı” açısından dikkate değer görülebilecek bir durum ortaya çıkmıştır. Bkz. D.8.D: E.2004/4046, K.2005/650, T.14/02/2005 (yayımlanmamıştır). Gerçi 8. Daire, bu kararında ayrıca bir gerekçeye yer vermediğinden, “formül onama” tabir edilen bir karar söz konusu olmakla birlikte; onama kararının “istemin özeti” kısmında belirtilen yerel mahkeme kararının gerekçesi mühimdir. Anılan kararın eleştirel bir analizi bu çalışmanın kapsamını aşacağından, esasen yerel mahkemenin bahse konu kararına dair şu alıntılamaı ve kısa açıklamayı yapmakla iktifa ediyoruz: “İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında doktora öğrencisi olan davacının, Tez İzleme Komitesi tarafından aralıklı olarak üç kez başarısız olduğundan bahisle ilişğinin kesilmesine ilişkin İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 25.07.2003 gün ve E:2003/15 sayılı kararının iptali istemiyle açılan davada; Tez İzleme Komitesi kararlarının birbirini izleyen ve tamamlayan özelliğinden dolayı zincir işlem oluşturdukları ve zincir işlem kuramının bir gereği olarak önceki işlemde bir eksikliğin veya hukuka aykırılığın izleyen işlemleri de kusurlandırdığı, bu durumda, Haziran-Temmuz 2002 dönemi dışındaki Tez İzleme Komitesi kararlarının davacıya tebliğ edilmemesi dolayısıyla hukuka aykırılığı nedeniyle davacıyı bilgilendirmeyen Tez İzleme Komitesi kararlarının esas alınarak davacının aralıklı üç kez başarısız olduğundan bahisle öğrencilikle ilişğinin kesilmesinde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle”, dava konusu işlemin, Malatya İdare Mahkemesi’nce (E.2003/1668, K.2004/994, T.31/05/2004) iptaline karar verilmiştir. Bu karar Danıştay 8. Dairesi (E.2004/4046, K.2005/650, T.14/02/2005) tarafından oybirliğiyle onanmıştır.

⁵⁶ Bu sayıya, “tez izleme komitesi” önünde savulan “tez önerisi savunması”nın dâhil olup olmadığı kuşkuludur. Bu bağlamda, aynı komite önünde gerçekleşmekle birlikte, tez önerisinin savunulması ile tez önerisinin kabul edilmesi üzerine yapılan çalışmaların (tez çalışmalarının) birbirinden farklı olduğundan bahisle, Yönetmeliğın, tezin sonuçlanabilmesi için öngördüğü “tez izleme komitesi” raporu asgari sayısına, “tez önerisi savunması”nın dâhil edilemeyeceği düşünülebilir. Ama diğer yandan, gerek “tez önerisi savunması”nın, gerek “tez izleme komitesi toplantıları”nın, aynı komite (“tez izleme komitesi”) tarafından değerlendirildiği göz önüne alınarak, teze ilişkin çalışmalara dair bu raporların tamamının son tahlilde “tez izleme komitesi” raporu olduğú; dolayısıyla, “tez önerisi savunması”nın da bu sayıya dâhil edilebileceği de pekâlâ ileri sürülebilir. Kanımızca anılan çıkarımlardan

ikincisi, doktora sürecini kısaltabilecek daha uygun bir çözüm görünümündedir. Bu bağlamda, Çerçeve Yönetmelik'teki tereddüde mahal veren formülasyon, üniversite senatolarının hazırlayacağı yönetmeliklerde, “*tez önerisi savunması dâhil*” ibaresi konularak (örneğin; “*Öğrencinin tezinin sonuçlanabilmesi için, tez önerisi savunması dâhil, en az üç tez izleme komitesi raporu sunulması gerekir.*” gibi bir hükümle) ya da tezin müttekâmil hâle gelme süreci açısından birinci yorum daha isabetli görülüyorsa, “*tez önerisi savunması hariç*” ibaresi eklenerek (örneğin; “*Öğrencinin tezinin sonuçlanabilmesi için, tez önerisi savunması hariç, en az üç tez izleme komitesi raporu sunulması gerekir.*” gibi bir hükümle) netleştirilmelidir.

⁵⁷ Doktora tezinin sonuçlanabilmesi için en az üç tez izleme komitesi raporu sunulması gerektiğini öngören bu kural, sunulan tez izleme komitesi raporlarının tamamında öğrencinin “başarılı” sayılmış olmasını zorunlu kılmamaktadır. Daha açık bir ifadeyle, doktora tez savunmasına girebilmek için, öğrencinin, -bittabi- “ilişik kesme” sonucunu doğurmayacak sayıda (iki kez üst üste veya aralıklı olarak üç kez başarısız sayılmadığı müddetçe) “başarısız” olarak değerlendirildiği tez izleme komitesi raporunun sunulması da, belirtilen sayıya dâhildir. Bu bağlamda bilfarz, sunduğu üç tez izleme komitesi raporundan ikisinde “başarılı”, birinde ise “başarısız” olmuş olan bir öğrenci tez savunmasına girebilecektir.

Ancak tez izleme komitesi raporlarının tamamında oybirliğiyle “başarılı” olarak değerlendirilen öğrencinin tez savunmasında, jürinin (tez jürisinin tez izleme komitesinde yer alan üç üyesinin) “*ret*” kararı verme yetkisinin, bir ölçüde sınırlandığı söylenebileceğinden; raporların tümünde “başarılı” addedilmiş olmak önemlidir. Nitekim son yıllarda idare mahkemelerinin, tez izleme komitesi toplantıları ile tez savunması arasında korelasyon kuran ve tez izleme komitesi raporlarına önem atfeden bu yönde kararları bulunduğu, hukukçu akademisyenlerce dile getirilmektedir (fakat bu doğrultuda bir idari yargı kararına ulaşılması mümkün olamamıştır). Açıkçası tez izleme komitesi raporlarının tamamı “başarılı” olan bir öğrencinin tezinin, -ilk- savunmada “*reddine*” karar verilmesinin, yani tez izleme komitesi üyelerinden en az birinin de “*ret*” yönünde oy kullanmasının, doktora tez yazım sürecine ilişkin olarak Yönetmelik'te öngörülen sistemin genel mantığı ve işleyişi açısından uygun düşmeyeceği iddia edilebilir. Çünkü doktora tez jürisinde yer alan tez izleme komitesi üyelerinin, tezin yazım sürecindeki değerlendirmelerinin tamamında “olumlu” yönde oy kullanmış olmalarına (öğrencinin tez çalışmalarının “başarılı” olduğunu belirtmiş bulunmalarına) rağmen, tez savunmasında doğrudan “*ret*” yönünde oy kullanmaları, istisnai durumlar dışında, tutarlı görülmeyebilir. Şüphesiz bu yorum, raporların tamamında “başarılı” olan öğrencinin tezinin, her hâlükârda, son tahlilde “kabulü”nü de zorunlu kılmaz. Yani bu durumda, tezin hiçbir surette reddedilemeyeceği gibi bir anlam çıkarılmamalıdır. Bu zaviyeden, tez izleme komitesi raporlarının tamamı “başarılı” olan bir öğrencinin tezinin, kural olarak, -ilk- savunmada “*reddine*” karar verilemeyeceğini ve fakat tez hakkında “*düzeltilme*” kararı verilebileceğini; ancak “*düzeltilme*” verilen tezin öğrenci tarafından düzeltilmesi sonrasındaki -ikinci- savunmada tezin “*reddine*” de karar verilebileceğini ileri sürmek, en azından ilk bakışta rasyonel görünmektedir. Buna göre, tez izleme komitesi raporlarının tümünde “başarılı” olan bir doktora öğrencisinin tezi, -ilk- savunmada reddedilemeyecektir; ama elbette jürinin “*düzeltilme*” yönünde karar vermesi mümkündür. O hâlde, belirtilen durumdaki öğrencinin doktora tezinin ya “*kabulüne*” ya da “*düzeltilmesine*” karar verilebilecek; “*düzeltilmesine*” karar verildiği takdirde, “*düzeltiltiği*” tezini yeniden savunan öğrencinin tezi hakkında ise “*kabul*” ya da “*ret*” kararı verilebilecektir. Burada ikinci kez “*düzeltilme*” kararı verilmesinin

Yönetmeliğe göre, tezi başarısız bulunarak reddedilen doktora öğrencisinin yükseköğretim kurumu ile **ilişigi kesilecektir** (m.22/6). Lakin bütünleşik doktora, tezi reddedilen öğrenciye, tezsiz yüksek lisans programının gereklerini yerine getirmiş olmak kaydıyla, talebi üzerine, "tezsiz yüksek lisans diploması" verileceği öngörülmüştür (m.22/6, ayrıca bu madde delaletiyle m.17/4).⁵⁹

mümkün olmadığı söylenebilir. Zira Yönetmeliğin ilgili hükmünde (m.22/6), "düzeltme" kararı sonrasındaki tez savunmasında da "başarısız" bulunan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile **ilişinin kesileceği** belirtilmiştir. Yönetmelik'te sadece tezi "kabul" edilen öğrencilerin "başarılı" olarak değerlendirildiğine yönelik düzenleme yapılmış olup (m.22/6-ikinci cümle), bunun *mefhumu muhalifinden*, tez hakkındaki diğer kararların ("ret" ve "düzeltme" kararlarının) "başarısız" olarak değerlendirilme anlamına geldiği istihraç edilmektedir. Böylece, "düzeltme" kararı da "başarısız" olma anlamına geldiğinden ve "düzeltme" sonrasındaki tez savunmasında da "başarısız" bulunan öğrencinin **ilişinin kesileceği** hükme bağlanmış olduğundan; bir tez hakkında ikinci kez "düzeltme" kararı verilmesinin mümkün bulunmadığı, yani "düzeltmenin düzeltilmesinin olmayacağı" kanaati hâsıl olmaktadır. [Doktora tezi hakkında ikinci kez "düzeltme" verilemeyeceği; dolayısıyla "düzeltme" kararı üzerine gerçekleştirilen ikinci savunmada, tezin ya "reddine" ya da "kabulüne" karar verilmesi gerektiği hususunda ulaşılan bu sonuç, yüksek lisans tezi ve sanatta yeterlik çalışması bakımından da geçerlidir. Üstelik yüksek lisans tezi ve sanatta yeterlik çalışması bakımından "düzeltme"ye dair düzenlemeler (m.9/8, m.28/6), doktora tezine ilişkin "düzeltme" hususundaki düzenlemeye (m.22/6) nazaran daha açık biçimde kaleme alındığından, anılan sonuca daha kolay ulaşılabilmektedir.]

⁵⁸ Bu ön koşul, doktora yeterlik sınavını geçen öğrencinin, tezini bir anda değil; belli bir süreç içerisinde, "denetimli" bir biçimde (ama bittabi "akademik özerkliği"ne müdahale edilmeksizin; salt akademik ilke, kural ve yöntemlere riayet edilmesine dönük bir gözetim ve denetim çerçevesinde) olgunlaştırarak hazırlamasını/yazmasını sağlama amacına matuftur. Yılda en az iki kez (*Ocak-Haziran* ve *Temmuz-Aralık* ayları arasında birer defa olmak üzere), öğrencinin tezle ilgili olarak o ana kadar yaptığı çalışmaların özeti ve bir sonraki dönemde yapacağı çalışma planının "tez izleme komitesi" tarafından değerlendirilmesi (m.21/4), doktora tezinin hazırlanmasının aşama aşama gerçekleşen bir süreç olduğunu ve bu süreçte, başta "danışman" olmak üzere "tez izleme komitesi" üyelerinin, görüş, değerlendirme, tavsiye ve eleştirileriyle öğrenciye yol gösterme fonksiyonu bulunduğunu ortaya koymaktadır. Ezcümle, doktora tezi, öğrencinin tamamen bağımsız biçimde hazırladığı, oldubittiye getirilebilecek bir çalışma değildir; bilakis, tez danışmanı başta olmak üzere tez izleme komitesi üyelerinin gözetim ve denetimi altında gerçekleştirilen ve yeterlik sınavı sonrasında asgari bir buçuk ila iki yıllık bir sürece (bkz. *supra.*, dn.56) yayılan uzun erimli bir akademik çalışmadır.

⁵⁹ İlgili alanda tezsiz yüksek lisans programının olmaması/açılmaması hâlinde ne olacağı ise belirsizdir. Diğer yandan, yüksek lisans derecesi ile doktora (normal doktora) yapmakta olanlar bakımından böyle bir olanağa yer verilmemiş olmasının isabetli sayılamayacağı ileri sürülebilir. Bu durumdaki doktora öğrencisinin zaten bir yüksek lisans diplomasına sahip olduğundan hareketle, böyle bir olanağa yer verilmesine gerek görülmediği de düşünülmek gerekir. Zira böyle bir ihtimalde, ayrıca bir diploma olarak "tezsiz yüksek lisans diploması"na sahip olma hakkının, tıpkı lisans derecesi ile (bütünleşik) doktora

Tez sınavında başarılı olan ve senato tarafından belirlenen mezuniyet için gerekli diğer koşulları da sağlayan öğrencinin, doktora tezinin ciltlenmiş en az üç kopyasını tez sınavına giriş tarihinden itibaren bir ay (*bu teslim süresi en fazla bir ay daha uzatılabilir*) içinde ilgili enstitüye teslim etmemesi ve koşulları yerine getirmemesi hâlinde, koşulları yerine getirinceye kadar diplomasını alamayacağı, öğrencilik haklarından yararlanamayacağı ve bu arada azami süresinin dolması hâlinde **ilişğinin kesileceğđ** hükme bağlanmıştır.⁶⁰ (m.23)

§ II.4. Sanatta yeterlik⁶¹ (normal-bütünleşik)⁶² ile ilgili olarak

Yönetmelik'te, doktora eşdeğeri bir yükseköğretim programı olduğu ifade edilen (m.24/1) sanatta yeterlik programının (m.24-29), büyük ölçüde doktora programına müteallik hükümlere (m.15-23) koşut biçimde düzenlendiğđ görüldüğünden; yukarıda doktora programına dair açıklamalara yer verdikten sonra, sanatta yeterlik programıyla ilgili olarak ayrıca genel bir izahata gereksinim kalmadığđ kanısındayız. Burada, sanatta yeterlik çalışmasının niteliğinden kaynaklı bazı tekil farklılıkların bulunduğuna⁶³

yapmakta olan öğrencilerde olduğu gibi, -tezsiz yüksek lisans programının gereklerini yerine getirmiş olmak kaydıyla- tanınması uygun olacaktır.

⁶⁰ Son derece enteresan görünen bu hükmün (m.23/2) hukuka aykırılığđ hakkında, -anılan hükmün yüksek lisans programı bakımından karşılığđ olan m.10/1 hükmü bağlamında- kısa bir değerlendirme için bkz. *supra.*, dn.42.

⁶¹ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda, "*sanatta yeterlik*"; lisansa dayalı en az altı, yüksek lisansa dayalı en az dört yarıyıllık programı kapsayan ve orijinal bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığđ amaçlayan doktora düzeyinde lisansüstü bir yükseköğretim eşdeğeri olarak tanımlanmıştır [m.3/(t)-4]. Ayrıca Yönetmeliğđe göre, "*sanatta yeterlik*"; özgün bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığđ amaçlayan doktora eşdeğeri bir yükseköğretim programıdır (m.24/1).

⁶² "Doktora programı" açısından yukarıda yapmış olduğumuz "*normal (olağđan/klasik) doktora – bütünleşik (bütünleştirilmiş/birleşik) doktora*" biçimindeki tasnif ve kavramsallaştırma bakımından belirtilenler, büyük ölçüde "sanatta yeterlik programı" açısından da geçerlidir. Bu nedenle bkz. *supra.*, dn.44.

⁶³ Örneğđin, "doktora programı"ndan farklı olarak, "sanatta yeterlik programı"nda; "*sergi, proje, resital, konser, temsil gibi çalışmalar*" da söz konusu olmaktadır (m.24, m.26, m.27, m.28). Bu nitelik farklılığđndan mütevellit, "sanatta yeterlik programı"na ilişkin öğrenci kabulü, öğrenim aşamaları ve yeterlikler ile bunların ölçülmesi gibi hususlarda "doktora programı"ndan farklı düzenlemeler bulunmakla beraber; genel bir mukayeseyle, bahse konu iki programın sistematik çerçevesinin büyük ölçüde benzeştiğđ söylenebilir. Ancak "doktora programı"nın, dokuz maddede (m.15-23) görece ayrıntılı biçimde düzenlenmesi söz konusu iken; "sanatta yeterlik programı"nın altı maddede (m.24-29) düzenlendiğđini ve

işaret ederek, yukarıda⁶⁴ doktora programı ile ilgili olarak yer verdiğimiz açıklamalara ve Yönetmeliğin 24 ila 29. maddelerine atıfta bulunmakla yetiniyoruz.

§ II.5. Bilimsel hazırlık⁶⁵ ve özel öğrencilik⁶⁶ ile ilgili olarak

bu programın aşamalarının doktoradaki kadar detaylı biçimde belirginleştirilmesi cihetine gidilmediğini, bu meyanda örneğin, “sanatta yeterlik programı”nda doktoradaki gibi bir “yeterlik sınavı”nın (yeterlik aşamasının) açıkça öngörülmediğini de eklemek gerekir.

⁶⁴ Bkz. *supra.*, “§ II.3. Doktora (normal-bütünleşik) ile ilgili olarak”.

⁶⁵ Yönetmeliğin ilgili hükümlerinden hareketle, “bilimsel hazırlık” programı; -doğal olarak- münferit ve müstakil bir lisansüstü program olmayıp, yüksek lisans ve doktora programı adaylarının eksikliklerini giderebilmesi amacıyla uygulanan akademik nitelikteki bir nevi tamamlama programı şeklinde tarif olunabilir (m.30). “Bilimsel hazırlık programına öğrenci kabulü” kenar başlığını taşıyan 30. maddede, bilimsel hazırlık programının, “yüksek lisans” (tezli-tezsiz ayrımı yapılmaksızın) ve “doktora” programı adayları açısından söz konusu olabileceği düzenlenmiş; “sanatta yeterlik programı”na hazırlığa dair hiçbir ibareye yer verilmemiştir. Mamafih, “sanatta yeterlik programı”nda “süre”nin düzenlendiği 26. maddede, “bilimsel hazırlıkta geçen süre hariç” denilmek suretiyle, sanatta yeterlik programı adayları açısından da “bilimsel hazırlık” programının uygulanabileceği ortaya konulmuştur. “Norm koyma tekniği” açısından isabetli olmayan bu durumun, sehven mi gerçekleştirilmiş olduğu; yoksa, sanatta yeterlik programı kapsamındaki çalışmaların, doktoradaki gibi “tez”i de içerecek şekilde geniş bir yelpazeye yayılan çeşitliliği bünyesinde barındırması bağlamında bilinçli bir tercihin ürünü mü olduğu merak konusudur.

⁶⁶ Yönetmeliğin ilgili hükümlerinden hareketle, “özel öğrencilik”in; belirli bir konuda bilgisini artırmak isteyen bir yükseköğretim kurumu mezunu veya öğrencisinin, enstitü anabilim/anasanat dalı başkanlığının onayı ile lisansüstü derslere katılmasını (ders almasını) sağlayan ve fakat ilgili programda doğrudan derece elde etmesine yönelik olmayan özel (nevi şahsına münhasır) bir statüyü ifade ettiği söylenebilir (m.31). Ayrıca Yönetmelik uyarınca, “özel öğrenci” statüsünde ders alanların, öğrencilik haklarından yararlanamayacağına kurala bağlandığı da belirtilmelidir. Bu kabül hükümler çerçevesinde, “özel öğrenci” statüsünde bulunanların, sadece ilgili lisansüstü programda yürütülen bazı dersleri alabildiği, ama genel olarak öğrenciliğe ilişkin haklardan yararlanmadığı göz önüne alındığında; özel öğrenciliğin, dar ve teknik anlamda “öğrencilik” ittihaz olunamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Anılan statü için kullanılan, “özel” nitelemesi de, bu saptamayı teyit etmektedir.

Burada, aslında doğrudan işbu çalışmanın konusuna girmemekle birlikte, bu vesileyle son olarak, “özel öğrencilik” statüsüne ilişkin genel açıklamalar bağlamında önem arz edebilecek bir tartışma konusuna da temas etmek isteriz. Şöyle ki; özel öğrencinin, “öğrencilik hakları”ndan yararlanamayacağı ayrıca ve açıkça vurgulanmış ama “yükümlülükler”e dair herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Bu bağlamda, bilhassa “disiplin”e dair yükümlülükler yönünden son derece önemli bir “boşluk”tan söz edilebilir. Zira “özel öğrenci”nin, öğrencilere ilişkin disiplin hükümlerine tabiiyet durumu tereddüde mahal verebilecek mahiyettedir. Gerçekten, “Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği”nde (RG: T.18/08/2012, S.28388), “özel öğrenci”ye dair sarahaten bir düzenlemeye gidilmediği gibi; “özel öğrenci”nin -disiplin hükümleri bağlamında-

Bilimsel hazırlık programında geçirilecek azami süre 2 yarıyıl (1 yıl) olarak belirlenmiş; yaz öğretiminin bu süreye dâhil edilmeyeceği ve bu sürenin, dönem izinleri dışında uzatılmayacağı kurala bağlanmıştır. Bu süre sonunda başarılı olamayan öğrencinin **ilişğinin kesileceği** öngörölmüştür. Ayrıca, bilimsel hazırlık programında geçirilen sürenin, yüksek lisans veya doktora programı sürelerine dâhil edilmeyeceği hususu yinelenmiştir⁶⁷. (m.30)

Yönetmelik'te, "özel öğrenci" statüsüne değgin hükümlere de yer verilmiş; ilgili programda doğrudan derece elde etmeye yönelik bir eğitim olmayan özel öğrenciliğın süresinin 2 yarıyılı (1 yılı) geçemeyeceği kurala bağlanmıştır (m.31). Özel öğrencilik, teknik anlamda "öğrencilik" olmadığı için, burada "ilişğ kesme" ayrıca tasrih edilmemiştir. Ki, özel öğrencilik süresi 2 yarıyıl (1 yıl) ile sınırlanmış bulunduğuna göre, bu süre dolduktan sonra ilgili programa özel öğrenci statüsünde devam etmek mümkün olamayacağından; özel öğrencinin, aldığı derslerden başarılı olup olmadığına bakılmaksızın, anılan süre sonunda, zaten ilişğinin kesilmesi gibi bir sonuç kendiliğinden gündeme gelmiş olmaktadır.

"öğrenci" tanımına dâhil edilmesini duraksamasız biçimde sağlamaya elverişli bir ifadeye de yer verilmediği gözlemlenmektedir. Gerçi, adı geçen Disiplin Yönetmeliği'nin "tanımlar"ında [m.3/1-(a)], öğrenci; "(y)ükseköğretim kurumlarında ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık veya sanatta yeterlilik öğrenimi gören kişileri" ifade eder denilmiş olmasına istinaden, "özel öğrenci"nin de bu anlamda "(...) öğrenimi gören kişiler" kapsamına dâhil edilebileceği sonucuna ulaşılabilir. Fakat böyle bir sonuç, apaçık olmayan bir hususta yorum yoluyla teşmil niteliği taşımakla, "disiplin hukuku" açısından tartışma götürür. Bu itibarla, tereddütlerin bertaraf edilebilmesi ve olası ihtilafların önlenbilmesi için, lisansüstü programlarda "özel öğrenci" statüsünde ders almakta olanların, öğrencilerin tabi olduğu disiplin hükümlerine (Disiplin Yönetmeliği'ne) tabi olacağıının tasrih edilmesi faydalı olabilir.

⁶⁷ Burada "yinelenmiştir" dememizin sebebi; her bir lisansüstü program açısından ilgili hükümlerde, bilimsel hazırlıkta geçen sürenin lisansüstü programlar için öngörölen sürelerle dâhil edilmeyeceğinin açıkça belirtilmiş olmasıdır. Sahiden, tezli yüksek lisans açısından 7. maddede (f.1), tezsiz yüksek lisans açısından 12. maddede (f.1), doktora açısından 17. maddede (f.1) ve sanatta yeterlik açısından 26. maddede (f.1) yer alan "süre" konusundaki hükümlerde, "*bilimsel hazırlıkta geçen süre hariç*" ibaresine açıkça yer verildikten sonra; "bilimsel hazırlık" programına ilişkin özel maddede (m.30/4), aynı hususun, "*Bu programda geçirilen süre yüksek lisans veya doktora programı sürelerine dâhil edilmez.*" hükmüyle tekrarlandığı görölmektedir.

§ II.6. Bir hatırlatma: Yönetmeliğin “çerçeve” niteliği

Genel görünümünü ortaya koyduğumuz bu Yönetmeliğin “çerçeve yönetmelik” niteliğinde olduğu ve her bir üniversitenin kendi lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliğini, belirtilen “çerçeve”ye aykırı olmaksızın çıkarabileceği unutulmamak gerekir.⁶⁸ Zaten yukarıda değinilen pek çok noktada, esasen üniversite senatolarına, kendi yönetmeliklerinde daha farklı ve detaylı koşullar/düzenlemeler getirebilme yetkisi verildiği (daha doğrusu üniversitelerin bu görev ve yetkisine işaret edildiği) görülmektedir.⁶⁹ Gerçekten, Çerçeve Yönetmeliğin birçok hükmünde, üniversitelerin “senato”ları tarafından çıkarılan lisansüstü eğitim-öğretime ilişkin “yönetmelik”lere göndermede bulunmaktadır.⁷⁰ Diğer yandan, Çerçeve

⁶⁸ Danıştay da, inceleme konusu Yönetmelik’ten evvel, ÜAK’ın çıkarmış olduğu “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”ni (genel) “çerçeve yönetmelik” olarak nitelendirmiş ve üniversitelerin çıkarmış olduğu lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinin, “çerçeve yönetmeliğe” aykırı olamayacağı ve “çerçeve yönetmelik” ile getirilen hakları daraltamayacağı/sınırlayamayacağı yaklaşımını ortaya koymuştur. Bu konuda bkz. D.8.D: E.2008/6421, K.2009/766, T.02/02/2009 (yayımlanmamıştır); D.8.D: E.2008/911, K.2010/5033, T.06/10/2010 (yayımlanmamıştır). Ayrıca bkz. D.8.D: E.1999/2073, K.2001/1014, T.19/03/2001 (yayımlanmamıştır). Bu itibarla, Çerçeve Yönetmeliğin, normlar hiyerarşisi açısından, üniversitelerce çıkarılacak lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinin üzerinde konumlandırılmasının kabul edildiği belirtilmelidir.

⁶⁹ 6569 sayılı *Torba Kanun*’un 28. maddesi ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda -m.44/(c) hükmünde- yapılan değişiklikte, “(...) lisansüstü eğitim usul ve esasları ile öğrenim süreleri Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.” denilmişken; YÖK’ün bu doğrultuda çıkartmış olduğu Çerçeve Yönetmelik’te, özellikle lisansüstü öğretim usul ve esaslarına ilişkin pek çok noktada üniversite senatolarınca çıkartılacak yönetmeliklere yollamada bulunulmuş olması, “yasallık ilkesi” açısından bir başka tartışma konusunu karşımıza çıkarmaktadır. Zira burada, Kanun’un, münhasıran YÖK’e yetki vermiş olmasına karşın; YÖK’ün bu yetkisini, açık yasal izin bulunmaksızın, Yönetmelik marifetiyle üniversitelere devrettiği (lisansüstü eğitim-öğretime ilişkin yetkilerini üniversitelerle paylaştığı) anlaşılmaktadır. Bu durumun, Anayasa’nın 123. maddesinde hüküm altına alınan “idarenin kanuniliği ilkesi” yönünden, ilk bakışta tartışmalı bir görünüm arz ettiği açıktır. “Yasallık” bağlamındaki diğer tartışmalar için bkz. *infra.*, “§ II.7. Bir ön sorun: Yönetmeliğin ‘yasallık ilkesi’ne uygunluğu tartışması”.

⁷⁰ Bu bağlamda, şu on dört noktada, üniversitelerin senatoları tarafından çıkarılacak yönetmeliklere yollamada bulunulduğu tespit edilmektedir: 1) Yönetmeliğin 4. maddesinin birinci fıkrasında, yüksek lisans programlarının hangi enstitü anabilim/anasanat dallarında ve nasıl yürütüleceği ile yükseköğretim kurumlarının yetkisinde olan tezli ve tezsiz yüksek lisans programları arasında geçişe izin hususların senatolar tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. 2) 7. maddenin üçüncü fıkrasında, yüksek lisans programından süresinden önce mezun olabilecek öğrenciler ile ilgili düzenlemelerin senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirleneceği öngörülmüştür. 3) 16. maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde, doktora programına başvuracak olanların programa kabulünde,

Yönetmeliğin daha da fazla hükmünde ise, “yönetmelik”ten söz edilmeksizin, “yükseköğretim kurumları”nın / “senato”ların lisansüstü eğitim-öğretime ilişkin olarak belirleyeceği bazı koşullara/niteliklere/esaslara/ilkelere göndermede bulunularak, senatonun “yönetmelik” ile düzenlemesi zorunlu olmayan (ama elbette, genel olarak yönetmelik ile düzenlenmesi de mümkün ve uygun olan) ve fakat senato

ALES puanının yanı sıra yazılı olarak yapılacak bilimsel değerlendirme sınavı ve/veya mülakat sonucu ile yüksek lisans derecesiyle başvuranlar için yüksek lisans not ortalamasının da değerlendirilebileceği ve bu değerlendirmeye ilişkin hususlar ile başvuru koşulları ve öğrenci kabulüne dair diğer hususların ilgili senato tarafından düzenlenen yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmıştır. 4) Aynı maddenin altıncı fıkrasında, temel tıp bilimlerinde doktora programlarına öğrenci kabulünde, temel tıp puanı veya ALES puanının yanı sıra gerekirse, lisans ve/veya yüksek lisans not ortalaması, bilimsel değerlendirme ve/veya mülakat sonucunun da değerlendirilebileceği ve bu değerlendirmeye ilişkin hususlar ile başvuru için adayların sağlaması gereken diğer belgelerin (referans mektubu, neden doktora yapmak istediğini belirten kompozisyon, uluslararası standart sınavlar ve benzeri) ilgili senato tarafından düzenlenen yönetmelikle belirleneceği kurala bağlanmıştır. 5) 18. maddenin birinci fıkrasında, doktora tez danışmanının, öğrencinin programı içinde ne zaman atanacağını senato tarafından kabul edilen yönetmelikte belirtileceği ifade edilmiştir. 6) 19. maddenin ikinci fıkrasında, öğrencinin doktora yeterlik sınavına ne zaman gireceğinin senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir. 7) Anılan maddenin dördüncü fıkrasında, yeterlik sınavının yazılı ve sözlü olarak iki bölüm hâlinde yapılacağı ve yazılı sınavda başarılı olan öğrencinin sözlü hesaplama kısmının belirtilmesini müteakip, sınavların ağırlıkları ile notlarının hesaplanmasında yükseköğretim kurumunun yönetmeliklerine göre işlem yapılacağı düzenlenmek suretiyle, bu açıdan da senato tarafından çıkarılan yönetmeliğe atıfta bulunulmuştur. 8) Yine aynı maddenin yedinci fıkrasında, lisans derecesi ile doktora programına kabul edilmiş ve en az yedi dersini başarı ile tamamlamış bir öğrencinin yüksek lisans programına geçebileceği ifade edildikten sonra, yüksek lisans programına geçme şartlarının senato tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirleneceği hükme bağlanmıştır. 9) 27. maddenin birinci fıkrasında, sanatta yeterlik programında danışmanın, öğrencinin programı içinde ne zaman atanacağını ilgili senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirleneceği öngörülmüştür. 10) 30. maddenin üçüncü fıkrasında, bilimsel hazırlık programı ile ilgili devam, ders sınavları, ders notları, derslerden başarılı sayılma koşulları, ders tekrarı, kayıt silme ve diğer esasların senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirleneceği kurala bağlanmıştır. 11) 31. maddenin birinci fıkrasında, özel öğrenci kabul koşulları ve bu konudaki diğer hükümlerin senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirleneceği hükmü getirilmiştir. 12) 32. maddenin birinci fıkrasında, yatay geçiş yoluyla kabul edilme koşullarının ilgili senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirleneceği kuralına yer verilmiştir. 13) 33. maddenin birinci fıkrasında, lisansüstü programlara kabul edilen öğrencilerin kayıtlarının kesinleşmesi için gerekli koşulların senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirleneceği kurala bağlanmıştır. 14) 34. maddenin dördüncü fıkrasında, lisansüstü programlarla ilgili devam, ders sınavları, ders notları, derslerden başarılı sayılma koşulları, ders tekrarı ve diğer esasların senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirleneceği öngörülmüştür.

tarafından alınacak kararlar ile belirlenmesi gereken bazı hususlara yer verildiği de saptanmaktadır.⁷¹ Ayrıca, Çerçeve Yönetmeliğin “sessiz” kaldığı

⁷¹ Bu bağlamda, genel olarak şu yirmi dört temel noktada, üniversitelerin senatoları tarafından alınacak kararlara yollamada bulunduğu tespit edilmektedir: 1) Yönetmeliğin 5. maddesinin birinci fıkrasında, yüksek lisans programına başvurabilmek için adayların, başvurduğu puan türünde senato tarafından belirlenecek 55 puandan az olmamak üzere ALES puanına sahip olmaları gerektiği ifade edilmiş; ikinci fıkrasında, tezsiz yüksek lisans programlarına öğrenci kabulünde, yükseköğretim kurumlarının ALES puanı aramayabileceği, ALES puanı istenildiği takdirde taban puanın senatolar tarafından belirleneceği hükme bağlanmış; üçüncü fıkrasında ise, mezun durumda olan/olabilecek adayların başvurusuna ilişkin esasların, ALES puanının %50’den az olmamak koşuluyla ne kadar ağırlıklı değerlendirilmeye alınacağı ve lisansüstü eğitim-öğretime öğrenci kabulüne dair diğer hususların senato tarafından belirleneceği öngörülmüştür. 2) 8. maddenin ikinci fıkrasında, yüksek lisans tez danışmanının, senatonun belirleyeceği niteliklere sahip öğretim üyeleri arasından seçileceği; yükseköğretim kurumunda belirlenen niteliklere sahip öğretim üyesi bulunmaması hâlinde ise, üniversite senatosunun belirlediği ilkeler çerçevesinde enstitü yönetim kurulu tarafından başka bir yükseköğretim kurumundan öğretim üyesinin danışman olarak seçilmesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir. 3) 9. maddenin birinci fıkrasında, yüksek lisans tez yazım kurallarının senato tarafından belirleneceği öngörülmüştür. 4) 10. maddenin birinci fıkrasında, tez sınavında başarılı olmak ve senato tarafından belirlenen mezuniyet için gerekli diğer koşulları da sağlamak kaydıyla, yüksek lisans tezinin ciltlenmiş en az üç kopyasını tez sınavına giriş tarihinden itibaren bir ay içinde ilgili enstitüye teslim eden ve tezi şekil yönünden uygun bulunan yüksek lisans öğrencisine tezli yüksek lisans diploması verileceği kurala bağlanmıştır. 5) 11. maddenin dördüncü fıkrasında, senato tarafından belirlenen esaslara göre tezsiz yüksek lisans programının sonunda yeterlik sınavı uygulanabileceği kuralı getirilmiştir. 6) 13. maddenin birinci fıkrasında, tezsiz yüksek lisans programında, enstitü anabilim/anasanat dalı başkanlığının, her öğrenci için ders seçiminde ve dönem projesinin yürütülmesinde danışmanlık yapacak bir öğretim üyesi veya ilgili senato tarafından belirlenen niteliklere sahip doktora derecesine sahip bir öğretim görevlisini en geç birinci yarıyılın sonuna kadar belirleyeceği kuralına yer verilmiştir. 7) 16. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde, doktora programına başvurabilmek için adayların, tezli yüksek lisans diplomasına sahip olmaları ve ALES’ten başvurduğu programın puan türünde 55 puandan az olmamak koşuluyla ilgili senato kararı ile belirlenecek ALES puanına sahip olmaları gerektiği öngörülmüş; (b) bendinde, tıp, diş hekimliği, veteriner, eczacılık fakülteleri ile hazırlık sınıfları (hariç) en az on yarıyıl süreli lisans diplomasına veya Sağlık Bakanlığınca düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlık yetkisine sahip olmaları ve ALES’ten başvurduğu programın puan türünde 55 puandan az olmamak koşuluyla senato tarafından belirlenecek ALES puanına sahip olmaları gerektiği hükme bağlanmış; (c) bendinde ise, lisans derecesiyle doktora programına başvuranların lisans mezuniyet not ortalamalarının 4 üzerinden en az 3 veya muadili bir puan olması ve ALES’ten başvurduğu programın puan türünde 80 puandan az olmamak koşuluyla senato tarafından belirlenecek ALES puanına sahip olmaları gerektiği düzenlenmiştir. 8) Aynı maddenin üçüncü fıkrasında, ALES puanının %50’den az olmamak koşuluyla ne kadar ağırlıklı değerlendirilmeye alınacağı senato tarafından belirleneceği; yükseköğretim kurumunun yalnız ALES puanı ile de öğrenci kabul edebileceği; ALES’e eşdeğer kabul edilen ve Yükseköğretim Kurulunca ilan edilen eşdeğer puanların, her bir üniversitenin

senato kararları ile yükseltilebileceği hükme bağlanmıştır. 9) Mezkûr maddenin dördüncü fıkrasında, güzel sanatlar fakültelerinin ve konservatuvarın enstitülerdeki anabilim ve anasanat dallarına öğrenci kabulünde ALES puanı aranmayacağı; ancak üniversite senatosunun kararı ile ALES puanı aranabileceği ve ALES puanı istenildiği takdirde, taban puanın senato tarafından belirleneceği kuralına yer verilmiştir. 10) Bahse konu maddenin beşinci fıkrasında, doktora programına öğrenci kabulünde anadilleri dışında Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen merkezi yabancı dil sınavları ile eşdeğerliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarından en az 55 puan veya ÖSYM tarafından eşdeğerliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarından bu puan muadili bir puan alınmasının zorunlu olduğu ve bu asgari puanların, girilecek programların özelliklerine göre, gerekirse yükseltilmesine üniversite senatoları tarafından karar verileceği öngörülmüştür. 11) Anılan maddenin altıncı fıkrasında da, temel tıp bilimlerinde doktora programlarına başvurabilmek için, tıp fakültesi mezunlarının lisans diplomasına ve 50 puandan az olmamak koşuluyla ilgili senato kararı ile belirlenecek TUS'tan alınmış temel tıp puanına veya ALES'in sayısal puan türünde 55 puandan az olmamak koşuluyla senato kararı ile belirlenecek ALES puanına sahip olmaları; tıp fakültesi mezunu olmayanların ise yüksek lisans diplomasına (diş hekimliği ve veteriner fakülteleri mezunlarının lisans derecesine) ve ALES'in sayısal puan türünde 55 puandan az olmamak koşuluyla senato kararı ile belirlenecek ALES puanına sahip olmaları gerektiği hüküm altına alınmış; aynı fıkrada ayrıca, temel tıp bilimlerinde doktora programına öğrenci kabulünde, anadilleri dışında Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen merkezi yabancı dil sınavları ile eşdeğerliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarından en az 55 puan veya ÖSYM tarafından eşdeğerliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarından bu puan muadili bir puan alınmasının zorunlu olduğu ve bu asgari puanların, girilecek programların özelliklerine göre gerekirse yükseltilmesine üniversite senatoları tarafından karar verileceği; temel tıp puanının veya ALES puanının %50'den az olmamak koşuluyla ne kadar ağırlıkla değerlendirmeye alınacağını senato tarafından belirleneceği ve yükseköğretim kurumunun yalnızca temel tıp puanı veya ALES puanı ile de öğrenci kabul edebileceği de kurala bağlanmıştır. 12) 18. maddenin ikinci fıkrasında, doktora tez danışmanının, senatonun belirleyeceği niteliklere sahip öğretim üyeleri arasından seçileceği; yükseköğretim kurumunda belirlenen niteliklere sahip öğretim üyesi bulunmaması hâlinde ise, üniversite senatosunun belirlediği ilkeler çerçevesinde enstitü yönetim kurulu tarafından başka bir yükseköğretim kurumundan öğretim üyesinin danışman olarak seçilmesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir. 13) 22. maddenin birinci fıkrasında, doktora tez yazım kurallarının senato tarafından kabul edileceği öngörülmüştür. 14) 25. maddenin birinci fıkrasında, sanatta yeterlik çalışmasına başvurabilmek için adayların lisans veya yüksek lisans diplomasına sahip olmaları ve güzel sanatlar fakülteleri ile konservatuvar mezunları ile diğer fakültelerin eşdeğer programlarından mezun olanların haricinde yüksek lisans derecesiyle başvuran adayların ALES sözel puan türünde en az 55 puandan, lisans derecesiyle başvuran adayların ise ALES sözel puan türünde en az 80 puandan az olmamak koşuluyla ilgili senato kararı ile belirlenecek ALES puanına sahip olmaları gerektiği ifade edilmiştir. 15) Aynı maddenin ikinci fıkrasında, sanatta yeterlik programına başvuracak olanların sanatta yeterlik programlarına kabulünde, ALES puanı, yüksek lisans not ortalaması ile mülakat/yetenek sınavı/portfolyö incelemesi sonucunun da değerlendirilebileceği ve bu değerlendirmeye ilişkin hususlar ile başvuru için adayların sağlaması gereken referans mektubu, neden sanatta yeterlik yapmak istediğini belirten kompozisyon, uluslararası standart sınavlar ve benzeri diğer belgelerin senato tarafından belirleneceği hüküm altına alınmıştır. 16) Anılan

bazı konularda, “teknik” hususların üniversite senatolarınca çıkarılan “yönetmelik”ler tarafından düzenlenebileceğinin, uygulamada kabul edildiğini de eklemek gerekir. Dolayısıyla bu makalede bahsi geçen düzenlemelerin, her üniversitede birebir aynı şekilde yansımalarının söz

maddenin üçüncü fıkrasında, sanatta yeterlik programına öğrenci kabulünde, anadilleri dışında Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen merkezî yabancı dil sınavları ile eşdeğerliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarından en az 55 puan veya ÖSYM tarafından eşdeğerliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarından bu puan muadili bir puan alınmasının zorunlu olduğu ve bu asgari puanların, girilecek programların özelliklerine göre gerekirse yükseltilmesine üniversite senatoları tarafından karar verileceği kurala bağlanmıştır. 17) Zikredilen maddenin dördüncü fıkrasında ise, ALES puanının %50’den az olmamak koşuluyla ne kadar ağırlıkla değerlendirmeye alınacağına senato tarafından belirleneceği; yükseköğretim kurumunun yalnız ALES puanı ile de öğrenci kabul edebileceği; ALES’e eşdeğer kabul edilen ve Yükseköğretim Kurulunca ilan edilen eşdeğer puanların, her bir üniversitenin senato kararları ile yükseltilebileceği öngörülmüştür. 18) 27. maddenin ikinci fıkrasında, sanatta yeterlik programında danışmanın, nitelikleri ilgili senato tarafından belirlenen öğretim üyeleri ile doktora/sanatta yeterlik derecesine sahip öğretim görevlileri arasından seçileceği hükmüne yer verilmiştir. 19) 28. maddenin birinci fıkrasında, sanatta yeterlik programında tez hazırlayan öğrencinin elde ettiği sonuçları, sergi, proje, resital, konser, temsil gibi çalışmasını açıklayan ve belgeleyen metni ilgili senato tarafından kabul edilen yazım kurallarına uygun biçimde yazarak, tez, sergi, proje, resital, konser, temsil gibi çalışmalarını jüri önünde sözlü olarak savunacağı kurala bağlanmıştır. 20) 34. maddenin birinci fıkrasında, öğretim planlarının üniversite senatoları tarafından kararlaştırılan asgari muhtevaya uymak şartı ile ilgili enstitü kurulunda görüşülerek onaylanacağı belirtilmiştir. 21) Aynı maddenin üçüncü fıkrasında, lisansüstü programların kredi veya Yükseköğretim Kurulu tarafından ilgili programın yer aldığı diploma düzeyi ve alan için Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesine göre belirlenen kredi aralığı ve öğrencilerin çalışma saati göz önünde tutularak yükseköğretim kurumlarının senatoları tarafından belirlenen AKTS kredisine göre oluşturulmasında dikkate alınacak hususlar belirlenmiş; bu doğrultuda fıkranın (b) bendinde, ilgili diploma programını bitiren öğrencinin kazanacağı bilgi, beceri ve yetkinliklere o dersin katkısını ifade eden öğrenim kazanımları ile açıkça belirlenmiş teorik veya uygulamalı ders saatleri ve öğrenciler için öngörülen diğer faaliyetler için gerekli çalışma saatleri de göz önünde bulundurularak yükseköğretim kurumlarının senatoları tarafından belirlenen ilkeler çerçevesinde AKTS ders kredilerinin hesaplanacağı kuralına yer verilmiştir. 22) Anılan maddenin yedinci fıkrasında, yükseköğretim kurumlarınca, öğrencinin herhangi bir yarıyıldan sonra programına devam edebilmesi için gerekli ek başarı koşullarının belirlenebileceği öngörülmüştür. 23) 35. maddenin birinci fıkrasında, yüksek lisans ve doktora programları ile sanatta yeterlik çalışmasına, hangi lisans ve yüksek lisans programlarından mezun olanların başvurabileceği, yükseköğretim kurumlarının senatoları tarafından belirlenmekle birlikte; gerek görülmesi durumunda, Üniversitelerarası Kurul’un görüşü alınarak Yükseköğretim Kurulu kararı ile belirlenebileceği düzenlenmiştir. 24) Aynı maddenin ikinci fıkrasında, yabancı uyruklu adaylar ile lisans eğitiminin tamamını yurt dışında tamamlayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı adayların lisansüstü programlara kabulüne ilişkin usul ve esasların, yükseköğretim kurumlarının senatoları tarafından belirleneceği hükmüne bağlanmıştır.

konusu olmayacağı ve fakat burada asgari koşullar ve genel kurallar belirlenerek sistemin temel esaslarının (genel çerçevesinin) ortaya konulmuş bulunduğu hatırdta tutulmalıdır.

Ezcümle, her lisansüstü öğrencinin ya da öğrenci adayının, öncelikle kendi üniversitesinin ya da başvuracağı üniversitenin lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliğinin -özel- hükümlerine tabi olacağı unutulmamalıdır. Ama kuşkusuz, üniversitelerin lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinde *hüküm bulunmayan* hâllerde ve üniversitelerin lisansüstü eğitim-öğretim yönetmelikleri ile *açık çatışma/çelişme* hâllerinde, Çerçeve Yönetmeliğin tatbik olunacağı da göz önüne alınmalıdır.⁷²

§ II.7. Bir ön sorun: Yönetmeliğin “yasallık ilkesi”ne uygunluğu tartışması

Yönetmeliğin özellikle “azami süre” ve “ilişik kesme”ye dair öne çıkan hükümleri incelenip, Yönetmeliğin “çerçeve” niteliği ortaya konulduktan sonra; inceleme konusu Çerçeve Yönetmeliğin ve hatta dayanağı olan Kanun hükmünün temeline ilişkin göze çarpan bir ön sorun olarak “yasallık ilkesi”ne uygunluk tartışmasına da temas etmek gerekir. Bu bağlamda ifade edilmelidir ki; Çerçeve Yönetmelik, ilk bakışta idarenin *tali* (türev/ikincil) nitelikteki “düzenleme yetkisi”⁷³ kapsamında çıkarılmış görünmektedir. Zira

⁷² Üniversitelerin lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinin, hiyerarşik olarak Çerçeve Yönetmeliğin altında yer aldığı kabul edildiğinden (bkz. *supra.*, dn.68); üniversitelerin çıkartacağı bu yönetmeliklerin Çerçeve Yönetmeliğe açıkça aykırı olan hükümleri (alt norm) yerine, Çerçeve Yönetmeliğin ilgili hükümleri (üst norm) “doğrudan” uygulanabilir. Aynı şekilde, üniversitelerin yönetmeliklerinde hüküm bulunmayan hâllerde de, Çerçeve Yönetmeliğin -varsa- ilgili hükümleri (üst norm) tatbik olunabilir. Nitekim Çerçeve Yönetmelik’teki pek çok hüküm (üst norm), son derece somut, ayrıntılı ve “doğrudan uygulanabilir” niteliktedir. Fakat burada bir nüansa dikkat çekmek gerekir ki; alt normun üst norma aykırılığından bahisle üst normun “doğrudan” uygulanma kabiliyetini, yalnızca açık bağdaşmazlık durumlarıyla sınırlı biçimde algılamak daha uygun olur. Diğer bir ifadeyle, alt norm ile üst norm arasında sadece açık bir çatışma/çelişme olduğunda, alt norm ihmal edilerek üst normun doğrudan doğruya uygulanması cihetine gidilmesi ve fakat üst norma aykırılık bulunup bulunmadığı konusunda netlik olmayan tartışmalı durumlarda ise, alt normun ihmali suretiyle üst normun doğrudan doğruya uygulanması yoluna gidilmemesi biçiminde özetlenebilecek bir yaklaşımın benimsenmesi, “hukuki belirliliğin” temini açısından isabetli sayılabilir.

⁷³ “İdarenin düzenleme yetkisi”, idare örgütü içerisindeki bir kurum ya da makam tarafından, bireylerin hukuksal durumları üzerinde etkili, genel ve soyut kurallar konulması yetkisidir. Bkz. K. Burak ÖZTÜRK (2009), *Fransız ve Türk Hukukunda İdarenin Düzenleme*

yukarıda⁷⁴ da belirtildiği gibi, 6569 sayılı *Torba Kanun*’un 28. maddesi ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda -m.44/(c) hükmünde- yapılan değişiklikte, “(...) lisansüstü eğitim usul ve esasları ile öğrenim süreleri Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.” denilmiştir. Nitekim Yönetmelik’te (m.2) de, 2547 sayılı Kanun’un anılan m.44/(c) hükmü dayanak gösterilmiştir. Dolayısıyla yasanın verdiği yetki doğrultusunda, yasaya dayanılarak çıkartılan bir Yönetmelik söz konusu olduğundan, “yasallık (kanunilik) ilkesi”⁷⁵ açısından sorun bulunmadığı düşünülebilir. Ne var ki, Yönetmelik’te yer verilen düzenlemeler yakından incelendiğinde, “yasallık” bağlamında bir tereddüde düşülmesi de mümkündür.⁷⁶

Yetkisinin Kapsamı, Ankara, Yetkin Yay., s.16. Başka bir ifadeyle, idarenin “düzenleyici işlem” (bkz. *infra.*, dn.90) tesis etme yetkisi biçiminde de kısaca tanımlanabilir. GÖZLER (2009a), s.1155.

⁷⁴ Bkz. *supra.*, dn.9.

⁷⁵ “Yasallık ilkesi” hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Onur KARAHANOGULLARI (2015), *İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme)*, 3. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., s.55 vd.

⁷⁶ Burada “yasallık ilkesi”ne aykırılık yönünde kategorik bir saptama yapılmayıp, ihtiyatla, bu husustaki bir tereddütten söz edilmesi; aslında “yasallık ilkesi”nin nasıl anlamlandırılacağına/algılanacağına göre değişkenlik arz eden -farklı- sonuçların gündeme gelebilmesi ihtimalinden kaynaklıdır. Bu açıdan, “yasallık ilkesi”nin kapsamının ve içeriğinin belirlenmesi mühimdir. Bu hususta Fransa’nın meşhur kamu hukukçularından Charles EISENMANN tarafından yapılan kuramsal değerlendirme aydınlatıcı olabilir [bkz. Charles EISENMANN (1957), “Le droit administratif et le principe de légalité”, *Etudes et documents du Conseil d’Etat*, s.25-40]. Buna göre “yasallık ilkesi”, farklı yoğunluk ve sonuçları olan iki anlama sahip olup; “asgari yasallık” anlayışında “bağdaşlılık (aykırılık olmama) ilişkisi” geçerli iken, “azami yasallık” anlayışında “uygunluk ilişkisi”nin söz konusu olduğu söylenebilir. EISENMANN’ın bu bağlamdaki analizlerini aktararak, “düzenleme yetkisi” yönünden açıklığa kavuşturan ÖZTÜRK; kanunun açıkça yasaklamadığı veya sınırlamadığı her durumda idarenin “düzenleme yetkisi”ni kullanabileceğini öngören bir sistemde “bağdaşlılık ilişkisi”nin geçerli olduğunu ve bu durumda, herhangi bir kanunla düzenlenmeyen alanda da idarenin “düzenleme yetkisi”ni kullanabileceğini, zira kanunun olmadığı yerde yasaklama veya sınırlamanın da söz konusu olmadığını belirttikten sonra, “yasallık ilkesi”nin “uygunluk ilişkisi”ne göre kurulduğu bir düzende ise, kanunun olmadığı yerde “düzenleme yetkisi”nin de varlığından söz edilemeyeceğini, çünkü bu ilişki uyarınca, “düzenleme yetkisi”nin kanunla öngörülen ideal tipin bir ölçüde somutlaştırılması amacına dönük olarak kullanılmasının söz konusu olduğunu ve bu durumda, kanunun varlığı koşulunun yanı sıra, “bağdaşlılık ilişkisi”nin de devreye gireceğinin kuşkusuz olduğunu ve “düzenleme yetkisi”nin kullanılmasıyla tesis edilen işlemin bir ölçüde de olsa somutlaştırdığı kanuna aykırılık olmasının düşünülemeyeceğini izhar etmektedir. Bu izahat neticesinde, Fransız ve Türk hukukunda “yasallık ilkesi”nin “uygunluk ilişkisi”ni içerdiğini belirten ÖZTÜRK, Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararlarından çıkan bazı sonuçların, Türk hukuku açısından, bu

Bir defa, burada Kanun'un, "temel ilkeleri koymaksızın" ve aslında hiçbir "çerçeve çizmeksizin"⁷⁷, azami süre belirleme vb. yetkisini YÖK'e (YÖK'ün çıkaracağı yönetmeliğe) bırakmış olması, "yasallık ilkesi" açısından tartışmaya açık görünmektedir. Bu bağlamda, Anayasa'nın "yasama yetkisinin devredilmezliği" ilkesini öngören 7. maddesi⁷⁸ ile "idarenin kanuniliği ilkesi"ni içeren 123. maddesi⁷⁹ ve "yükseköğretim kurumları"ni düzenleyen 130. maddesi⁸⁰, "yasallık" açısından yapılacak tartışmada akla ilk gelen hükümlerdir. Bunların yanı sıra, "eğitim ve öğrenim hakkı" bağlamında Anayasa'nın 42. ve 13. maddelerinde öngörülen güvence rejimi de, anılan tartışmanın çok önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu noktada, ön lisans ve lisans öğrenimi için azami süreler doğrudan yasa koyucu tarafından açıkça belirlenmişken; lisansüstü öğrenim sürelerinin belirlenmesinin yasa koyucu tarafından -yasada herhangi bir kritere yer verilmeksizin- yönetmeliğe bırakılmış olması, Anayasal

anlayışı tümüyle sarsmasa da, kuşku uyandırmaya müsait olduğuna dikkat çekmektedir. Bkz. ÖZTÜRK (2009), s.150-152.

⁷⁷ Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında da belirtildiği üzere, "Yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir yasa kuralının Anayasa'nın 7. maddesine uygun olabilmesi için temel ilkeleri koyması, çerçeveyi çizmesi, sınırsız, belirsiz, geniş bir alanı yürütmenin düzenlemesine bırakmaması gerekir." Bkz. AYM: E.2012/76, K.2013/44, T.20/03/2013 (RG: T.07/11/2013, S.28814). Aynı doğrultuda kararlara örnek olarak bkz. AYM: E.2013/88, K.2014/101, T.04/06/2014 (RG: T.22/07/2014, S.29068); AYM: E.2013/96, K.2014/118, T.03/07/2014 (RG: T.21/05/2015, S.29362).

⁷⁸ Anayasa'nın, "yasama yetkisi" kenar başlığını taşıyan 7. maddesi uyarınca, "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez."

⁷⁹ Anayasa'nın, "idarenin bütünlüğü ve kamu tüzel kişiliği" kenar başlığını taşıyan 123. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir."

⁸⁰ Anayasa'nın "yükseköğretim kurumları"ni düzenleyen 130. maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre; "Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve süreleri, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, Devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve ceza işleri, mali işler, özlük hakları, öğretim elemanlarının uyacakları koşullar, üniversitelerarası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine göre yürütülmesi, Yükseköğretim Kuruluna ve üniversitelere Devletin sağladığı mali kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir."

güvenceye sahip “eğitim ve öğrenim hakkı”nın⁸¹ (AY m.42) -gerçekte- “yasayla” değil, “yönetmelikle” (yani bir “düzenleyici idari işlem” ile) sınırlanmış olması anlamına gelmektedir. Hâlbuki Anayasa’nın 13. maddesi uyarınca; temel hak ve özgürlüklerin, “özlerine dokunulmaksızın”, “yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak” ve “ancak kanunla” sınırlanabileceği ve bu sınırlamaların, “Anayasanın sözüne ve ruhuna”, “demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine” ve “ölçülülük ilkesine” aykırı olamayacağı açık olup;⁸² Anayasa’nın 42. maddesinde teminat altına alınan “eğitim ve öğrenim hakkı” da bu çerçevede tahlil edilmelidir.

Bu bağlamda, Kanun’da belirli bir çerçeve oluşturulmaksızın, idareye bu denli geniş bir alan bırakılmasının, Kanun’un Anayasa’ya uygunluğunu tartışmaya açmasının yanı sıra; Kanun’un, sınırı açıkça çizilmemiş mezkûr hükmüne istinaden, bazı durumlarda “ilişik kesme” sonucuna bağlanan düzenlemelerle, öğrenime son verilmesi sonucunu doğuracak Yönetmelik hükümleri getirilmiş bulunmasının, “idarenin düzenleme yetkisinin sınırı”nın⁸³ aşıldığı biçiminde yorumlanmasına da “kapı araladığı” söylenebilir.⁸⁴

Gerçi “*öğrenim süreleri*”nin belirlenmesi yetkisi 2547 sayılı Kanun’da açıkça zikredilerek Yönetmeliğe bırakılmış olduğundan; Yönetmelik’te azami öğrenim sürelerinin belirlenmesi ve bu süreler içerisinde öğrenimin

⁸¹ Anayasa’nın 42. maddesinin birinci fıkrasında, “*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.*”; ikinci fıkrasında ise, “*Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.*” denilmiştir. Ayrıca, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”ne (AİHS) Ek 1 No’lu Protokol’ün [Bu Protokol, 10/03/1954 tarih ve 6366 sayılı “İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi ve Buna Ek Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun” ile onaylanmıştır (RG: T.19/03/1954, S.8662).] 2. maddesinde de “eğitim hakkı” düzenlenmiş ve “*Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.*” hükmüne yer verilmiştir.

⁸² Temel hakların sınırlanması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Fazıl SAĞLAM (1982), *Temel Hakların Sınırlanması ve Özü*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay.

⁸³ İdarenin düzenleme yetkisinin sınırı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Emre AKBULUT (2013), *Türk İdare Hukukunda Kanuni İdare İlkesi*, İstanbul, Beta Yay., s.72-87.

⁸⁴ “Yasallık ilkesi” bağlamında zikrolunan bu sorunlara; -yukarıda (bkz. *supra.*, dn.69) işaret bulunduğu üzere- YÖK’ün, Kanun’la münhasıran kendisine tanınmış olan yetkiyi, açık yasal izin bulunmamasına rağmen, Yönetmelik marifetiyle üniversitelere devretmiş (lisansüstü eğitim-öğretime ilişkin yetkilerini üniversitelerle paylaşmış) olması keyfiyetinin, Anayasa’nın 123. maddesinde öngörülen “idarenin kanuniliği ilkesi” yönünden yarattığı tartışmalı tabloyu da ilave etmek gerekir.

tamamlanamamasının “ilişik kesme” sonucuna bağlanmasının, bir bakış açısına göre, “yasallık ilkesi”ne aykırı olmadığı da savlanabilir. Ama Yönetmelik’te diğer aşamalara ilişkin sürelerle (örneğin ders aşamasını tamamlamak için öngörülen 4 ve 6 yarıyıllık süreler vb.) “ilişik kesme” sonucunun bağlanmış olması; daha da önemlisi, bazı aşamalardaki başarısızlıklar (örneğin doktora yeterlik sınavında iki kez başarısız olunması, tez önerisinin ikinci kez reddedilmesi, tez izleme komitesi değerlendirmelerinde üst üste iki kez veya aralıklı olarak üç kez başarısız olunması vb.) bakımından da “ilişik kesme” yolunda düzenlemeler getirilmiş olmasının, “yasallık” bağlamında hukuki isabetliliği son derece tartışmalıdır. Zira bu minvaldeki düzenlemelerin, “*lisansüstü eğitim usul ve esasları*”nın belirlenmesi yetkisini yönetmeliğe bırakan “ucu açık” nitelikteki Kanun hükmü [2547 sayılı Kanun m.44/(c)] kapsamında sayılması oldukça güçtür. Esasen Kanun’un anılan hükmünde yer verilen “*lisansüstü eğitim usul ve esasları*”nın belirlenmesi yetkisinin, lisansüstü öğrenimin aşamaları, ders yükü, başarı koşulları, jüri teşekkülü vb. teknik hususların düzenlenmesine tekabül ettiği; ama “eğitim ve öğrenim hakkı”nın sınırlanmasının ötesinde, sona erdirilmesi anlamına gelen “ilişik kesme”yi içer(e)meyeceği söylenebilir. Bu bağlamda, temel hak ve özgürlüklere ilişkin Anayasal güvence rejimi perspektifinden yapılacak değerlendirmede; “ilişik kesme”nin, yasada açıkça belirtilen hâllerle ya da belki en azından, yönetmelikle belirlenecek hâller için “ilişik kesme”nin öngörülebileceği yolundaki görece belirgin yasal düzenlemelerle sınırlı biçimde algılanması uygun olabilecektir.

Hâl böyle olunca, öğrenim aşamalarındaki başarı koşullarının yerine getirilmemesi keyfiyetinin, her hâlükârda “ilişik kesme” sonucuna bağlanmasına yönelik Yönetmelik hükümlerinin hukuken isabetli olmadığı; ancak başarı koşullarının azami öğrenim süreleri içerisinde yerine getirilmemesi hâlleri için “ilişik kesme”nin öngörülmesinin -bir ihtimal- kabul edilebileceği mütalaa olunabilir. Çünkü “*öğrenim süreleri*”nin belirlenmesi açısından, Kanun’da herhangi bir ölçüt konulmadan da olsa, açıkça yönetmeliğe göndermede bulunulduğu ve Kanun’da öngörülen sistemin temel mantığının, azami öğrenim sürelerinin ve buna bağlı olarak “ilişik kesme”nin geri getirilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Lakin aynı yorumu diğer “ilişik kesme” sebeplerine de teşmil etmek kolay değildir. Zira “eğitim ve öğrenim hakkı”nı sınırlamanın ötesinde, ortadan kaldıran “ilişik kesme”

müessesesinin uygulanacağı hâllerin en azından genel çerçevesinin yasada yer alması gerektiği düşünülmektedir. Kanun’daki, “*lisansüstü eğitim usul ve esasları*”nın belirlenmesi gibi geniş/esnek ifadelerin, bunu sağlamaya elverişliliğinin ise şüpheli olduğu değerlendirilmektedir. Bu bakış açısı içerisinde, Yönetmeliğin kimi hükümleri yönünden, “*idarenin kanuniliği ilkesi*”, “*idarenin düzenleme yetkisinin tali niteliği*” ve “*temel hak ve özgürlüklerin güvence rejimi*” açısından tartışmaya açık bir tablo ile karşı karşıya olunduğu söylenebilir de; yargısal pratik bağlamında yapılacak bir değerlendirmede, önceden de, hatta belki daha belirsiz yasa hükümlerine dayanan yönetmeliklerde de tercih edilen bu minvaldeki yöntemle ihdas edilen düzenlemelerin, dava açılması durumunda idari yargı tarafından iptal edilmeyebileceğine kanaat getirilebileceğini de not düşmek uygun olur.

Bu itibarla, *olması gereken* açısından, son tahlilde vurgulamak gerekir ki; lisansüstü eğitim-öğretimde azami sürelerin de, ön lisans ve lisanstaki gibi, yasada açıkça belirtilmesi⁸⁵, ayrıca lisansüstü eğitim-öğretimde hangi durumlarda programlardan ilişik kesmenin söz konusu olacağına da yasada sayılması; başarı koşulları ile lisansüstü eğitim-öğretimin teknik ayrıntılarına ilişkin düzenlemelerin ise, yükseköğretim kamu hizmetinin gerekleri doğrultusunda, YÖK tarafından çıkarılacak yönetmelik ile yapılmasının öngörülmesi suretiyle, yasada salt teknik detaylar bakımından yönetmeliğe yetki verilmesi ve yönetmeliğin de bu doğrultuda düzenlemeler içermesi, kanaatimizce hukuken çok daha isabetli olurdu. Zira böylece, burada kabaca değinme fırsatı bulabildiğimiz ve -şimdilik- kesin bir sonuca ulaşılmamasının müşkül olduğunu tespit ettiğimiz “yasallık” tartışması -belki- giderilebilirdi. Doğrusu, bu suretle, bir yandan Yönetmeliğin “yasallık ilkesi”ne uygunluğuna ilişkin tereddüt giderilirken, diğer yandan dayanak Kanun’un Anayasallığı sorunu bertaraf edilebilirdi.

⁸⁵ Anayasa’nın 130. maddesinin, yukarıda (bkz. *supra.*, dn.80) aynen alıntılanmış olan dokuzuncu fıkrasında, “*öğretim düzeyleri ve süreleri*”nin “*kanunla*” düzenleneceği açıkça hükme bağlanmış bulunduğu; öğrenime ilişkin sürelerin, doğrudan ve açıkça “*kanunla*” belirlenmesinin Anayasa’nın bir buyruğu olduğu vurgulanmalıdır.

III. YÖNETMELİĞİN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI: Kurallar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

YÖK'ün inceleme konusu Çerçeve Yönetmeliği'nin lisansüstü eğitim-öğretim sistemimiz açısından, mevcut (daha doğrusu, önceki) duruma nazaran getirdiği en önemli farklılık/değişiklik⁸⁶, yukarıda⁸⁷ değinilen muayyen süreler içerisinde muayyen yükümlülüklerini yerine getirmeyen ve başarısız olan öğrencilerin yükseköğretim kurumundan “ilişğinin kesilmesini”; yani kamuoyunda daha çok bilinen gündelik tabiriyle “atılmasını” öngörmüş olmasıdır.⁸⁸ Başta “ilişğik kesme”ye ilişkin olanlar olmak üzere, yeni Yönetmelikteki hükümler, selefî olan (eski) Yönetmelik ile global biçimde karşılaştırıldığında; yeni Yönetmeliğın, öğrencilere yüklediği sorumluluk açısından, eski Yönetmeliğe nazaran “yükümlendirici” (aleyhte) nitelik arz ettiği saptanmaktadır. Bu noktada, hâlihazırda lisansüstü programlara kayıtlı olan (mevcut/eski⁸⁹) öğrencilerin durumunun ne olacağı sorusu akla gelmektedir. Başka bir ifadeyle, *yürürlüğe girmiş olan bu Yönetmelik, mevcut öğrencilere uygulanacak mıdır; uygulanacaksa, nasıl bir uygulama gerçekleştirilmesi gerekecektir?* Kısacası, *Yönetmeliğın zaman*

⁸⁶ Bilhassa “yenilik” demiyoruz; çünkü burada, “yepyeni”/“bambaşka” bir müessese ihdası değil, esasen bir önceki duruma -ilk hâle- “geri dönüş”ten ibaret bir “değişiklik” olduğu görülmektedir.

⁸⁷ Bkz. *supra.*, “II. YENİ YÖNETMELİK’TEKİ BAZI (ÖZELLİKLE ‘AZAMİ SÜRELER’ VE ‘İLİŞİK KESME’YE İLİŞKİN) DÜZENLEMELERE GENEL BAKIŞ”.

⁸⁸ Anımsatmak gerekir ki; burada bahsedilen “atılma” / “ilişğik kesme”, *disiplin cezası* niteliğini haiz olmayıp, ihmalkârlık ve başarısızlığa bağlanan bir sonuç olarak ele alınmıştır. Zira burada, öğrencinin “disiplin suçu” teşkil eden bir fiil işlemesi değil; belirli süreler içerisinde belirli yükümlülüklerini yerine getirmemesi (eylemsizlik/ihmalkârlık) ve başarısız olması (başarısızlık) söz konusu olmaktadır. Bu saptama, mevcut öğrencilerin yeni Yönetmeliğe tabi olup olmayacaklarına ilişkin kuramsal tartışmanın argümanları açısından önemlidir. Çünkü ceza hukukundan mülhem disiplin hukuku açısından da benimsenen “*lehteki hükmün uygulanması*” ilkesi, inceleme konusu Yönetmelik’teki “ilişğik kesme”ye dair kuralların *disiplin cezası* niteliği taşıması hasebiyle, burada tatbik olunamayacak; yani argümantasyon, bu ilke üzerine temellendirilemeyecektir. Nitekim aşağıda gerçekleştirilen kuramsal açıklamalarda konu, esasen “kazanılmış hak” ve “haklı beklenti” ilkeleri ekseninde ele alınmakta; disiplin hukukunun özgül ilke ve kavramlarıyla herhangi bir bağ kurulmamaktadır.

⁸⁹ Burada ve çalışmanın çeşitli kısımlarında, öğrencileri nitelemek için, yer yer “mevcut” yerine kullanılan “eski” sözcüğü ile; ilgili programı tamamlayarak mezun olan ve öğrencilik statüsü sona eren önceki (eski) öğrenciler değil, önceki (eski) Yönetmelik döneminde ilgili programa kayıt yaptıran ve öğrencilik statüsü hâlen devam eden mevcut (hâlihazırdaki) öğrenciler kastedilmektedir.

bakımından uygulanması bağlamında, “geçiş” esaslarının çerçevesi nasıl olacaktır?

Mevcut öğrencilerin, hukuki selefine göre “yükümlendirici” boyutu ağır basan yeni Yönetmeliğe tabi olup olmadıklarını irdeleyen bu sorunun yanıtlanmasında; aşağıda öncelikle, genel olarak “düzenleyici idari işlemler”⁹⁰ (“kural/norm koyucu idari işlemler”in) değiştirilmesinin/kaldırılmasının hâlihazırda devam etmekte olan statüler üzerindeki etkisinin kuramsal ve ilkesel çerçevesine projeksiyon tutularak, konuyla ilgili bir “ara değerlendirme” kapsamında saptamalarda bulunmakta (§ III.1); ardından ise bu kuramsal saptamaların Yönetmeliğin “geçiş hükümleri”ni havi geçici 1. maddesinde yansımaları bulup bulmadığı hususu, kurgusal örnekler ile somutlaştırılarak açıklığa kavuşturulmakta (§ III.2); bu suretle Yönetmeliğin “zaman bakımından uygulanması”nın teorik ve pratik boyutları enikonu irdelenerek, saptanan sorunlara yönelik çözüm önerileri de sunulmaya çalışılmaktadır.

§ III.1. Genel ve kuramsal olarak

Düzenleyici idari işlemlerin, bu meyanda yönetmeliklerin değiştirilmesinin/kaldırılmasının hâlihazırda devam etmekte olan statüler üzerindeki etkisinin saptanmasında, esasen birbirine içkin bulunan ve birbirini tamamlayan iki önemli temel ilkeyi belirtmek gerekir⁹¹:

⁹⁰ “Düzenleyici idari işlemler” (kural koyucu idari işlemler / idarenin kural koyucu işlemleri); idarenin genel, soyut (gayrişahsi) ve sürekli nitelikte hukuki durumlar kuran, değiştiren yahut kaldıran işlemleridir. Bkz. Yeliz ŞANLI ATAY (2011), *Türk İdare Hukukunda Adsız Düzenleyici İşlemler*, Ankara, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yay., s.12. Düzenleyici idari işlemlerden “tüzükler” (AY m.115) ve “yönetmelikler” (AY m.124) Anayasa’da öngörülmüştür. Ayrıca idarenin, bunların dışında da, “karaname”, “karar”, “tebliğ”, “statü”, “sirküler”, “tamim”, “genelge”, “yönerge”, “genel emir”, “ilan”, “duyuru”, “ilke”, “tarife”, “plan”, “usul ve esaslar” gibi çeşitli adlar altında maddi açıdan kural koyucu mahiyette işlemler yapabileceği kabul edilmekte ve idarenin bu tür “diğer” düzenleyici işlemlerine, “adsız düzenleyici işlemler” denilmektedir. Bu hususta geniş bilgi için bkz. *Ibid.*

⁹¹ Burada, doğrudan Yönetmelik’teki “geçiş hükümleri”ni incelemeye başlamak yerine; öncelikle genel olarak düzenleyici idari işlemlerde, bu meyanda yönetmeliklerde değişikliğe gidilmesi durumunda “geçiş süreci”nin temel esaslarının kuramsal çerçevesinden ve ilkelerinden yola çıkmayı tercih etmemizin sebebi; “geçiş hükümleri”nde açıkça izhar olunmayan hususlarda, uygulama esnasında yorum yapılırken dayanak alınabilecek ölçütleri de ortaya koymaktır. Zira bu kapsamda izah olunan kuramsal saptamalar ve ilkelerin, yeni Yönetmeliğin mevcut öğrencilere uygulanmasında, -olası

Birincisi, düzenleyici idari işlemler “kazanılmış (müktesep) hak”⁹² doğurmaz.⁹³ Kazanılmış hakkın çok istisnai durumlarda ve belirli koşullar altında⁹⁴ kabul edildiği idare hukukunda, prensip olarak, düzenleyici idari işlemlerin tek başına kazanılmış hak teşkil etmediği anlayışı hâkimdir. Nitekim *Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu* da, düzenleyici idari işlemlerin kural olarak kazanılmış hak yaratmayacağı zımında, kaldırılmaları ve değiştirilmelerinin her zaman mümkün bulunduğu idare hukukunun bilinen ilkelerinden olduğunu vurgulamıştır.^{95,96} Hâl böyle

duraksamalarda- “geçiş hükümleri”nin yorumunda esas alınması gereken temel yaklaşımı çerçevelediği düşünülmektedir.

⁹² Kazanılmış hak (müktesep hak / İng.: *vested right - acquired right*), “doğumu anında hukuka uygun olarak tamamlanmış ve böylece kişiye özgü, lehte sonuçlar doğurmuş, daha sonra mevzuat değişikliği ya da işlemin geri alınması gibi nedenlere rağmen, hukuk düzenince korunması gereken haktır.” Bkz. Yücel OĞURLU (2003), *İdare Hukukunda Kazanılmış Haklara Saygı ve Haklı Beklentiler Sorunu*, Ankara, Seçkin Yay., s.28. Ayrıca bkz. Robert THOMAS (2000), *Legitimate Expectations and Proportionality in Administrative Law*, Oxford – Portland Oregon, Hart Publishing, p.46.

⁹³ Bkz. Sıddık Sami ONAR (1966), *İdare Hukukunun Umumî Esasları*, C.I, 3. Bası, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, s.482; Turgut TAN (1970), *İdari İşlemin Geri Alınması*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., s.66; İl Han ÖZAY (2004), *Günüşünde Yönetim*, İstanbul, Filiz Kitabevi Yay., s.429; Kemal GÖZLER (2009b), *İdare Hukuku*, C.II, 2. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi Yay., s.1129; OĞURLU (2003), s.89.

⁹⁴ İdari işlemde doğan bir hakkın, “kazanılmış hak” olarak kabul edilip hukuken korunabilmesi için, üç ön koşulun gerçekleşmesi gerektiği söylenebilir. Buna göre, hak, “bireysel idari işlem”den doğmuş olmalı; hak doğuran bireysel idari işlem, tesis edildiği anda geçerli olan “hukuk kurallarına aykırılık” taşımamalı; hak, kişi açısından “kesinleşmiş” olmalıdır. Bkz. Ali ULUSOY (2004), *Kamu Hizmeti İncelemeleri*, İstanbul, Ülke Kitapları Yay., s.189-193.

⁹⁵ DİDDK: E.2005/1988, K.2008/1826, T.23/10/2008 (UYAP-BB). Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, bu kararında, devamlı; “Düzenleyici işlemlerin kişilere uygulanması suretiyle bireyselleşmesi hâlinde kazanılmış hak yaratacakları ve bu durumda da düzenleyici işlemlerde yapılacak değişikliklerde idari istikrarın ve/veya kazanılmış hakların korunması gerekeceği hukuk devleti ilkesinin bir sonucudur.” demiştir. Ayrıca bkz. *infra.*, dn.104.

⁹⁶ Bu bağlamda değinmek gerekir ki, GÜNEŞ; ilgililerin, “bir işlemin yapılmasını isteme hakkı” olduğu gibi, onun “muhafazasını isteme hakkı”nın da mantıken mevcut sayılması gerektiğini belirterek, bu hâllerde idarenin düzenlemeyi “kaldırmayacağını” iddia etmekte ve “düzenleyici idari işlemlerin her zaman kaldırılabilceği” savını hatalı görmektedir. Bkz. Turan GÜNEŞ (1965), *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., s.169. DURAN ise; düzenleyici idari işlemlerin her zaman “kaldırılabilceği ve değiştirilebileceği” yönünde görüş serdetmekte; bu anlamda olmak üzere, idarenin, düzenlemelerinin yerindeliliğini ve kanun çerçevesinde içeriğini belirleme hususunda “geniş bir takdir yetkisi”ni haiz bulunduğunu ve hiç kimsenin mevcut idari kuralların kalmasını ve sürdürülmesini istemeye

olunca, tamamlanmamış (henüz tekemmül etmemiş), yani hâlen devam etmekte olan (süre gelen) bir statüye ilişkin olarak, idarece -kuşkusuz bu statü içerisinde önceden "tamamlanan" aşamalara dokunmayacak ve "öngörülebilirliği" de zedelemeyecek biçimde- tek yanlı değişiklikler yapılabileceği; bu statü kapsamındaki de, kural olarak, söz konusu değişikliklere katlanmak durumunda olduğu söylenebilir. Bu, kamu hizmetlerine egemen olan "adaptasyon (uyarlama/uyum/değişkenlik/değişebilirlik) ilkesi"nin⁹⁷ bir gereği/uzantısı olarak düşünölmelidir.^{98,99} Başka bir anlatımla, kamu hizmetinin yeni

hakki olmadığını dermeyan etmektedir. Bkz. Lütfi DURAN (1982), *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yay., s.423.

⁹⁷ "Adaptasyon ilkesi", kamu hizmetlerinin, kolektif ihtiyaçlardaki ve kamu yararı gereklerindeki değişime uyum sağlaması anlamına gelmekte [bkz. GÖZLER (2009b), s.304]; kamu hizmetlerinin esnetilerek yer, zaman ve konu yönlerinden gerekli koşullara ve ihtiyaçlara uyumlu hâle getirilmesini, yani dönüşümünü ifade etmektedir [bkz. Hasan Nuri YAŞAR (2014), *İdare Hukuku*, 2. Basım, İstanbul, Der Yay., s.165].

⁹⁸ "Adaptasyon ilkesi" uyarınca idarenin, hizmetin işleyişine ilişkin kurallarda sürekli değişiklik yapabildiğini, hizmetten yararlananların (hizmetin kullanıcılarının) da, bu değişiklikler karşısında "kazanılmış hak" iddiasında bulunmadığını ifade eden KARAHANOGULLARI, 1996 yılında "Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği"nde yapılan yabancı dil sınavı ile ilgili değişikliğin, doktora yeterlik sınavına girmemiş eski öğrencilere de uygulanabileceğine ilişkin bir Danıştay kararını [D.8.D: E.1996/3847, K.1997/2153, T.17/06/1997 (UYAP-BB)] alıntılı olarak örnek göstermektedir. Bkz. Onur KARAHANOGULLARI (2004), *Kamu Hizmeti (Kavram ve Hukuksal Rejim)*, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., s.226-227. Ayrıca bkz. A. Şeref GÖZÜBÜYÜK / Turgut TAN (2014), *İdare Hukuku*, C.I (Genel Esaslar), 10. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., s.594.

Danıştay 8. Dairesi'nin az evvel künyesi verilen kararında yer alan şu satırlar mühimdir: "*Kamu idareleri, kendi görev alanlarını ilgilendiren konularda yönetmelikler çıkarma yetkisine sahip oldukları gibi bunları günün koşullarına, mevzuata ve kamu hizmetinin özelliklerine göre yeniden düzenleme ve değiştirme yetkisine de sahiptirler. Genel ve soyut nitelikteki düzenleyici işlemler (kural tasarruflar) yine genel düzenleyici işlemlerle değiştirilebilir veya kaldırılabilir. Objektif hukuk dünyasında meydana gelecek bu değişikliğin, daha önceki kural tasarrufların doğurmuş olduğu objektif ve genel hukuki durumlara da tesir edeceği ve mevcut durumlara da uygulanacağı açıktır. Soyut ve genel hukuki durumların (hukuki statülerin) en önemli özelliği bunların daima değişebilmesi ve bu değişikliğin de herkese karşı geçerli olmasıdır. Objektif hukuk dünyasında meydana gelen ve hukuki statüde değişiklik yapan bu düzenlemelerin eski düzenleme uyarınca statü kazanmış ve statüsü devam eden bireyleri de kapsayacağı açıktır.*"

⁹⁹ Bu noktada, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun yakın tarihli bir kararında [DİDDK: YD İtiraz No.2015/1428, T.08/02/2016 (yayımlanmamıştır)] yer verilen şu ifadeler aydınlatıcıdır: "*İdareler, normlar hiyerarşisine aykırı olmayacak şekilde, hizmette etkinliğin sağlanması için gerekli önlemleri alma, bu kapsamda mevzuat değişikliği yapma hususunda takdir yetkisine sahiptirler. Kamu hizmetlerinin hangi koşullar altında ve nasıl*

koşullara uyarlanması için, idarenin -“takdir yetkisi” kapsamında mevcut koşullarda (yönetmeliklerde) tek yanlı iradesiyle değişiklik yapması -muhatapların “haklı (makul) beklentilerini”¹⁰⁰ koruyacak ve “öngörülebilirliği” sağlayacak (kademeli) geçiş/intibak hükümleri konulmak kaydıyla-¹⁰¹ hukuken olanaklıdır.¹⁰² Ezcümle, kişilerin, içerisinde

yürütüleceğini önceden saptamak her zaman mümkün olmadığı için, gelişen durumlara ayak uydurmak ve ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayabilmek amacıyla düzenleyici işlemler üzerinde gerekli değişiklikleri yapma hususunda idarelerin takdir yetkisi bulunmaktadır. / Ancak, idareye tanınan bu takdir yetkisinin, idarenin keyfi olarak hareket edebileceği anlamına gelmeyeceği de açıktır. Zira, takdir yetkisi ile idareye ancak hukuk kuralları içinde hareket özgürlüğü tanınmış olduğundan, yasa koyucu tarafından idareye tanınan bu yetkinin başta kamu yararı olmak üzere hizmet gereklerine, hukuk devleti, hukuk güvenliği ve kazanılmış haklara riayet ilkelerine uygun olarak kullanılması gerekmektedir.”

¹⁰⁰ Haklı beklenti (makul beklenti / İng.: *legitimate expectation - reasonable expectation*); idarenin bir düzenleyici işlemine, bir taahhüdüne veya uzun süren bir uygulamasına güvenerek, bireylerin çıkarlarına ya da lehlerine olan bir sonuca ulaşabileceklerini ya da bunu edinebileceklerini ümit etmelerini sağlayan bir ilkedir. İlkenin/kavramın Türk hukukundaki yükselişine paralel olarak özellikle son yıllardaki Danıştay kararlarında da yer verilen [örneğin bkz. DİDDK: YD İtiraz No.2015/1134, T.12/11/2015 (UYAP-BB); D.8.D: E.2014/10066, T.09/03/2015 (yayımlanmamıştır).] bu çerçevedeki tanımların, esasen OĞURLU’nun eserinden mülhem yapıldığı söylenebilir. Bu bağlamda, “haklı beklentiler” kavramı ve tanımı için bkz. OĞURLU (2003), s.220-222. Ayrıca bkz. THOMAS (2000), p.41; Søren J. SCHÖNBERG (2000), *Legitimate Expectations in Administrative Law*, New York, Oxford University Press, p.6.

¹⁰¹ Bir düzenleyici işlemde, haklı beklentileri koruyan ve yeni düzene öngörülebilir bir kademeli geçişi sağlayan “geçiş hükümleri”ne yer verilmemiş olması, kanaatimizce “*eksik düzenleme*” (*eksik kapsamlı düzenleme / düzenleme eksikliği*) sayılmak gerekir. Nitekim Danıştay’ın, “kazanılmış haklara saygı” ve/veya “haklı beklentilerin korunması” bağlamında (kimi zaman bu ilkeleri açıkça anmamakla beraber), bu görüşü destekleyen kararları vardır:

Örneğin; Danıştay 6. Dairesi’nce (E.1995/1649, K.1995/5019, T.17/10/1996), “Yapı, Tesis ve Onarım İşleri İhalelerine Katılma Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”te (RG: T.02/03/1995, S.22218), müteahhitlik karnesi almaya hak kazanma süresi yönünden kazanılmış hakların korunmasına yönelik bir kural getirilmemiş olması nedeniyle yapılan “*eksik (noksan) düzenleme*”nin iptaline karar verilmiş ve bu karar Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından onanmıştır. Bkz. DİDDGK: E.1996/146, K.1996/475, T.17/10/1996 (UYAP-BB).

Danıştay 10. Dairesi’nin bir kararında ise; “*Dava konusu düzenlemeden önce yayımlanan 2006 yılı Genelgesi kapsamında dekar başına 250 TL olan destekleme miktarının, tarım politikaları ile gıda güvenliği ve kalitesi dikkate alınarak dava konusu düzenleme ile dekar başına 45 TL’ye düşürülmesi konusunda davalı idarenin yetkisi olmakla birlikte, önceki Genelge kapsamında destekten yararlanmak amacıyla başvuruda bulunan ve bu konuda haklı beklenti içerisinde olan çiftçilerin haklarını koruyucu ve gözetici biçimde düzenleme yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle dava konusu düzenleme ile üreticilere ödenecek destekleme miktarları üreticilerin haklı beklentilerinin karşılanması amacıyla dikim tarihi esas alınmak suretiyle, daha önceki Genelge kapsamında dikim yapan çiftçilerin hakkını*

koruyacak nitelikte düzenleme yapılmadığından, dava konusu Genelge ve Bakan onayındaki hukuk güvenliğini zedeleyici nitelikteki eksik düzenlemede hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” şeklindeki gerekçeyle, dava konusu Genelge’nin (tümünün), “eksik düzenleme” nedeniyle iptaline hükmedilmiştir. Bkz. D.10.D: E.2007/5427, K.2011/2289, T.14/06/2011 (UYAP-BB).

Danıştay 14. Dairesi de, “Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği” (RG: T.17/06/2011, S.27967) ile getirilen yükümlülükler için bir geçiş süresi öngörülmemesinin “eksik düzenleme” nedeniyle hukuka aykırı olduğu temel iddiasıyla açılan iptal davasında; “Söz edilen yükümlülükler incelendiğinde, bu yükümlülüklerin yerine getirilmesinin belirli bir uyum sürecine ihtiyaç gösterdiği açık olup, bunun için Tebliğ ile bir geçiş süreci öngörülmesi gerekmekte iken, bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemesinde, dolayısıyla Tebliğ’in yayımı tarihinde yürürlüğe gireceğine yönelik 15. maddenin (c) bendinde eksik düzenleme nedeniyle hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” ve “Tebliğin geçici 1. maddesi ile getirilen düzenleme ile 4000 metrekare ile 1500 metrekare arasındaki orta ölçekli işletmelere 31.12.2015 tarihine kadar geçiş süreci imkânı tanındığı, büyük bir çoğunluğu 1500 metrekareden daha küçük alanlarda faaliyette olan küçük çaplı işletmelere geçiş ve uyum süreci için süre tanınmadan anılan Tebliğe eklenen geçici 1. madde ile derhâl faaliyetten alıkonulmalarına sebebiyet ver(ile)ceği anlaşıldığından, eksik düzenleme nedeniyle hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” yolundaki gerekçelerle, adı geçen Tebliğin geçici 1. maddesi ile 15. maddesinin (c) bendinin iptaline karar verilmiş [D.14.D: E.2012/3319, K.2014/4530, T.09/04/2014 (yayımlanmamıştır)] ve bu karar İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından onanmıştır [DİDDK: E.2014/3883, K.2015/927, T.25/03/2015 (yayımlanmamıştır)].

Ayrıca, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun biraz yukarıda (bkz. *supra.*, dn.99) da yollamada bulunulan yakın tarihli kararında yer verilen, “(...) bir kazanılmış hak ve (haklı) beklenti söz konusu olamayacağı ve bu kapsamda bulunan personel yönünden bir eksik düzenlemeden söz edilemeyeceği(...)” şeklindeki ibarenin aksinden hareketle; kazanılmış hak ve haklı beklenti söz konusu olmasına karşın, bunları koruyucu mahiyette bir “geçiş hükmü” öngörülmediği takdirde, düzenleyici idari işlem açısından “eksik düzenleme” nedeniyle iptalin gündeme geleceği sonucuna varılabilir. Bu cümleden olarak, Danıştay 16. Dairesi’nce (E.2015/13801, T.01/10/2015) verilen yürütmenin durdurulması isteminin reddine ilişkin karara davacı tarafından yapılan itirazı inceleyen ve neticede itirazı reddeden İdari Dava Daireleri Kurulu [YD İtiraz No.2015/1428, T.08/02/2016 (yayımlanmamıştır)] kararında yer alan şu satırlar mühimdir: “Sonuç itibarıyla, usulde paralellik ilkesi gereğince, değişen ihtiyaçlar ve karşılaşılan aksaklıklar dikkate alınarak söz konusu Yönetmeliğin (“Dış Temsilciliklerin Korunmasında Geçici Süreli Görevlendirilecek Emniyet Genel Müdürlüğü Personeli Hakkındaki Yönetmelik”) değiştirilmesi hususunda idarenin takdir yetkisi bulunduğundan, bu takdir yetkisi kapsamında idarece, yurtdışında görevlendirilecek personelde aranacak şartların ve personel profilin(in) yeniden değerlendirilerek yeni kriterler getirilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı gibi, idarece söz konusu değişiklik yapılırken ilgililerin haklı beklentilerinin göz ardı edilmemesi gerekmekte ise de; işlem tarihi itibarıyla nihai başarı listesinde yedek olarak yer alan ancak Dışişleri Bakanlığınca ataması yapılacağı bildirilen personel arasında bulunmayan ve görev öncesi katılımı zorunlu olan eğitim programına katılmayan personel yönünden bir kazanılmış hak ve beklenti söz konusu olamayacağı ve bu kapsamda bulunan personel yönünden bir eksik düzenlemeden söz edilemeyeceğinden, dava konusu Yönetmeliğin geçiş maddelerinin düzenlendiği Geçici 1. maddesinde ve davacının, atamasının yapılmasına

buldukları statünün içeriğinin/koşullarının, o statüye girdikleri, hizmetten yararlanmaya başladıkları andaki hâlinin korunmasını istemeleri kural olarak mümkün değildir.¹⁰³ Bu bağlamda, öğrencilik statüsü devam edenler, bu statünün içeriğinin/koşullarının hiçbir zaman ve hiçbir şekilde değiştirilemeyeceğini ileri süremezler.¹⁰⁴ Dolayısıyla inceleme konusu

ilişkin yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.”

¹⁰² İdarelerin, mevcut düzenleyici işlemlerini kaldırırken, “hukuk güvenliği” ve “haklı beklentiler”in korunması ilkelerini göz önünde bulundurarak, bu yürürlükten kaldırmanın, kişilerin hukuki durumlarında “ani” ve “öngörülemeyen” olumsuzluklar yaratmamasına özen göstermesi, kişilerin tabi oldukları hukuki durumun devamı yönündeki “haklı beklentiler”ini dikkate alması ve bu maksatla somut olarak “geçiş hükümleri” öngörmesine ilişkin bkz. Erdoğan BÜLBÜL (2010), *İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması*, İstanbul, Beta Yay., s.46-47. Danıştay 8. Dairesi’nin bu minvaldeki bir yürütmenin durdurulması kararında da; idarenin “takdir yetkisi” kapsamında gerçekleştirilen yönetmelik değişikliklerinde, ilgililerin “haklı beklentileri”nin göz ardı edilmemesi ve ilgililerin kazanılmış haklarını ve haklı beklentilerini koruyan “geçici maddeler”e yer verilmesi gerektiğinin ifade edildiği görülmektedir. Bkz. D.8.D: E.2014/10066, T.09/03/2015 (yayımlanmamıştır).

¹⁰³ Benzer yönde bkz. BÜLBÜL (2010), s.33.

¹⁰⁴ Yukarıda (bkz. *supra.*, dn.95) atıf verdiğimiz Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu kararında, buradaki tespitimizi destekler bir argümantasyon izlenerek aynı yönde sonuca varıldığı görülmektedir. Şöyle ki; 05/02/2004 tarih ve 25364 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Karadeniz Teknik Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim-Öğretim, Sınav, Değerlendirme ve Öğrenci İşleri Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bir Ek Madde ile İki Geçici Madde Eklenmesine Dair Yönetmelik”in iptali istemiyle açılan davada, Trabzon İdare Mahkemesi’nce (E.2004/437, K.2004/751, T.15/07/2004), *“iptal istemine konu edilen Yönetmelik kurallarının öğrencilerin aleyhine olduğu; eğitim-öğretim yılının tanımında, sınavlar, notlar, başarılı öğrencilerin belirlenmesi, harf sistemine göre daha önce (50-59) not aralığında olan (DD) notunun başarısız not olarak kabul edilmesine ilişkin kurallar içeren Yönetmeliğin hukuka aykırı olduğu”* gerekçesiyle verilmiş olan iptal kararı, Danıştay 8. Dairesi [E.2004/4041, K.2005/1280, T.21/03/2005 (KİBB)] tarafından, *“2547 sayılı Yasa ve ilgili yönetmeliklerin verdiği yetkiye dayanılarak üniversitenin eğitim, öğretim ve sınav sisteminde, eğitimin kalitesini ve verimini artırmak amacıyla her zaman düzenleme yapabileceği, bu düzenlemenin tüm öğrencileri kapsayacağı ve uygulanmasına engel bir durum yoksa hemen uygulamaya geçilebileceği, bu durumda eğitim ve öğretim kalitesini artırmak amacıyla yapılan değişikliklere davacıların devam eden öğrencilik statüleri nedeniyle tabi olacağı ve kazanılmış haktan söz edilemeyeceğinden (Geçici maddelerle 2003-2004 eğitim-öğretim yılı için bir defaya mahsus eski uygulamanın devam etmesi dışında) yeni yönetmelikle yapılan düzenlemede hukuka aykırılık bulunmadığı”* gerekçesiyle bozulmuş; ancak Trabzon İdare Mahkemesi (E.2005/614, K.2005/591, T.15/06/2005) bozma kararına uymayarak ilk kararında ısrar etmiş ve nihayet bu ısrar kararını temyizden inceleyen Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu [E.2005/1988, K.2008/1826, T.23/10/2008 (UYAP-BB)], diğer gerekçelerin yanı sıra *“Davada kazanılmış hakların ihlali ile ilgili bir uyumsuzluk söz konusu olmadığı gibi Fakülte 1. sınıfta tabi olunan Yönetmeliğin öğrenim tamamlanuncaya*

Yönetmelik ile getirilen yeni hükümler karşısında, eski Yönetmelik döneminde öğrencilik statüsüne girmiş bulunanların (mevcut/eski öğrencilerin), lehlerine olan eski duruma (eski Yönetmeliğe), bundan sonra da tabi olma (örneğin süre sınırı olmaksızın ve ilişik kesmeye tabi olmaksızın lisansüstü öğrenimlerine -âdeta- ilanihaye devam etme) hususunda kazanılmış hakından bahsolunamaz.¹⁰⁵ Her ne kadar

kadar değiştirilemeyeceğinden bahsetmek de hukuken olanaklı değildir." diyerek Trabzon İdare Mahkemesi'nin, Yönetmeliğin iptali yolundaki anılan ısrar kararının bozulmasına *oyçokluğuyla* karar vermiştir. *Karşı oyda* ise, 01/02/1989 tarih ve 20067 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Karadeniz Teknik Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim-Öğretim, Sınav, Değerlendirme ve Öğrenci İşleri Yönetmeliği"nin üniversite öğrencilerine birinci sınıftan itibaren uygulandığı ve öğrencilerin davayı açtıkları tarihte üniversitede öğrenim gördükleri dikkate alındığında, davacıların kazanılmış haklarının bulunduğu, yapılacak yönetmelik değişikliğinde bu haklarının korunması gerektiği sonucuna varıldığı; buna karşın, dava konusu Yönetmelik değişikliğinin davacıların kazanılmış haklarının ihlaline yol açacak nitelikte kurallar içerdiğinden bahisle hukuka uygun bulunmadığı ifade edilerek, temyize konu Trabzon İdare Mahkemesi kararının açıklanan gerekçe ile onanması gerektiği belirtilmiştir. Bkz. ve karşı. *infra.*, dn.106.

¹⁰⁵ Bu noktada bir hususu hatırlatmak gerekir ki; mevcut öğrencilerin bir kısmı, inceleme konusu Yönetmelik'ten önce, yani eski Yönetmelik döneminde lisansüstü öğrenimlerine başlamış olmakla birlikte; eski Yönetmeliğin, son hâlinde değil, "azami süreler" ve "atılma"yı içeren -bir önceki- hâlinde lisansüstü programlara girmişlerdir (ve fakat daha sonra, öğrenimleri devam ederken, 6111 sayılı *Torba Kanun* uyarınca "atılma" kaldırılmıştır). Başka bir ifadeyle, hâlihazırdaki öğrencilerin bir kısmı, eski Yönetmeliğin "atılma"nın kaldırıldığı son döneminde, bir kısmı ise, "atılma"nın bulunduğu önceki dönemde lisansüstü öğrenimlerine başlamıştır. Bu itibarla, mevcut öğrencilerin öğrenimlerine başladığı dönemler göz önüne alındığında, tümü açısından aynı hukuki rejimin cari olmadığı anlaşılmaktadır. Hâl böyle olunca, öğrencilerin, öğrenim süreleri boyunca, ilgili programa kayıt yaptırduklarındaki Yönetmelik hükümlerine tabi olma haklarının bulunduğu varsayılsa bile, hâlihazırdaki tüm öğrenciler açısından -özellikle "azami süreler" ve "atılma" bakımından- aynı sonuca varmanın mümkün olamayacağı görülmektedir. Gerçi burada, öğrencilerin, öğrenim süreci içerisinde yapılan "lehteki" değişikliklere tabi olması gerektiği düşünülürse, mevcut öğrencilerin tamamı açısından aynı sonuca ulaşılacağı de söylenebilir. Fakat bu farazi ve teorik tartışmanın bugün için önemi kalmadığı vurgulanmalıdır. Çünkü son tahlilde, Danıştay'ın benimsemiş olduğu güncel yaklaşım açısından, her iki ihtimalin de sonuca etki etmeyeceği; zira öğrencilerin, öğrenimlerine başladıkları dönemde geçerli olan hükümlere, mezun oluncaya dek tabi olma hususunda kazanılmış hakkı bulunmadığı gibi, öğrenim süreci içerisinde yapılan lehteki değişikliklere mezun oluncaya dek tabi olma hususunda da kazanılmış hakından bahsolunamayacağı gözden kaçırılmamak gerekir. Yani, işbu çalışmada da defaatle belirtildiği üzere, öğrencinin lisansüstü programa girdiği tarihteki ya da öğrenim sürecinin devam eden safhalarındaki (lehte) Yönetmelik hükümleri, "kazanılmış hak" oluşturmaz.

Danıştay'ın, “öğrencilik” statüsü özelinde *ayrık* nitelikte kararları¹⁰⁶ mevcut olsa da; “güncel içtihat” açısından, “lehteki” eski yönetmeliğin “kazanılmış

¹⁰⁶ Düzenleyici idari işlemlerin “kazanılmış hak” oluşturmayacağına ilişkin kuramsal saptama açısından, Danıştay'ın, bilhassa “öğrencilik” statüsü özelinde *ayrık* nitelikte -görece- eski tarihli kararları mevcuttur:

Örneğin Danıştay 8. Dairesi, eski sınav yönetmeliğinin öngördüğü geçme (başarı) notunun, eski öğrenciler yönünden “kazanılmış hak” oluşturduğuna; “(...) *yönetmeliğin geçici 2. maddesinde, 20. maddede yapılan değişikliğin 1995-1996 öğretim yılından itibaren 1. yılda okuyan öğrencilerden başlayacağı öngörülmüş olup, 1994-1995 öğretim yılında okula başlayan ve 1. yılını tamamlayan, ancak ders tekrarı yapan davacı yönünden eski yönetmelik hükmü kazanılmış hak oluşturacağından, hakkında yeni yönetmelik hükümlerinin uygulanması gerektiği yolunda oluşturulan işlemlerde hukuka uyarlık görülmemiştir.*” şeklindeki gerekçe ile karar vermiştir. Bkz. D.8.D: E.1998/2461, K.1998/2571, T.15/09/1998 (UYAP-BB).

Yine başka bir kararında; “*dördüncü sınıfa geçebilmek için ikinci sınıfın en çok iki ders dışındaki diğer tüm derslerinin başarılmış olması gerekir*” hükmünü, “*dördüncü sınıfa geçebilmek için ikinci sınıfın bütün derslerinin başarılmış olması gerekir*” şeklinde, öğrencilerin yükümlülüğünü artırıcı mahiyette değiştiren eğitim-öğretim yönetmeliğinin, eski yönetmelik döneminde öğrenimine başlayan ve o yönetmeliğin öngördüğü şartları yerine getiren bir öğrenciyeye uygulanamayacağı; “(...) *bu dönemdeki yönetmelik hükümlerinin kendi lehinde olması, kendisi için kazanılmış hak teşkil etmesi nedeniyle yeni çıkarılan yönetmelik hükümlerinin davacı hakkında uygulanmak istenmesinin idare hukukunun genel ilkelerinden olan kazanılmış hak ile idari istikrar ilkelerini zedeleyici nitelikte olduğu anlaşıldığından, tesis edilen işlemlerde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.*” yolundaki gerekçe ile ortaya koymuştur. Bkz. D.8.D: E.2004/5084, K.2005/2119, T.04/05/2005 (KİBB).

Daha yakın tarihli bir kararında da; “*İdare hukukunun genel ilkeleri ve yerleşik içtihatlar gereği, üniversiteye kayıt yaptıran öğrencilerin, kayıt yaptırdığı tarih itibarıyla yürürlükte bulunan yönetmelik hükümlerinin öngördüğü statüyü kabul ederek öğrenime başladığı ve bu açıdan, tabii olduğu yönetmeliğin ders alma ve geçme koşulları yönünden avantaj sağlayan düzenlemelerin kendileri açısından kazanılmış hak kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir.*” ifadelerine yer vermiştir. Bkz. D.8.D: E.2012/4167, K.2012/3322, T.23/05/2012 (yayımlanmamıştır).

Danıştay'ın, -herhâlde- “öğrenciyi koruma” mülahazasıyla (“öğrenci lehine yorum” yaparak) verdiği, “kazanılmış hak” teorisıyla bağdaştırılması güç görünen, bu minvaldeki kararların sayısı oldukça fazladır. Danıştay'ın bu doğrultudaki kararlarında, olsa olsa “haklı beklenti” kapsamında değerlendirilebilecek hususları, “kazanılmış hak” kapsamında gördüğü belirtilmelidir. Danıştay'ın *güncel içtihadını* yansıtmadığını gözlemleyebildiğimiz, yakın bir süre öncesine kadar vermiş olduğu bu yöndeki kararları ile öğrencilik statüsüne ilişkin yönetmelik değişikliklerinin mevcut öğrencilere uygulanması noktasında, “geçme notu”, “başarı koşulları”, “kredi sınırlamaları” ve “ders alma koşulları” ile “öğrenim aşamaları” bakımından bazı istisnaların olabileceği görülmekle birlikte; yine de, yükümlendirici (aleyhte) nitelikteki yönetmelik değişikliklerinin, mevcut öğrencilere hiçbir surette uygulanamayacağı gibi mutlak bir sonuca -eski içtihat döneminde dahi- ulaşılamadığını not düşmek gerekir. Bu itibarla, Danıştay'ın -tespit edebildiğimiz kadarıyla önceki kararlarında (ki o dönemde de yeknesak bir yaklaşımdan bahsedebilmenin güçlüğü, bu dipnotta yer verilen kararlar ile yukarıdaki 98 numaralı dipnotta değinilen 17/06/1997

hak” oluşturmayacağı ve fakat bazı yönlerden “haklı beklenti” teşkil edebileceği¹⁰⁷ rahatlıkla söylenebilir.^{108,109} Bu itibarla, mevcut öğrencilerin, -eski Yönetmelik tek başına kazanılmış hak oluşturmadığından (eski Yönetmeliğe tabiiyet konusunda kazanılmış haktan söz edilemeyeceğinden)- adı geçen Yönetmeliğin “yürürlüğe” ve “uygulamaya” girdiği tarihten itibaren, -ilkesel olarak- yeni Yönetmeliğe tabi olacağının kabulü gerekir.¹¹⁰

tarihli kararın kabaca karşılaştırılmasıyla dahi sezilebilir)- mevcut öğrenciler açısından “kazanılmış hak” olarak nitelendirildiği “geçme notu” vb. başarı koşulları dışında, mevcut (eski) öğrencilerin, -kural olarak- yönetmelik değişikliklerine (yeni yönetmelik hükümlerine) tabi olacağı söylenebilir. Bkz. ve karşı. *supra.*, dn.98 ve dn.104. Ayrıca bkz. ve karşı. *infra.*, dn.107.

¹⁰⁷ “Haklı beklenti” kavramının bizatihi bir “belirsizlik” içerdiği/yarattığı; ama kimi kararlarda, bu kavramın içeriğinin oldukça “koruyucu” biçimde doldurularak/somutlaştırılarak “belirliliğin” temin edildiği ifade edilmelidir. Bu bağlamda, Danıştay 8. Dairesi’nce [E.2009/4193, K.2012/2322, T.14/05/2012 (yayımlanmamıştır)] oybirliğiyle onanan, Ankara 14. İdare Mahkemesi’nin [E.2008/1153, K.2009/147, T.10/02/2009 (yayımlanmamıştır)] bir iptal kararında yer verilen şu saptamalar, son derece ilgi çekici bir örnek sunmaktadır: “(...) fakülteye kayıt yaptıran öğrencilerin, kayıt yaptıkları tarihte yürürlükte olan mevzuata göre bir süre öğrenim görerek lisans programının belirli bir aşamasına kadar geldikten sonra, tabi oldukları yönetmeliğin ders alma ve geçme koşulları yönünden içerdiği avantajlı düzenlemelerinin mezun olacağı tarihe kadar kendilerine uygulanmasını bekleme hakkına sahip oldukları; düzenli idare ve hukuki güvenlik ilkeleri uyarınca ilgililerin mezuniyet süresini etkileyen ders alma ve geçme koşullarının sonradan (aleyhe sonuç yaratacak şekilde) değiştirilmemesine ilişkin bu haklı beklentilerinin korunması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.”

¹⁰⁸ Aslında bu konuda, teknik anlamda “içtihat” niteliğini haiz, müstakar uygulamanın/kararların varlığının kuşku olduğuna yönelik bir ihtiraz konulmak gerekir. Zira önceden olduğu gibi, yeni kararlarda da tamamen yerleşik hâle gelen bir yaklaşımdan söz etmek kolay görünmemektedir. Hatta son yıllarda Danıştay’ın yapısı ve üye sayısında yapılan esaslı değişikliklerin doğal bir sonucu olarak, öğrenci ve öğrenim işleri ile yükseköğretim mevzuatından kaynaklanan dava ve temyiz başvurularını çözümlenmekle görevli olan 8. Daire’nin yanı sıra İdari Dava Daireleri Kurulu’nun da kompozisyonunun değişmesinin, “öğrencilik” statüsüne değgin pek çok konuda farklı yönde kararlar çıkmasına yol açtığı gözlemlenmektedir.

¹⁰⁹ Danıştay’ın, öğrencinin, öğrenim süreci içerisindeki yönetmelik değişikliklerinde, “lehindeki yönetmelik hükümleri”ne tabi olacağı yolunda geliştirdiği ve yakın zamana kadar büyük ölçüde sadık kaldığı, ama artık terk ettiğinin söylenebileceği mezkûr içtihat; ceza hukuku ve disiplin hukukundaki “lehe kanun” (mevzuat değişikliği durumunda, önceki ve sonraki mevzuattan hangisi suçlananın lehine ise, o mevzuatın/hükümlerin uygulanması) ilkesinin, âdeta öğrencilik statüsüne dair “yükümlendirici” yöndeki -disiplin cezası niteliği taşımayanlar da dâhil tüm- değişikliklere de teşmil edilmesi anlamına gelmekteydi.

¹¹⁰ Eski Yönetmeliğin mevcut öğrenciler açısından kazanılmış hak oluşturmayacağı ve uygulanmaya devam olunması zorunluluğundan söz edilemeyeceğini ortaya koyduktan sonra; eski Yönetmelik döneminde tamamlanan aşamalar (örneğin yüksek lisans veya doktora ders aşaması) bakımından kazanılmış hakkın gündeme geleceğinin

*İkincisi, idari işlemler “geçmişe (geriye)”¹¹¹ yürütülemez.*¹¹² Diğer bir deyişle, birel ve düzenleyici idari işlemler, kural olarak¹¹³, geçmişe (yürürlük tarihinden öncesine) etkili biçimde uygulanamaz; yani, ancak yürürlüğe girdikleri¹¹⁴ tarihten sonrası için (geleceğe etkili biçimde) uygulanabilir. Bu, “öngörülebilirlik”, “hukuki belirlilik” ve “idari istikrar” alt ilkelerinden oluşan “hukuki güvenliğin”, dolayısıyla da “hukuk devleti ilkesi”nin (İng.: “*Rule of law*” / Alm.: “*Rechtsstaat*”)¹¹⁵ bir gereği olarak karşımıza çıkar. Düzenleyici idari işlemlerde, üstelik -öncekiyle kıyaslandığında, işlemin muhatapları üzerindeki etkisi bakımından- görece “yükümlendirici” hükümler ihtiva eden düzenleyici idari işlemlerde, “geriye yürümezlik ilkesi” (*geçmişe yürüme yasağı*) çok daha önemlidir. Hatta “geriye

söylenebileceğini ve bu durumda, yeni Yönetmeliğin, yürürlük tarihinden önce tamamlanan aşamalara dokunamayacağını da buraya not düşerek olası soru işaretlerini gidermenin uygun olacağını düşünüyoruz.

¹¹¹ Kamusal işlemler bağlamında, “geriye yürüme”nin, dar ve geniş olmak üzere iki türü tefrik edilmektedir. Literatürde, dar anlamda geriye yürüme, “*gerçek geriye yürüme*” (İng.: “*actual retroactivity*”) olarak anılmakta; geniş anlamda geriye yürüme ise, “*gerçek olmayan geriye yürüme*” (İng.: “*apparent retroactivity*”) olarak adlandırılmaktadır. “Gerçek geriye yürüme”, yürürlüğe giren yeni düzenlemenin, önceki düzenleme döneminde tamamlanan olayları ve bütün sonuçlarıyla doğan hakları etkilemesidir. “Gerçek olmayan geriye yürüme” ise, yürürlüğe giren yeni düzenlemenin, önceki düzenleme döneminde başlayan ancak henüz tamamlanmamış olan (süregele) hukuki ilişkileri etkilemesidir. Hukuki sonuçları farklı olan bu iki tür geriye yürüme hakkında açıklamalar için bkz. OĞURLU (2003), s.44 vd.; Jürgen SCHWARZE (2006), *European Administrative Law*, Revised 1. Edition, London, Sweet and Maxwell, p.1120 vd.; Herwig C. H. HOFMANN / Gerard C. ROWE / Alexander H. TÜRK (2011), *Administrative Law and Policy of the European Union*, New York, Oxford University Press, p.181 vd.

¹¹² İdari işlemlerin geriye yürütülmemesi (makale şamil olmaması), “hukukun genel ilkeleri”ndendir. Bkz. TAN (1970), s.14; DURAN (1982), s.413. DURAN, idari işlemlerin geriye yürümezliği kuralını, idarenin geçmişi değil, ancak geleceği düzenlemek ve etkilemek yetkisine sahip olmasıyla açıklamaktadır (s.412).

¹¹³ “İdari işlemlerin geriye yürümezliği ilkesinin ‘istisnaları’” için bkz. GÖZLER (2009a), s.1063-1067.

¹¹⁴ İdari işlemlerin yürürlüğe girişi konusunda, “*imza kuramı*” ile “*yayın ve bildirim kuramı*” olmak üzere iki görüş mevcuttur. Bu hususta bkz. Tekin AKILLIOĞLU (1979), “Yönetmelik İşlemlerde Yürürlüğe Giriş Sorunu”, *Amme İdaresi Dergisi*, C.XII, S.2, s.33-44.

¹¹⁵ Aslında “hukuk devleti” teriminin, Alman dilinin özgül bir ürünü olarak, “*Rechtsstaat*” kelimesine karşılık geldiği ve Anglosakson hukukunda kullanılan “*rule of law*” teriminden farklı olduğu yönünde bkz. Mithat SANCAR (2008), *‘Devlet Akli’ Kıskaçında Hukuk Devleti*, 4. Baskı, İstanbul, İletişim Yay., s.32 vd. “*Rechtsstaat*” ve “*rule of law*” kavramları arasındaki farklılıkla ilgili olarak ayrıca bkz. Girish N. BHAT (2007), “Recovering the Historical Rechtsstaat”, *Review of Central and East European Law*, Vol.32, Issue 1, p.67 vd.

yürümezlik”, esasen “yükümlendirici” (aleyhte) hükümlere münhasır bir ilke olarak dahi telakki edilebilir.¹¹⁶ Açıkçası burada *işlemin muhatabı olan bireylerin “korunması” amacı* tecessüm ettiğiinden, “yararlandırıcı” (lehte) hükümlerin geçmişe yürütülmesinin sorun oluşturmayacağı; buna karşılık “yükümlendirici” (aleyhte) hükümlerin geçmişe yürütülmesinin ise, anılan yasağın/ilkenin ihlali anlamına gelen ciddi bir sorun teşkil edeceği söylenebilir.¹¹⁷ İnceleme konusu Yönetmelik de, önceki düzenlemelere nazaran öğrencilerin yükümlülüklerini önemli ölçüde artıran/ağırlaştırılan bir “düzenleyici idari işlem” olduğundan, geçmişe etkili biçimde uygulanamayacak; yani burada geçmişe yürüme yasağı mutlak biçimde tatbik olunmak gerekecektir.

Bu itibarla, eski Yönetmeliğin mevcut öğrenciler açısından kazanılmış hak oluşturmayacağı ve uygulanmaya devam olunması zorunluluğundan söz edilemeyeceği; mamafih, eski Yönetmelik döneminde tamamlanan aşamalar¹¹⁸ (örneğin yüksek lisans veya doktora ders aşaması) bakımından kazanılmış hakkın gündeme geleceği söylenebilir. Bu durumda, yeni Yönetmeliğin, geçmişe etkili olamayacağı ve yürürlük tarihinden önce tamamlanan aşamalara dokunamayacağı; ama şüphesiz, geleceğe (ileriye) etkili biçimde uygulanacağı ve mevcut öğrencilerin süregelen statülerine geleceğe yönelik etki edeceği anlaşılmaktadır. Yönetmeliğin geleceğe yönelik uygulanması açısından ise, mevcut öğrencilerin “haklı beklentiler”inin korunması gerekeceği; bu anlamda, “öngörülebilir” tedricî

¹¹⁶ Karş. KARAHANOGULLARI (2015), s.596. Müellif, geçmişe düzenleyen kural konulması yasağının, yalnızca “yükümlülük” getirilmesiyle sınırlı olmayıp, kişiler için “yararlandırıcı” sonuç doğuran hükümler için de geçerlilik taşıdığını ifade etmekte; bu bağlamda, eşitlik ilkesi ihlal edilmediği takdirde, geçmişe etkili “yararlandırıcı” kurallar getirilmesinin ilk bakışta “hukuk güvenliği”ne aykırı düşmeyeceğinin düşünülebileceğini; bununla birlikte, geçmişe düzenleyememe ilkesi ile korunanın, öznel hukuksal statülerinin içeriği değil, statünün hukuk kuralı (hukuk düzeni) ile ilişkisinin güvenliği olduğunu ileri sürmektedir (s.596).

¹¹⁷ Bu savımız bağlamında değinelim ki; düzenleyici idari işlemin kendisinde “geriye yürür” biçimde uygulanacağına ilişkin hüküm varsa, bunun sadece “hak yaratıcı” ve “yararlandırıcı” durumlar için geçerli olacağını belirten ÖZAY, aksi hâlde “konu” unsuru yönünden hukuka aykırılığın ve “iptal” edilebilirliğin gündeme geleceğini ileri sürmektedir. Bkz. ÖZAY (2004), s.429.

¹¹⁸ Bu aşamalar için, KARAHANOGULLARI’ndan mülhem, “*sabitlenmiş statü*” terimi de kullanılabilir. “*Sabitlenmiş statü*” konusunda bkz. KARAHANOGULLARI (2015), s.599 vd.

bir geçiş ile “ani” etki ve sonuç doğurmanın engellenmesinin uygun olacağı belirtilmelidir.

Buraya kadarki açıklamalar toparlanarak, aktüel *bilimsel* ve *yargısal* içtihat ışığında, “kazanılmış hak” ve “haklı beklenti” eksenindeki *-mutatis mutandis- genel prensiplere* dair kısa bir “**ara değerlendirme**” yapıldığında; inceleme konusu Yönetmelik açısından önem arz eden şu komprime saptamalarda bulunulabilir:

- Düzenleyici idari işlemler “kazanılmış hak” (müktesep hak) yaratmaz. Bu nedenle, idarenin “takdir yetkisi” dâhilinde, “kamu yararı ve hizmet gerekleri” doğrultusunda, her zaman değiştirilebilir ve kaldırılabilir.
- Fakat yapılan “yükümlendirici” mahiyetteki değişiklikler (getirilen “yükümlendirici” mahiyetteki yeni hükümler), “geriye” (geçmişe) yürütülemez; sadece “ileriye” (geleceğe) etkili biçimde uygulanabilir.
- Yükümlendirici değişikliklerin “ileriye” etkisi bakımından ise, “haklı beklenti” (makul beklenti) kavramı/ilkesi, kamusal makamlar açısından bir “sınır” (bireyler açısından ise bir “güvence”) teşkil eder. Bu sınır, düzenleyici idari işlemin muhataplarının (bireylerin) haklı beklentilerinin korunması amacıyla, yükümlendirici hükümlerin “ani” bir etki doğurmamasını zorunlu kılar; yani “kademeli bir geçiş” (uyum/intibak süreci) öngörülmesini gerektirir.¹¹⁹

¹¹⁹ Kademeli bir geçişin öngörülmesi gerekliliği bağlamında; yeni hükümlerin derhâl uygulanmasına ilişkin kamu yararı ile haklı beklentilerin korunması ekseninde bir değerlendirme yapılmasının lazım geldiği ifade edilmelidir. Dolayısıyla, belli bir hukuki durumun devam edeceğine duyulan güven ile yeni hükümlerin derhâl uygulanması hususundaki kamu yararı arasında bir değerlendirmeye gidilerek, denge kurulmaya çalışılmasının uygun olacağı belirtilmelidir. Nitekim Alman Hukuku’nda, Federal Adalet Bakanlığı’nın (*Bundesministerium der Justiz*) “hukuki denetim yetkisi” kapsamında hazırlanan önemli bir tavsiye metni olan ve diğer ülkelere de ışık tutan 22/09/2008 tarihli “Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları El Kitabı”nın (“*Bekanntmachung des Handbuchs der Rechtsförmlichkeit*”) [Bundesanzeiger: Jahrgang 60, Ausgegeben am Mittwoch, dem 22. Oktober 2008, Nummer 160a. / Federal Almanya Resmî İlan Gazetesi: 60. Yıl, 22 Ekim 2008, Çarşamba günü basılmıştır, No.160a.], -“kanun” bağlamında- geçiş hükümleri (*Übergangsvorschriften*) düzenlemesi gerekip gerekmediği kontrol edilirken dikkate alınması gereken temel ilkelere yer verilen kısımdaki (s.123) şu ifadeler de anılan tespiti

- Dolayısıyla, işlemin muhataplarının kendilerini yükümlendirici (dezavantajlı) nitelikteki yeni hükümlere göre ayarlayabilmelerini, durumlarını bu bağlamda planlayıp hazırlanabilmelerini temin edecek “geçiş hükümleri” (intibak kuralları) konulması elzemdir.
- Böylece yükümlendirici hükümlerin ileriye yönelik etkisinin “derhâl” (*derhâl etki*) değil; “ertelenmiş” (*ertelenmiş/tehirî etki*) biçimde gerçekleştirilmesi sağlanarak “hukuk devleti”nin *olmazsa olmazı* olan “hukuki güvenlik” ve onun alt unsurları konumundaki “öngörülebilirlik”, “hukuki belirlilik” ve “idari istikrar” ilkelerine riayet edilmesi lazım gelir.
- Bu itibarla, düzenleyici idari işlem ile tanzim edilen bir “hukuki statü” kapsamındakilerin, düzenleyici idari işlem değişikliğiyle (veya yasal düzenlemeyle) getirilen yeni hükümlere tabi olması genel kuraldır.
- Hâliyle bu kural, soyut ve genel bir hukuki durum olan “öğrencilik statüsü” açısından da geçerlidir. Bu anlamda, *yükseköğretim kamu hizmetinin gerekleri doğrultusunda “eğitim-öğretim”e dair yapılacak değişikliklerin, öğrencilik statüsü devam etmekte olanlara uygulanması; yani mevcut öğrencilerin, ilgili programa kayıt yaptırıldıklarında (öğrencilik statüsüne girdiklerinde) yürürlükte olan -önceki- kurallara (eski yönetmeliğe) tabiiyet hususunda bir “kazanılmış hakkı”ndan söz edilememesi gerekir.*
- Lakin öğrencilerin, önceki düzenlemelerden kaynaklanan “haklı beklentileri”nin korunması zımında “geçiş hükümleri”ne yer verilmesi; bu suretle, statüye dair yükümlendirici değişikliklerin

teyit etmektedir: “*Belli bir hukuki durumun devam edeceğine duyulan güven ile devletin yeni bir düzenlemenin derhâl uygulanması konusundaki çıkarı arasında bir değerlendirme yapılmalıdır. Kanun koyucunun yeni kanunla hedeflediği istek ne kadar acilse ve derhâl icra edilmesi gerekliliği ne kadar açıksa, hukuki ilişkilerin yeni hükümlere tâbi olması o kadar gereklidir.*” [Almanca orijinal metne, http://www.bmjv.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF/Themenseiten/RechtssetzungBuerokratieabbau/HandbuchDerRechtsfoermlichkeit_deu.pdf?__blob=publicationFile&v=2 bağlantı adresinden (S.E.T.30/05/2016); Türkçe metne ise, http://www.bmjv.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF/Themenseiten/RechtssetzungBuerokratieabbau/HandbuchDerRechtsfoermlichkeit_tuerk.pdf?__blob=publicationFile&v=4 bağlantı adresinden (S.E.T.30/05/2016) erişilebilir.]

“emrivaki”ye dönüşmesinin önüne geçilmesi zorunluluğu da unutulmamalıdır. Hatta, haklı beklentileri göz ardı eden aksi yönde bir yaklaşımın; başka bir anlatımla, düzenleyici idari işlemde “geçiş hükmü”ne dair bir zafiyetin (yeterli/elverişli bir “geçiş hükmü”nün yokluğunun) söz konusu olmasının, “*eksik düzenleme*” (eksik kapsamlı düzenleme) sayılmayı gerektirebileceği, dolayısıyla da “*iptal*” yaptırımını beraberinde getirebileceği daima hatırd tutulmalıdır.

§ III.2. Geçici madde bağlamında somut olarak

Yukarıdaki¹²⁰ izahat kapsamındaki “ara değerlendirme”de özetle dermeyan olunan vargılar doğrultusunda; Yönetmeliğin geçmişe etkili biçimde uygulanamayacağı ve fakat ileriye etkili biçimde uygulanabileceği (hatta daha doğrusu, -eski Yönetmelik, öğrencilik statüsü devam etmekte olanlara kazanılmış hak bahşetmediği için- uygulanması gerektiği); bu anlamda mevcut öğrenciler açısından -“haklı beklentiler”i korunarak- ileriye etkili biçimde hüküm ve sonuç doğuracağı yolunda ulaşılan kuramsal sonucu, Yönetmeliğin “yürürlük tarihi” ve “geçiş hükümleri” bağlamında belirginleştirmek uygun olacaktır. Başka bir deyişle, şimdiye dek yapmış olduğumuz genel açıklamaları, Yönetmeliğin ilgili hükümleri çerçevesinde somutlaştırmak gerekmektedir.

Bu bağlamda ifade edelim ki; Yönetmeliğin yürürlük tarihinin, “yayımlar tarihi” olduğu, 37. maddede belirtilmiş bulunmaktadır. Yönetmelik 20/04/2016 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmış olduğundan, 20/04/2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla, ilk bakışta, Yönetmeliğin tüm hükümlerinin, bu tarihten itibaren “*derhâl*” uygulanması (*derhâl etki*) gerektiği izlenimi uyanmaktadır. Ne var ki, hükmün “yürürlüğü” ile “uygulanması” birbirinden farklıdır.¹²¹ Çoğu kez kamusal bir işlemin

¹²⁰ Bkz. *supra*, “§ III.1. Genel ve kuramsal olarak”.

¹²¹ “Kanun” bağlamında yaptığı izahatta, TAŞPINAR AYVAZ, “yürürlük” ve “uygulanma” kavramlarının her zaman örtüşmediğine dikkat çekmekte ve bu hususta, KATOĞLU ile KUNTER / YENİSEY / NUHOĞLU’nun açıklamalarına da atıfla çeşitli örnekler vermektedir. Bkz. Sema TAŞPINAR AYVAZ (2013), *Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun (HMK) Zaman Bakımından Uygulanması*, Ankara, Yetkin Yay., s.42. Keza KATOĞLU, “kanun”un “yürürlüğü” ve “uygulanması”nın farklı kavramlar olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Tuğrul KATOĞLU (2008), *Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması*,

“yürürlüğe girmesi” ile “uygulanması” aynı anda gerçekleşmekle birlikte; böyle bir örtüşme mutlak/zorunlu değildir. Yani yürürlüğe giren bir işlemin (bilhassa kural koyucu işlemlerin), daha sonra uygulanması (ya da ancak belli koşullar gerçekleştiğinde veya belli dönemlerde uygulanabilir hâle gelmesi¹²²) gibi ihtimaller de gündeme gelebilir.¹²³ Nitekim Yönetmeliğin

Ankara, Seçkin Yay., s.36. Bu konuda detaylı açıklamalar yapan KUNTER / YENİSEY / NUHOĞLU da; “uygulanabilirliğin” ilk şartı olan “yürürlüğün”, bir hukuk normunun uygulanabilirliğinin, onu yürürlüğe koyan Devlet tarafından resmen tanınması anlamına geldiğini belirtmekte ve bu hususu, “*elektrikli aletlerde fişin prize takılı olması*” metaforuyla izah etmektedirler. Anılan müellifler, “uygulanırılığı” ise, *yürürlük süresi*, *yürürlük öncesi* ve *yürürlük sonrası* şeklinde, zaman bakımından üç bölümde ele almaktadırlar. İlk, yürürlükte iken uygulamadan kaldırılma meselesine değinerek, bu istisnai durumu, “*fişin prize takılmasına rağmen alette cereyan bulunmaması*”na benzetmekte ve “*fişi prize takmanın her zaman yetmediğini; cereyanın bir başka noktada kesilmemiş olmasının da gerektiğini*” ifade etmektedirler (bu hususa ilişkin örnek için bkz. *infra.*, dn.122). İkinci olarak, yürürlük öncesine, yani geçmişe uygulanırılık meselesine değinmekte ve örnek olarak, ceza verildiği sırada yürürlükte olan kanunun, suç tarihindeki kanuna göre lehte olması durumunda, yeni kanunun, yürürlükte olmadığı dönemde işlenmiş olan suçta da uygulanacağını göstermektedirler. Son olarak ise, yürürlük sonrası uygulanırılık meselesine temas ederek; bu durumu, “*yürürlükteki normda mevcut ‘cereyan’ın, kontak açılarak eskisine geçirilmesi*” metaforuyla açıklamaktadırlar (bu hususa ilişkin örnek için bkz. *infra.*, dn.123). Bkz. Nurullah KUNTER / Feridun YENİSEY / Ayşe NUHOĞLU (2010), *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Bası, İstanbul, Beta Yay., s.242 ve s.265-266. Ayrıca bkz. Tekin AKILLIOĞLU (1984), “Yasaların Zaman Bakımından Uygulanmasına İlişkin Bazı Sorunlar”, *Amme İdaresi Dergisi*, C.XVII, S.3, s.36-45.

¹²² 13/05/1971 tarih ve 1402 sayılı “Sıkıyönetim Kanunu” (RG: T.15/05/1971, S.13837) ile 25/10/1983 tarih ve 2935 sayılı “Olağanüstü Hâl Kanunu” (RG: T.27/10/1983, S.18204) bu kapsamda örnek gösterilebilir. Zira adı geçen kanunlar, “yürürlükte” olmalarına karşın; “sıkıyönetim” ve “olağanüstü hâl” ilan edilmediği müddetçe, “uygulamada” değillerdir. Aynı durum “düzenleyici idari işlemler” bakımından da söz konusu olabilir. Bu anlamda, “yürürlükteki” bir düzenleyici idari işlemin “uygulanması”nın şarta bağlanmış olması durumunda; öngörülen şart gerçekleşmediği müddetçe, söz konusu düzenleyici idari işlem “yürürlükte” olmasına karşın, “uygulanma” kabiliyetine sahip olamaz. Ezcümle, bir normun (gerek *yasal* gerek *idari* nitelikteki kural koyucu işlemin) “yürürlükte” olması ile “uygulanabilir” olması daima aynı anlama gelmez. Bkz. *supra.*, dn.121.

¹²³ Bu arada ilgi çekici olabilecek başka bir ihtimal de, “yürürlükten kaldırılmış” olan, yani “yürürlükte olmayan” bir düzenleyici işlemin “uygulanması” gerekliliğinin söz konusu olduğu, aslında teknik açıdan problemlerle örneklerdir. Geçici maddelerde bu yönde düzenleme yapıldığında, böyle bir ihtimal gündeme gelebilmektedir. Böylesi bir ihtimalin, “düzenleyici idari işlem” değil ama “kanun” düzeyindeki yakın tarihli örneği, idari yargıda kanun yolları sistemine ilişkin olarak 06/01/1982 tarih ve 2577 sayılı “İdari Yargılama Usulü Kanunu”nda (RG: T.20/01/1982, S.17580), 18/06/2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik bakımından gündeme gelmiştir. Zira 6545 sayılı “Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (RG: T.28/06/2014, S.29044) ile idari yargıda “kanun yolları” sistemi radikal biçimde değiştirilmiş [bu bağlamda, “itiraz”

geçici 1. maddesinde yer verilen geçiş hükümleriyle, esasen mevcut öğrenciler ve önceki durumlar açısından, Yönetmeliğin bazı hükümlerinin -bir yönüyle- uygulanması ötelenmekte (ertelenmekte), daha doğrusu, Yönetmeliğin “ani” bir etki doğurmasının önüne geçen bir süre hesabı ve uygulama yöntemi benimsenmekte; Yönetmeliğin bazı hükümlerinin ise uygulanmayacağı belirtilmektedir. Bu itibarla **yürürlükteki -yeni- Yönetmeliğin, geçici maddesinde yer verilen üç geçiş hükmünde belirtilenler dışında, “derhâl” uygulanacağı (hüküm ve sonuçlarını doğuracağı) sonucuna ulaşılmaktadır.**

O hâlde, bahse konu **üç geçiş hükmüne** ayrı ayrı değinmek, Yönetmeliğin “zaman bakımından uygulanması”nın açıklığa kavuşturulması açısından uygun görünmektedir (geçiş hükümlerini irdelemeye, maddedeki fıkra numaralandırmasına göre sondan başlıyor; bu minvalde, -aslında en çok merak uyandıran- “süre” konusundaki geçiş hükmü en tartışmalı kısmı teşkil ettiği için, onun izahını sona bırakıyoruz):

1- Geçici 1. maddenin üçüncü fıkrasında, “6/2/2013 tarihinden önce tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı olan veya mezun olan öğrenciler doktora programlarına başvurabilir.” hükmüne yer verilmiştir.¹²⁴ Böylece, **doktora programına başvurabilmek için aranan “tezli yüksek lisans**

kanun yolu kaldırılarak bunun yerine “istinaf” kanun yolunun getirilmesi ile “karar düzeltme (kararın düzeltilmesi)” kanun yolunun kaldırılması örnek kabîlinden belirtilebilir.] ve fakat geçici madde hükmü [2577 sayılı Kanun’a 6545 sayılı Kanun ile eklenen geçici 8. madde (bu maddede “yürürlük” ve “uygulama” kavramları bakımından önemli bir ifade zafiyetinin, hatta hatanın mevcut olduğu not düşülmelidir.)] dolayısıyla, kanun yolları konusunda yürürlükten kaldırılmış olan hükümlerin, yeni bölge idare mahkemelerinin kurulup tüm yurttan göreve başlayacağı tarihe kadar verilen idari yargı kararları hakkında uygulanmaya devam olunması söz konusu olmuştur. Ezcümle, idari yargıda kanun yolları açısından, “‘yürürlükte’ olanın ‘uygulamada’ olmadığı; ‘uygulamada’ olanın ise ‘yürürlükte’ olmadığı” enteresan ve isabetsiz bir “yürürlük-uygulama” tablosu tecelli etmiştir. Bu tablo da göstermektedir ki, “yürürlük” ile “uygulanabilirlik” özdeş kavramlar değildir. Bkz. *supra.*, dn.121.

¹²⁴ 06/02/2013 tarihini esas alan bu yolda bir istisna, ÜAK’ın -yürürlükten kaldırılan- “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”nin geçici 3. maddesinde de öngörülmüştü. Hakikaten, 06/02/2013 tarih ve 28551 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in 17. maddesiyle adı geçen Yönetmeliğe eklenmiş olan mezkûr maddede, “*Bu Yönetmeliğin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi 6/2/2013 tarihinden önce tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı olan öğrenciler hakkında uygulanmaz.*” hükmü yer almakta idi.

diplomasına sahip olma” koşulunun [m.16/1-(a)], geçiş hükmünde belirtilen tarihten (06/02/2013 tarihinden) önceki tezsiz yüksek lisans öğrencileri ve mezunları açısından aranmayacağı/uygulanmayacağı ortaya konulmuştur. Başka bir deyişle, belirtilen tarihten önceki tezsiz yüksek lisans öğrencileri (elbette ki mezun olduklarında) ve mezunları, doktora başvurabilmek için aranan “tezli yüksek lisans” koşulundan müstesna tutulmuştur. Şu hâlde, anılan kişilerin tezsiz yüksek lisans diplomalarının, doktora başvuru bakımından âdeta tezli yüksek lisans diploması gibi bir hüküm ve sonuç doğurması söz konusu olmaktadır. Zikredilen tarihten sonra tezsiz yüksek lisans programlarına kayıt yaptıran öğrencilerin ise, bu diploma ile doktora programına başvurma olanakları olmadığı; ama lisans diploması ile bütünlük doktora programına kuşkusuz ki başvurabileceklerinin altını çizmek gerekmektedir.

2- Geçici 1. maddenin ikinci fıkrasında, “*Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce aynı anda birden fazla lisansüstü programa kayıtlı olan öğrenciler hakkında 35 inci maddenin altıncı fıkrası uygulanmaz.*” denilmiştir. Burada yollamada bulunulan 35. maddenin altıncı fıkrasına göre, “*Tezsiz yüksek lisans programları hariç, aynı anda birden fazla lisansüstü programa kayıt yaptırılama(yacağı) ve devam edileme(yeceği)*” kurala bağlanmıştır.¹²⁵ Görüldüğü üzere yeni Yönetmelik, tezsiz yüksek lisans programları dışında, aynı anda birden fazla lisansüstü programa kayıt yaptırılmasını ve devam edilmesini yasaklamak istemektedir.¹²⁶ Bununla

¹²⁵ Burada “*kayıt yaptırma*” ve “*devam etme*”nin ayrı ayrı tasrih edilmiş olmasının nedeni; “*kayıt dondurma*” suretiyle aynı anda birden fazla lisansüstü programa öğrenci olarak kayıtlı olunmasının önüne geçmek olabilir.

¹²⁶ Esasen bu minvalde bir “yasak”, Yükseköğretim Genel Kurulu’nun 22/09/2011 tarihli toplantısında alınan karardan önce de mevcuttu. Ancak YÖK’ün anılan kararıyla, lisansüstü eğitim-öğretim açısından bu yasak kaldırılmıştı. Gerçekten, lisansüstü programların yanı sıra lisans ve ön lisans bakımından da, *aynı anda aynı düzeyde veya farklı düzeylerde* öğrenime devam edilip edilemeyeceği hususunda alınan bu karar uyarınca;

a) Yükseköğretim kurumları bünyesinde yürütülen lisansüstü eğitim ve öğretimin yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlik, tıpta uzmanlık gibi her derecesinde ve tezli, tezsiz, ikinci öğretim gibi herhangi bir şekilde bir programa kayıtlı olanların aynı anda başka bir lisansüstü programa kayıt yaptırması ve eğitim-öğretim görmesinin uygun olmayacağına ilişkin 15/07/2005 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul kararı iptal edilmiştir.

b) Yükseköğretim kurumlarında *aynı anda* örgün eğitimde lisans ve ön lisans eğitimi alınamayacağı, sadece açıköğretim programlarının kontenjan sınırlaması olmayan programlarında eğitime devam edebileceğine ilişkin 13/07/2001 tarihli Yürütme Kurulu

birlikte, hâlihazırda birden fazla lisansüstü programa kayıtlı olan öğrenciler açısından bahse konu kuralın/yasağın uygulanmayacağı -isabetle- hüküm altına alınarak, bu durumdaki mevcut öğrenciler, anılan kuraldan müstesna kılınmıştır. Yani **bu geçiş hükmü, sadece hâlihazırda birden fazla lisansüstü programa kayıtlı olan öğrencilere ilişkin olup; kayıtlı oldukları programlara, bu Yönetmeliğin diğer kuralları çerçevesinde devam etmelerini sağlamaya yönelmiştir.**

3- Geçici 1. maddenin birinci fıkrasında, “*Bu Yönetmelikle getirilmiş hükümlerin uygulaması ve belirlenmiş süreler yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihinden itibaren başlar.*” hükmüne yer verilmiştir. Hükümdeki bir yazım yanlışı hemen göze çarpmaktadır. Gerçekten, “*tarihinden*” sözcüğünün, “*tarihten*” olarak düzeltilmesi gerektiği açıktır. Ama bu ufak yazım yanlışı, anlamı/sonucu değiştirmemektedir. O hâlde, anılan yazım yanlışı görmezden gelinerek hükmün anlamı saptanabilir. Bu bağlamda hüküm incelendiğinde, iki hususa yer verildiği görülmektedir: Birincisi, “*bu Yönetmelikle getirilmiş hükümlerin uygulanması*”nın; ikincisi ise, “*bu Yönetmelikle belirlenmiş süreler*”in, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlamasıdır. Bunlardan ikincisi, nispeten rahat anlaşılabilir olmakla birlikte; birinci kısmın anlamlandırılabilmesi çok kolay görünmemektedir. Açıkçası ilk etapta, hükmün tereddüde mahal verebilecek biçimde kaleme alınmış olduğu dahi söylenebilir. Yönetmelik’le getirilen hükümlerin uygulanmasının, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten (20/04/2016 tarihinden) itibaren başlaması, Yönetmeliğin 20/04/2016 tarihinden sonrası için “*derhâl*” uygulanma (hüküm ve sonuçlarını derhâl doğurma)

kararı iptal edilerek, yükseköğretim kurumlarında örgün, uzaktan eğitim ve açıköğretim programlarında aynı anda lisans ve ön lisans eğitime devam edilebileceği, ancak aynı anda iki ön lisans veya iki lisans programında (örgün, uzaktan eğitim ve açıköğretim programlarının kontenjan sınırlaması olan) eğitime devam edilemeyeceği, kontenjan sınırlaması olmayan ön lisans ve lisans programlarına devam edilebileceği öngörülmüştür.

Bu vesileyle hemen belirtelim ki; “aynı anda iki lisans programına kayıt hakkı tanınması” talebiyle Kamu Denetçiliği Kurumu’na yapılan bir başvuru neticesinde, adı geçen Kurum tarafından, şikâyetin reddine karar verilirken; Yükseköğretim Genel Kurulu’nun aktarılan kararının [olay bakımından (b) bölümünün] “takdir hakkı” ile “kamu yararı ve hizmet gerekleri”ne uygun olduğu ifadelendirilmiştir. YÖK’ün mezkûr kararı bağlamında Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) tarafından yakın bir tarihte verilen bu mühim kararın (ret kararının) tam metni için bkz. KDK: Ş.N.2015/4906, T.03/04/2016 (www.ombudsman.gov.tr).

zorunluluğunu işaret ederken; Yönetmelik’le belirlenmiş sürelerin 20/04/2016 tarihinden itibaren başlaması, Yönetmeliğin öngördüğü sürelerin, bu tarihten itibaren hesaplanacağını ortaya koymaktadır.

Buna göre, -anılan hüküm bütünsel olarak değerlendirildiğinde-Yönetmelik’te belirlenen süreler, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten (20/04/2016 tarihinden)¹²⁷ itibaren işlemeye başlayacak; Yönetmelik ile getirilen hükümlerin uygulanması da, bu süreler dikkate alınmak ve geçmişe teşmil edilmemek suretiyle gerçekleştirilmek gerekecektir.

Bir diğer ifadeyle, ilkin, **bu Yönetmelik’le getirilmiş hükümlerin Yönetmeliğin yürürlük tarihinden itibaren başlayacağını kurala bağlanmış olması; Yönetmelik ile getirilen ve “ilişik kesme” sonucunu da doğurabilen yükümlülüklerin geçmişe değil, geleceğe etkili biçimde uygulanacağını ve mevcut öğrencilerin önceki ihmalkârlık ve başarısızlıklarının dikkate alınmayacağını ortaya koymaktadır.** Söz gelimi yeterlik sınavında iki kez başarısız olan doktora öğrencisinin ilişkisinin kesileceğine dair Yönetmelik hükmü (m.19/5), Yönetmeliğin yürürlük tarihinden itibaren uygulanacak ve bu tarihten önce yeterlik sınavından başarısız olanların bu durumları dikkate alınmayacaktır.¹²⁸ Demek ki, 20/04/2016 tarihinden önce yeterlik sınavında kaç kez başarısız olmuş olursa olsun, öğrencinin, bu tarihten sonrası için iki kez daha yeterlik sınavına girme hakkı olacaktır. Keza tez önerisi ikinci kez reddedilen doktora öğrencisinin ilişkisinin kesileceğine ilişkin Yönetmelik hükmü (m.21/3) ile tez izleme komitesi tarafından üst üste iki kez veya aralıklı olarak üç kez başarısız bulunan doktora öğrencisinin ilişkisinin kesileceğine ilişkin Yönetmelik hükmü (m.21/4) de, belirtilen biçimde tatbik olunmak gerekecektir. Bu anlamda, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce tez önerisi reddedilen öğrenciler ile tez izleme komitesi tarafından başarısız bulunan öğrencilerin bu durumları dikkate alınmayacaktır. Dolayısıyla, mevcut öğrencilerin, bu Yönetmelik’ten önceki başarısızlık durumlarına bakılmayan

¹²⁷ Sürelerin ve uygulamanın başlaması bakımından Yönetmelik’te öngörülmüş olan yürürlük tarihi (20/04/2016 tarihi) bağlamındaki tartışmaların, bu başlık altında -aşağıda-yürütüldüğüne şimdiden dikkat çekmek isteriz. Ayrıca bkz. *infra.*, dn.139.

¹²⁸ Kanımızca, aslında böyle bir geçiş hükmüne açıkça yer verilmeseydi de, genel ilkeler uyarınca *olması gerekenin*, bu minvalde bir uygulama olacağı pekâlâ söylenebilirdi.

ve öğrenim süreçleri açısından, 20/04/2016 tarihi itibarıyla “yeni bir sayfa” açılması anlamına gelen makul bir “uyum süreci” gündeme gelmektedir.

Öte yandan, Yönetmelik’te belirlenen sürelerin¹²⁹, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden itibaren başlayacağıının öngörülmüş olması ise; Yönetmelik ile getirilen, “ilişik kesme” sonucuna bağlananlar da dâhil tüm sürelerin¹³⁰; Yönetmeliğin yürürlük tarihinden itibaren işlemeye

¹²⁹ Yönetmelik’teki süreler, esasen “yarıyıl” (örneğin bkz. m.7, m.8, m.12, m.13, m.17, m.18, m.19, m.26, m.27, m.30) olarak belirlenmiş bulunmakla birlikte; Yönetmelik’te, “gün” (bkz. m.9/6, m.19/4, m.21/1-2, m.22/6, m.28/6) ve “ay” (bkz. m.9/5-8, m.10/1-3, m.20/1, m.21/1-2-3-4-5, m.23/2-4, m.28/5-6, m.29/2-3) olarak belirlenen sürelerle de yer verildiği görülmektedir.

¹³⁰ Bu çalışmada ağırlıklı olarak, Yönetmelik’te “ilişik kesme” sonucuna bağlanan süreler üzerinde durulmaktadır. Bununla birlikte, Yönetmeliğin çeşitli hükümlerinde, jüri üyelerinin raporlarını vermeleri ve öğrenciyi tez savunmasına almalarına ilişkin “bir aylık” süre (m.9/5, m.22/5, m.28/5), enstitü anabilim/anasanat dalı başkanlığınca yeterlik sınavı sonucunun (kararın), tez önerisi savunması sonucunun (kararın) ve tez sınavı sonucunun (kararın), tutanakla enstitüye bildirilmesine ilişkin “üç günlük” süre (m.19/4; m.21/2; m.9/6, m.22/6, m.28/6), idarece tez izleme komitesinin oluşturulmasına ilişkin “bir aylık” süre (m.20/1) gibi, -doğrudan- öğrenci açısından “ilişik kesme” sonucuna bağlanmayan, esasen “düzenleyici” nitelikte sürelerle yer verildiğini de kaydetmek gerekir. Bu açıdan belirtilmelidir ki; söz konusu “düzenleyici” süreler de, bu Yönetmelik ile belirlenmiş olduğundan ve Yönetmeliğin geçici 1. maddesinin birinci fıkrasında, “*Bu Yönetmelikle (...) belirlenmiş süreler yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlar.*” hükmüne yer verilmiş olduğundan, anılan sürelerin de, tıpkı “ilişik kesme” sonucuna bağlanmış olan süreler gibi, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hesaplanması ve bundan önce geçen sürelerin dikkate alınmaması (hesaba katılmaması) uygun olacaktır. Bu bağlamda örneğin; doktora yeterlik sınavında başarılı bulunan öğrenci için, enstitü anabilim/anasanat dalı başkanlığının önerisi ve enstitü yönetim kurulu onayı ile “bir ay içinde” tez izleme komitesi oluşturulmasını öngören Yönetmelik hükmünde (m.20/1) belirtilen “bir aylık” süre, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 20/04/2016 tarihinden itibaren hesaplanmak gerekecektir. Başka bir deyişle, öğrenci doktora yeterlik sınavında, mesela bir yıl önce başarılı bulunmasına rağmen, 20/04/2016 itibarıyla hâlen tez izleme komitesi oluşturulmamışsa, önceki bir yıllık süre hesaba katılmadan, bu tarihten (20/04/2016) itibaren “bir aylık” süre bulunduğu söylenebilecektir. Tabii bu sürenin “düzenleyici” nitelikte olduğu kabul edildiğinde, belirtilen “bir aylık” süreye uyulmamış olmasının, bilahare işlem tesis edilmesine, bu bağlamda “bir ay” geçtikten sonra tez izleme komitesi oluşturulmasına engel teşkil etmeyeceği de not düşülmelidir. Şu husus da eklenmelidir ki; bir aylık sürenin “düzenleyici” nitelik taşıdığından bahisle, idarenin, tez izleme komitesini dilediği zaman teşekkül ettirebileceği gibi bir yanılsamaya yol açılmamalıdır. Zira öğrencinin doktora yeterlik sınavında başarılı bulunmasını takiben en geç “altı ay” içinde, tez önerisini, tez izleme komitesi önünde sözlü olarak savunmasını emreden Yönetmelik hükmü (m.21/1) karşısında, idarenin “tez izleme komitesi”nin oluşturulmasını sürüncemede bırakmasına dair bir serbestiden söz edilemeyeceği izahın varestedir. Kaldı ki böyle bir ihtimalde (gecikmede), öğrenciyi atfı kabil bir kusur bulunmayacağı ve fakat hizmetin geç işlemesi nedeniyle idarenin ve kamu hizmetini

başlayacağını ve önceki sürelerin / öğrenim sürelerinin hesaba katılmayacağını (bir anlamda, önceden işlemeye başlamış olan sürelerin “kesilmiş” sayılacağını) ortaya koymaktadır. Faraza, doktora öğrenimine beş yıldır devam etmekte olan ve şu anda doktora tezini yazmakta olan bir öğrencinin 20/04/2016 tarihine kadarki öğrenim süresi, Yönetmeliğin bahse konu geçiş hükmü delaletiyle, “kesilmiş” olacak ve doktorayı azami tamamlama süresi (m.17/1) 20/04/2016 tarihinden itibaren hesaplanmak gerekecek; örneğimizdeki öğrencinin tezli yüksek lisans derecesi ile doktora yapmakta olduğu varsayıldığında, doktorayı tamamlamak için, 20/04/2016 tarihinden itibaren 12 yarıyılının (6 yılının) daha olduğu (yani toplam 11 yılda doktorayı bitirme imkânına kavuşturulduğu) söylenebilecektir.¹³¹ Aynı durum, hâlihazırdaki “uzatmalı” (toplam öğrenim süresi 6 yılı aşmış olan) doktora öğrencileri bakımından da geçerli olup; onlar için de önceki süreler -miktarı ne olursa olsun- dikkate alınmayacaktır.

Bu noktada hemen belirtelim ki; süre yönünden yapılan saptamalar bakımından, lisansüstü programlarda “aşamalı”¹³² bir öğrenim sürecinin söz konusu olduğunu da göz önüne almak zorunludur. Başka bir deyişle, Yönetmeliğin süre hesabına ilişkin geçiş hükmünün uygulanmasında, mevcut öğrencilerin içerisinde bulunduğu lisansüstü öğrenim “aşamaları” dikkate alınmak gerekmektedir. Kısacası, “azami süre”ler, öğrencilerin aşamalarına göre hesaplanmak durumundadır. Buna göre; (tezsiz yüksek lisans dışındaki) lisansüstü programlar açısından, “ders” ve “tez” aşamalarını iki ana aşama olarak değerlendirmek suretiyle, mevcut öğrencilere, Yönetmelik’te bu aşamalar için öngörülen sürelerin tanınmış olduğu, ilk etapta söylenebilir. Ancak ilgili hükümleri “mercek altına” alındığında, Yönetmeliğin, lisansüstü öğrenimin her bir aşaması için ayrı ayrı azami süreler zikretmemiş olmasından ötürü; mevcut öğrencilerin azami sürelerinin hesabı bakımından çetrefil bir sorun ile karşı karşıya kaldığı da eklenmelidir. Bu açıdan, Yönetmeliğin ayrıca ve açıkça belirli bir süre

aksatan / görevinin gereğini yerine getirmeyen ilgili görevlilerin sorumluluğunun doğabileceği mülahaza edilmektedir.

¹³¹ Tez aşamasındaki mevcut lisansüstü öğrencilere, bu meyanda tez aşamasında bulunan doktora öğrencilerine, ilgili lisansüstü programı tamamlamak için öngörülen azami sürenin mi; yoksa salt anılan aşamaya ilişkin sürenin mi uygulanması gerekeceği hususu hemen aşağıdaki paragraflarda çeşitli açılardan irdelenmektedir.

¹³² Bkz. *supra.*, dn.40 ve dn.50.

içerisinde tamamlanmasını/gerçekleştirilmesini öngördüğü aşamalar ile böylesi bir belirlemede bulunmadığı aşamalar yönünden ayrı ayrı değerlendirme yapılması faydalı olacaktır.

Bu anlamda olmak üzere, ilkin, Yönetmeliğin ayrıca ve açıkça bir süre öngördüğü ders aşaması açısından yapılan değerlendirme uyarınca; örneğin ders aşamasında bulunan bir tezli yüksek lisans öğrencisinin, ilk etapta, ders aşamasını bitirmek için, Yönetmelik'te öngörülen 4 yarıyılık (2 yıllık) süresi vardır (m.7/2); bu aşamayı belirtilen süre içerisinde bitirmek kaydıyla ise, toplamda 6 yarıyılık (3 yıllık) süresi mevcuttur (m.7/1). Yani mevcut yüksek lisans öğrencilerinin tamamının kategorik biçimde, her hâlükârda 6 yarıyılık (3 yıllık) süresi olduğu söylenemez; daha doğrusu, son tahlilde 6 yarıyılık (3 yıllık) azami süre, mevcut öğrencilerin tümü açısından yeniden işlemeye başlamış olmakla birlikte, öncelikle ilgili aşama için öngörülen azami süreye tabi olma keyfiyeti gündeme gelmektedir. Aynı durum doktora öğrencileri açısından da geçerlidir. Her ne kadar doktora programındaki aşamalar daha farklı/fazla olsa da, temelde “ders” ve “tez” olmak üzere iki ana aşama öne çıkmaktadır ve mevcut doktora öğrencilerine, Yönetmelik'te bu aşamalar için öngörülen sürelerin tanınmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, (normal) doktorada ders aşamasında olan bir öğrencinin, yeni Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, ders aşamasını tamamlamak için 4 yarıyılı (2 yılı) vardır (m.17/2); bu aşamayı belirtilen süre içerisinde bitirdikten sonra yeterlik sınavı ve tez önerisi savunması aşamalarını da belirlenen süreler içerisinde tamamlaması kaydıyla ise, toplamda 12 yarıyılı (6 yılı) mevcuttur (m.17/1). Ezcümle, mevcut öğrencilerin tamamı açısından genel geçer bir belirleme yapmak ve tek ve mutlak bir “azami süre”den bahsetmek mümkün değildir.

Belirtildiği üzere, “ders” aşamasındaki mevcut lisansüstü öğrenciler açısından azami sürenin saptanması nispeten kolay iken; “yeterlik” ve özellikle de “tez” aşamasındaki mevcut öğrencilerin azami süreleri bakımından duraksamaya düşülmesi olasıdır. Zira Yönetmeliğin geçiş hükmünde, lisansüstü öğrenim sürelerinin tamamının mı; yoksa ilgili aşamaya ilişkin sürenin mi, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı çok açık değildir. Dahası, Yönetmelik'te tez aşamasına ilişkin ayrı bir azami süre açıkça zikredilmemiştir. Dolayısıyla, “*Bu Yönetmelikle (...) belirlenmiş süreler yönetmeliğin yürürlüğe girdiği*

tarih(t)en itibaren başlar.” yolundaki geçiş hükmünün, “aşamalı” bir süreç olan lisansüstü öğrenime ilişkin süreler açısından nasıl yorumlanacağı noktasında tereddüt hâsıl olması kaçınılmazdır. *Bir açıdan*, Yönetmeliğin geçiş hükmünün, öğrencilerin ilgili lisansüstü programda buldukları aşamalara bakılmaksızın, mevcut öğrencilerin tamamı için, ilgili programların azami öğrenim sürelerinin yeniden başlatılarak uygulanmasını; ama bu azami süreler içerisinde çeşitli aşamalar açısından ayrıca ve açıkça öngörülmüş olan sürelerin de tatbikini temin etmeye yöneldiği düşünülebilir. Yani geçiş hükmü uyarınca, ilgili lisansüstü programı tamamlamaya ilişkin toplam azami sürelerin, mevcut öğrencilerin bulunduğu aşamalardan mücerret biçimde uygulanması; zira aşamalara ayrılmakla birlikte, lisansüstü öğrenciliğin son tahlilde tek bir statü olarak kül hâlinde değerlendirilmesinin de mümkün olduğu ileri sürülebilir.¹³³ *Başka bir açıdan* bakıldığında ise, anılan geçiş hükmünün, mevcut öğrencilerin bulunduğu aşamalara (ders, yeterlik ve tez aşamasında bulunmalarına) göre ayrı ayrı azami süre hesabını öngördüğü de söylenebilir. Yani lisansüstü öğrencilik statüsü içerisinde her bir aşamanın ayrı bir alt statü olduğu ve önceki aşamalara ilişkin sürelerin, daha ilerideki aşamalarda bulunan öğrencilere de tanınmış olduğunun kabulünün doğru olmayacağı; bu anlamda olmak üzere, hâlihazırda tez aşamasında bulunan bir (normal) doktora öğrencisi ile ders aşamasında bulunan bir (normal) doktora öğrencisinin her ikisi için de 12 yarıyıllık toplam azami sürenin yeniden işlemeye başlayacağını öne sürülmesinin sistemin mantığıyla bağdaşmayacağı da mülahaza edilebilir.¹³⁴ Hâl böyleyken, bu nokta, geçiş hükmünün çok genel bir ifadeyle kaleme alınmış olmasından¹³⁵ kaynaklanan ve belirsizliğe yol açan önemli bir zafiyet olarak değerlendirilmektedir.

Geçiş hükmündeki anılan ifade zafiyetine ve muğlaklığa rağmen, şu husus da vurgulanmalıdır ki; tez aşamasını tamamlamak için Yönetmelik’te ayrıca ve açıkça bir süre belirtilmiş olmadığına göre; hâlihazırda tez aşamasında bulunan öğrencilere, biraz yukarıda da örneklendiği üzere, ilgili

¹³³ Bu görüş doğrultusunda, Yönetmeliğin geçici 1. maddesi temel alınarak, tarafımızca hazırlanan geçici madde taslağı, aşağıda “*birinci örnek/öneri*” olarak sunulmaktadır.

¹³⁴ Bu görüş doğrultusunda, Yönetmeliğin geçici 1. maddesi temel alınıp geliştirilerek, tarafımızca hazırlanan geçici madde taslağı, aşağıda “*ikinci örnek/öneri*” olarak sunulmaktadır.

¹³⁵ Bu hususta, *olması gereken* bağlamında genel/ilkesel bir öneri için bkz. *infra.*, dn.150.

lisansüstü program için öngörölmüş olan toplam azami sürelerin uygulanması, yoruma açık bir konuda öğrencilerin haklarını daraltmamak açısından daha uygun olabilir. Bu noktada akla gelebilecek bir ihtimal olarak; ders aşaması [yahut tezden önceki aşamalar (ders ve yeterlik aşamaları)] için öngörölen “azami süre”, ilgili lisansüstü program için öngörölen “azami süre”den düşölmek suretiyle tez aşamasına ilişkin bir “azami süre”ye ulaşmanın isabetli olmayacağı da belirtilmelidir. Zira Yönetmelik’te tez aşamasını tamamlamak için ayrıca ve açıkça bir süre zikredilmemişken; bu şekilde bir yoruma gitmek uygun görünmemektedir. Kaldı ki, ders aşamasını, Yönetmelik’te öngörölen “azami süre”den çok daha kısa bir süre içerisinde de bitirebilmek mümkün iken; ders aşamasının “azami süresi” ile programın toplam “azami süresi” arasındaki farkı, tez aşamasının “azami süresi” olarak değerlendirmek mantıksal açıdan tutarlı olmamaktadır. Mutlaka bir belirleme yapılacak ise; programın toplam “azami süresi”nden, tez aşamasına geçmeden önceki aşamanın/aşamaların “asgari süresi” düşölerek, “tez aşaması”na ilişkin “azami süre” hesaplanmalıdır. Örneğin yüksek lisans ders aşamasını -teorik olarak- 1 yarıyılıda tamamlamak mümkün olduğuna göre; ders aşamasının “asgari süresi” 1 yarıyıl olarak alınmalı ve bu süre, yüksek lisans programı için öngörölen 6 yarıyıllık “azami süre”den çıkartılmak suretiyle, yüksek lisans tez aşaması için 5 yarıyıllık “azami süre” bulunduğu sonucuna ulaşılmalıdır (m.7). Lakin bu sonuç da, “farazi” bir yaklaşım ile “genelleme”ye dayandığı için tartışmalara mahal verebilecek mahiyettedir.

Bu tartışmayı giderebilecek bir çözüm; “azami süreler”in, her bir öğrencinin kayıtlı olduğu programdaki önceki aşamaları tamamlama süreleri gözetilerek, mevcut öğrenciler için ayrı ayrı, “bireysel” / “tekil” bir hesaplama yönteminin tercih edilmesi olabilir. Daha açık bir ifadeyle, tez aşamasındaki mevcut öğrencilerin ders aşamasını [tezden önceki aşamaları (ders ve yeterlik aşamalarını)] bitirdikleri süreler, programın toplam “azami süresi”nden düşölmek suretiyle, her bir öğrenci yönünden “tekil” biçimde “azami süre” saptanabilir. Mesela doktora derslerini 2 yarıyılıda tamamlayıp 3. yarıyılıda yeterlik sınavını geçen bir doktora programı öğrencisinin, tezini tamamlaması için “azami süresi”, önceki aşamalardaki anılan 3 yarıyıllık sürenin, (normal) doktora programının toplam “azami süresi” olan 12 yarıyıldan çıkartılmasıyla 9 yarıyıl olarak tespit edilebilir (m.17). Ders aşamasını 4 yarıyılıda bitiren ve yeterlik sınavını 7. yarıyılıda geçen bir başka

doktora öğrencisinin tez aşaması için azami süresi ise; aynı yöntemle, toplam “azami süre”den bu 7 yarıyılık süre düşülerek 5 yarıyıl olarak belirlenebilir (m.17). Ancak bu “tekil” hesaplama yönteminde, mevcut öğrencilerin, ilgili aşama açısından olmasa da, ondan önceki öğrenim sürelerinin dikkate alınması (hesaba katılması) gündeme gelmiş olduğundan, böyle bir yöntemle süre hesaplamasının, Yönetmeliğin öngördüğü geçiş sistemiyle bağdaşmayacağı ileri sürülebilir.

Burada hemen yineleyerek belirtmek gerekir ki; yeni Yönetmelik’teki azami sürelerin bilhassa tez aşamasındaki mevcut öğrencilere uygulanmasını, bu tür yorumlar ile karmaşıkleştirmek uygun değildir. Zira Yönetmelik’te ayrıca ve açıkça belirtilmeyen bir hususta, -yukarıdaki gibi çeşitli olasılıklar üzerinden açıklamalar vasıtasıyla- dolaylı yoldan yapılan çıkarsamalarla mevcut öğrencilerin haklarını sınırlamak/daraltmak, Yönetmeliğin geçiş hükmünün genel mantığı ile bağdaşmamaktadır. Gerçekten, tez aşaması için Yönetmelik’te ayrıca ve açıkça bir süre zikredilmemiş, geçiş hükmünde de bu hususta bir belirleme yapılmamışken; tezdin önceki aşamalar için Yönetmelik’le belirlenmiş süreleri programların toplam azami sürelerinden çıkartarak tez aşaması için bir azami süreye ulaşmak ve bu sürenin Yönetmeliğin ilgili hükümlerinde mündemiç olduğunu (örtülü biçimde öngörülmüş olduğunu) ileri sürmek uygun görünmemektedir. O hâlde süre hesabı, Yönetmeliğin aşamalara ilişkin olarak tasrih ettiği “azami süreler”in ilgili aşamaya uygulanması suretiyle gerçekleştirilmek gerekmektedir. Ayrıca öğrencilik statüsünün bir kül olarak değerlendirilmesi suretiyle, lisansüstü programlara ilişkin toplam azami sürelerin, hâlihazırdaki tüm öğrenciler (ders, yeterlik veya tez aşamasında bulunanlar) için aynı (eşit) biçimde hesaplanarak tatbiki yerinde olacaktır. Başka bir anlatımla, **öğrencilerin ilgili lisansüstü programda buldukları aşamalara bakılmaksızın, mevcut öğrencilerin tamamı için, ilgili programların toplam azami öğrenim sürelerinin yeniden başlatılarak uygulanması; ama bu azami süreler içerisinde çeşitli aşamalar açısından Yönetmelik’te ayrıca ve açıkça öngörülmüş olan sürelerin de tatbiki** lazım gelmektedir.¹³⁶

¹³⁶ İlk bakışta, bu yorumun/yaklaşımın, sonucu itibarıyla çok tutarlı görünmeyebileceği ifade edilmelidir. Zira bu yorum neticesinde; hâlihazırda ders aşamasındaki bir (normal) doktora öğrencisinin de, tez aşamasındaki bir (normal) doktora öğrencisinin de, programı tamamlamak için toplam 12 yarıyılık azami süresi olduğu kabul edilmektedir. Oysa anılan

Hâl böyle olunca, hâlihazırda ders aşamasında bulunan tezli yüksek lisans (m.7) öğrencileri açısından, ders aşamasını tamamlamak için 4 yarıyıllık (2 yıllık), programı tamamlamak için toplam 6 yarıyıllık (3 yıllık) süre; ders aşamasında bulunan doktora (m.17) ve sanatta yeterlik (m.26) öğrencileri açısından, ders aşamasını tamamlamak için 4 yarıyıllık (2 yıllık), programı tamamlamak için toplam 12 yarıyıllık (6 yıllık) süre; bütünlük doktora (m.17) ve bütünlük sanatta yeterlik (m.26) öğrencileri açısından, ders aşamasını tamamlamak için 6 yarıyıllık (3 yıllık), programı tamamlamak için toplam 14 yarıyıllık (7 yıllık) süre ile tez aşamasında bulunan mevcut yüksek lisans öğrencileri (m.7) açısından 6 yarıyıllık (3 yıllık), doktora (m.17) ve sanatta yeterlik (m.26) öğrencileri açısından 12 yarıyıllık (6 yıllık), bütünlük doktora (m.17) ve bütünlük sanatta yeterlik (m.26) öğrencileri açısından 14 yarıyıllık (7 yıllık) sürenin, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren işlemeye başlamış bulunduğu ve önceki öğrenim sürelerinin bunlara dâhil edilmeyeceği söylenebilir. Keza ders ve yeterlik aşamasındaki mevcut doktora öğrencileri açısından yeterlik sınavına girmek için öngörülen 5 yarıyıllık, bütünlük doktora öğrencileri açısından 7 yarıyıllık süre (m.19/2) ile yeterlik sınavını başarıyla tamamlamış olan mevcut doktora öğrencileri açısından tez önerisi savunması için öngörülen 6 aylık sürenin (m.21/1) de, bu çerçevede hesaplanmak gerekeceği belirtilmelidir. Aynı şekilde, mevcut tezsiz yüksek lisans öğrencileri için öngörülen 3 yarıyıllık azami süre (m.12/1) ile bilimsel hazırlık öğrencileri için öngörülen 2 yarıyıllık azami sürenin (m.30/4) hesabında da önceki sürelerin dikkate alınmayacağı ifade edilmelidir. Örnek kabîlinden belirtilen bu süreler dışında, Yönetmelik'te, öğrencilere ve

kategorilerdeki öğrencilerin programa ilişkin yükümlülüklerinin yoğunluğu arasında çok önemli farklar vardır. Ders aşamasındaki bir doktora öğrencisinin, derslerini tamamlayıp yeterlik sınavına hazırlanması ve bu sınavdan başarılı olduktan sonra tez önerisini savunması, tez önerisinin kabul edilmesinin ardından ise nihayet tezini hazırlaması şeklinde özetlenebilecek uzun bir süreç söz konusu iken; tez aşamasında bulunan bir doktora öğrencisi anılan aşamaları zaten tamamlamış olduğundan, sadece tezini hazırlamakla iştigal ettiği son aşama içerisinde bulunmaktadır. Hâliyle, doktora öğrenimlerinin farklı aşamalarında bulunan mevcut öğrencilerin, toplamda aynı azami süreye tabi olmasının isabetli olmayacağı düşünülebilir. Bununla birlikte, bahse konu yaklaşımın; Yönetmeliğin ilgili hükümlerinin çok genel bir ifade tarzı ile kaleme alınmış olmasından kaynaklanan belirsizliğin, tez aşamasındaki öğrencilerin aleyhine olacak biçimde yorumlanmasının uygun olmayacağı anlayışından ileri geldiği ve “hukuki güvenliğin” sağlanması amacına matuf olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

idareye yönelik olarak getirilmiş olan her türlü süre¹³⁷ açısından da, aynı doğrultuda bir uygulama gerçekleştirilmesi gerektiği hususunun altı çizilmelidir.

Özetle, yeni Yönetmeliğin mevcut öğrencilere tatbikinde; Yönetmelik’te belirlenen sürelerin, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten (20/04/2016 tarihinden) itibaren işlemeye başlayacağı, yani önceki öğrenim sürelerinin hesaba katılmayacağı; Yönetmelik ile getirilen hükümlerin uygulanmasının da, bu süreler dikkate alınmak ve geçmişe teşmil edilmemek suretiyle gerçekleştirilmek gerekeceği; bu cihetle, bir yandan geçmişte tamamlanan aşamalara “dokunulmazken”, diğer yandan da öğrenciler açısından öngörülebilirliği sağlayacak “kademeli” bir geçiş sürecinin tanınmış olacağı vurgulanmak gerekir. Yönetmeliğin bu yoldaki geçiş hükmünün doğal bir sonucu olarak; mevcut öğrencilerin, salt -yeni Yönetmelik’le getirilen- yükümlendirici hükümler (yüklenen yeni ödevler) nedeniyle öğrenimlerinin buldukları aşamasının “uzamayacağı” bir uygulamaya gidilmesi gerekeceği de eklenmelidir. Bu anlamda olmak üzere, örneğin eski Yönetmelik döneminde doktora öğrenimine başlamış olan ve yeni Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla iki adet tez izleme komitesi raporu bulunan bir öğrencinin tez savunmasına girebilmesi için, yeni Yönetmeliğin “*en az üç tez izleme komitesi raporu sunulması*” zorunluluğunu öngören hükmünün (m.22/3), tezin sonuçlandırılması sürecini uzatacak biçimde yorumlanmaması ve anılan öğrencinin bu şekilde tez savunmasına alınması uygun olacaktır.¹³⁸ Aksi takdirde, kademeli bir geçiş sürecinden bahsetmek güçleşecek; böyle bir durum ise, “haklı beklenti”

¹³⁷ Bu sürelerin önceki Yönetmelik’te de öngörülmüş olup olmadığının önemi yoktur. Başka bir anlatımla, ilk kez yeni Yönetmelik ile getirilen sürelerin yanı sıra; eski Yönetmelik’te de bulunup yeni Yönetmelik’te korunan sürelerin de, aynı şekilde yeniden işlemeye başlayacağı ve esasen tüm sürelerin (yeni Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce işlemiş bulunan kısmının) “kesileceği”, dolayısıyla da yeni Yönetmelik uyarınca yapılacak süre hesabında dikkate alınmayacağı belirtilmelidir.

¹³⁸ Esasen bunun gibi ihtimallerin de, Yönetmeliğin “geçiş hükümleri” içerisinde açıkça belirtilmiş olması, uygulamadaki duraksamaları bertaraf eden faydalı bir yöntem olurdu. Ama böyle bir açık düzenleme bulunmasa da, “geçiş”in temel mantığının, statü içerisinde önceden tamamlanan aşamalara “dokunulmaması”nı ve süregelen aşamalar bakımından “haklı beklentiler”in gözetilmesini zorunlu kıldığı bir bakış açısı içerisinde, yukarıdaki doğrultuda bir yorum ve uygulamaya gidilmesinin mümkün ve gerekli olduğunun altı çizilmelidir.

kavramının özü ve yeni Yönetmeliğin “geçiş süreci” açısından benimsediği yaklaşımın ruhu ile bağdaşmayacaktır.

Görüldüğü üzere, Yönetmeliğin geçici 1. maddesinin birinci fıkrasındaki geçiş hükmü, “süre” bakımından bir “milat” öngörmüş ve Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önceki süreleri sıfırlamıştır. Ayrıca, bu Yönetmelik ile getirilen hükümlerin uygulanmasının da, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren olacağını açıkça ifade etmekle, bu tarihten önceki yükümlülüklerin yerine getirilmemiş olmasını; yani mevcut öğrencilerin ihmalkârlık ve başarısızlık durumlarını da yok saymıştır. Özetle, mezkûr geçiş hükmü, **mevcut öğrencilerin yeni Yönetmelik’ten önceki öğrenim sürelerinin, ihmalkârlıklarının ve başarısızlıklarının dikkate alınmayacağını** ortaya koymuştur.

Peki, söz konusu geçiş hükmü, yukarıdaki irdeleme çerçevesinde neticeten belirtilenden (somutlaştırıldan) başka şekillerde de yorumlanabilir mi? Geçiş sürecinde farklı uygulamalara gidilebilir mi? Örneğin; Yönetmelik’te öngörülen sürelerin, 2015-2016 akademik yılının bahar yarıyılından (ikinci döneminden) veya 2016-2017 akademik yılının güz yarıyılından (birinci döneminden) itibaren işlemeye başladığı/başlayacağı öne sürülebilir mi? Yine söz gelimi, Yönetmelik hükümlerinin uygulanması ve getirilen sürelerin Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlayacağını belirtmesi, “derhâl” uygulama yapılarak “uzatmalı” öğrencilerin ilişkisinin hemen kesilmesi gerektiği biçiminde anlaşılabilir mi? Ya da bilfarz; geçtiğimiz dönem yeterlik sınavında başarısız olan bir doktora öğrencisinin, bu Yönetmelik yürürlüğe girdikten sonra iki kez değil, bir kez daha yeterlik sınavına girme hakkı kaldığı söylenebilir mi?

Bu sorulara, ufak bir rezerv dışında, genel olarak “olumsuz” yanıt verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumuzu peşinen belirtelim. Açıkçası, “süre” ve “uygulama” bağlamında milat kabul edilen 20/04/2016 tarihinin, lisansüstü eğitim-öğretimin yarıyıl (dönem) esasına göre yürütülmesi nedeniyle, esasen 2016-2017 akademik yılının başı (2016-2017 akademik yılından itibaren) biçiminde algılanmasının uygun olacağı yolundaki bir

yorumun da benimsenebileceği hususundaki rezerv¹³⁹ hariç; anılan geçiş hükmünün, yukarıda izah olunandan farklı biçimde yorumlanmaya elverişli olmadığını düşünüyoruz. Şöyle ki; Yönetmeliğin, tamamen “derhâl” uygulanmayı (tümüyle “ani” biçimde hüküm ve sonuç doğurmayı) amaçlamış olduğu sonucuna ulaşabilmek için, önceki öğrenim sürelerinin de dikkate alınacağını (hesaba katılacağını), Yönetmelik’te ayrıca ve açıkça ifade edilmiş olması gerekirdi. Kaldı ki, Yönetmeliğe böyle bir düzenleme konulması, açıkça hukuka aykırı olurdu. Çünkü sistemde köklü bir değişiklik getiren böyle bir düzenlemenin mezkûr şekilde uygulanması, “makul” ve “öngörülebilir” sayılamayacağı için, “haklı beklenti”leri ihlal eden ve geleceğe etkili görünse de, gerçekte geçmişe de etkili olduğu ileri sürülebilecek bir uygulama teşkil etmekle, ciddi bir sorun yaratırdı. Bu noktada vurgulamak gerekir ki, YÖK’e söz konusu Yönetmeliği çıkarma yetkisini; yani lisansüstü eğitim usul ve esasları ile öğrenim sürelerini belirleme yetkisini -2547 sayılı Kanun’un m.44/(c) hükmünde değişiklik yapan 28. maddesiyle- veren 19/11/2014 tarih ve 6569 sayılı *Torba Kanun*’un 32. maddesi ile 2547 sayılı Kanun’a eklenen geçici 67. maddede yer alan, “*Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte yükseköğretim kurumlarında kayıtlı olan öğrenciler bakımından azami sürelerin hesaplanmasında, daha önceki öğrenim süreleri dikkate alınmaz.*” hükmü de, yukarıdaki yorumumuzu desteklemekte, hatta böyle bir yorumu zorunlu kılmaktadır. Zira 6569 sayılı *Torba Kanun*’da (m.28), ön lisans ve lisans programlarının tamamlanmasına ilişkin “azami süreler” belirtilirken, lisansüstü öğrenime ilişkin azami süre belirlenmesi ya da ilişik kesme konusunda somut bir düzenlemeye yer verilmemiş; yalnızca bu hususların YÖK tarafından çıkarılacak yönetmelik ile (inceleme konumuzu oluşturan Yönetmelik ile) belirlenmesi öngörülmüş olsa da; anılan *Torba Kanun*’la 2547 sayılı Kanun’a eklenen geçici 67. maddede, -herhangi bir nitelik belirtilmeden- “*öğrenciler*” sözcüğünün kullanılması tercih edilerek, öğrenciler arasında (ön lisans öğrencisi, lisans öğrencisi ve lisansüstü öğrenci olmak bakımından) ayırım gözetilmeksizin, mevcut tüm “öğrenciler” bakımından azami sürelerin hesaplanmasında, -o tarih itibarıyla- önceki

¹³⁹ Bu rezerv, biraz aşağıda (bu dipnotun bulunduğu paragrafı izleyen üçüncü paragraftan itibaren) somutlaştırılarak izah olunmakta ve benimsenen yaklaşım itibarıyla, süreler ve uygulama bakımından tüm geçiş sürecini etkileyen bir sonucu da beraberinde getirebilmektedir.

öğrenim sürelerinin dikkate alınmayacağı kabul edilmiş olmaktadır. Böylece, lisansüstü öğrenciler açısından da süreye dair “öngörülebilirliği”, bu manada kademeli geçişi sağlamaya yönelik asgari bir sınır (alt limit) çizilmiş olmaktadır. İnceleme konusu Yönetmelik, söz konusu *Torba Kanun*’dan yaklaşık bir buçuk yıl sonra yayımlanmış olduğundan, geçiş bakımından, süre hesabı konusunda, *Torba Kanun*’un yürürlüğe girdiği tarihi değil; isabetle, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihi esas almıştır. Tüm bu argümanların, Yönetmeliğin bahse konu geçiş hükmünün olası anlamlandırılması bakımından yukarıdaki görüşlerimizi teyit ettiği kanısındayız.

Öte taraftan, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih olarak zaten yayım tarihi belirlenmişken, “geçiş hükümleri” kenar başlığıyla bir geçici maddeye¹⁴⁰ yer verilmiş olması da; hem hükümlerin uygulanması hem de sürelerin işlemeye başlaması açısından “öngörülebilirliği” sağlamaya yönelik tedricî bir geçişin amaçlandığının kanıtıdır. Nitekim bir statüye ilişkin değişiklik getiren herhangi bir yasada ya da düzenleyici idari işlemde “geçiş hükmü”ne yer veren geçici maddelerin konulmasının amacı ve mantığı¹⁴¹, statü içerisindekilerin/kapsamındakilerin kendi durumlarını yeni

¹⁴⁰ Bakanlar Kurulu’nun 19/12/2005 tarih ve 2005/9986 sayılı kararıyla yürürlüğe konulan “Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”in (RG: T.17/02/2006, S.26083) 16. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca; “*Yeni mevzuat metni ile getirilen düzenleme uygulanmaya başlayıncaya veya yürürlüğe girinceye kadar geçecek süre içinde yapılacak işlem ve düzenlemeler ya da uyulacak ilke ve kurallar ile daha önceki düzenlemelerden doğan hakların korunmasına ilişkin hususlar ve benzeri geçiş hükümleri geçici maddelerle düzenlenir. (...)*”

¹⁴¹ Danıştay 1. Dairesi’nin eski bir kararında, “*Esasen, yeni düzenlemelerdeki geçiş hükümleri, geçmişi etkileme ve düzenleme isteğiyle değil, değiştirilmesi gereken durumları yeni statüye uydurma iradesiyle konur; bu yapılırken de geçiş hükümlerinin yönetimde kararlılık ilkesini zedelememesine özel bir özen gösterilir.*” denilerek “geçiş hükümleri”nin temel amacı ve mantığı ortaya konulmuştur. Bkz. D.1.D: E.1984/71, K.1984/85, T.30/04/1984 (KİBB). Ayrıca Danıştay 8. Dairesi’nin, yürütmenin durdurulması istemi hakkındaki görece yeni bir kararında, “*Yasal ve idari düzenlemelerde yer alan geçici maddelerle, geçiş dönemi sürecinde oluşacak hak kayıplarının önlenmesi, eski hukuksal durumla, yeni oluşturulan durumun bağdaştırılması amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşılmasında gözetilecek olan, eski düzenlemelerle oluşan ‘kazanılmış hakların’ yeterince korunup korunmadığıdır. Bu bağlamda İdare Hukuku bakımından hukuk öznelerinin kazanılmış haklarının üstün kamu yararı ihmal edilmeden korunması, hukuk devleti olmanın gereğidir.*” ifadelerine yer verilmiştir. Bkz. D.8.D: E.2009/10046, T.03/05/2010 (KİBB).

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi’nin bir kararında, Anayasa’nın geçici 15. maddesi bağlamında yer verilen, “*(...) Geçici maddeler, genellikle geçiş dönemlerine ilişkin*

hükümlere göre ayarlamasına/planlamasına ilişkin süre vb. konularda makul olanaklar tanınmaktadır. Bahse konu geçiş hükmünün böyle bir amaca hizmet eden, esasen makul bir süre ve sistem ile “öngörülebilirliği” sağlamaya -büyük ölçüde- elverişli olduğu söylenebilir.

Hâl böyle olunca, bahse konu geçiş hükmünden hareketle, Yönetmeliğin öngördüğü hükümlerin, -ilke olarak- tüm (*mevcut ve müstakbel*) öğrencileri kapsadığı; ama Yönetmelik’te belirli bir süreye bağlanan yükümlülükler açısından, mevcut öğrencilere ilişkin süre hesabının, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu itibarla, ders aşamasını tamamlama, yeterlik sınavına girme, tezi enstitüye teslim etme, lisansüstü öğrenimi tamamlama gibi belirli (azami) süreler içerisinde gerçekleştirilmesi öngörülen, aksi takdirde son tahlilde öğrencinin ilgili programdan ilişişinin kesilmesi sonucuna bağlanan koşullar/yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin mezkûr süreler, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren -yeni baştan / sıfırdan- hesaplanacaktır. Buna mukabil, süreye bağlanmamış olan koşullar/yükümlülükler açısından ise, Yönetmeliğin ilgili hükümlerinin “derhâl” [yineleyelim ki, geçmişe etki etmeyecek (Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden evvel tamamlanan aşamalara dokunulmayacak) biçimde¹⁴²] tatbik olunması gerekecektir. Bu anlamda

işlemlerin uygulama yöntemini ve kapsamını gösteren ayırık hükümleri içerirler. Hukukta genel kural olarak, yasalar, yayımlanmalarından sonraki olaylara ve durumlara uygulanırlar. Bu ilkenin en çarpıcı ayrıklığı, yasalardaki geçici kurallardır. Bu nedenle yasaların geçici maddeleri ile esas maddeleri arasında farklılık varsa, özel niteliği nedeniyle, geçici maddeler esas maddeden önce uygulanırlar. Çünkü, yasa koyucu, kuralın ayrıklığında kamu yararı görmüştür. Özel düzenlemenin genel düzenlemeden önce geleceği hukukun genel bir ilkesidir. Anayasa’da da belli bir konuyu düzenleyen özel kural varken, o konuyu da kapsamı içine alabilecek nitelikte bir genel kural bulunsa bile, onun değil, konuya özgü Anayasa kurallarının uygulanması gerekir. Bir yasada, öncelik alan geçici maddeler, uygulanıp sonuçları tümüyle alındıktan sonra işlevlerini yitirirler. Tersine durumda, yasalardaki geçici maddeler, yasanın bir aykırılık olarak kapsadıkları konularla birlikte geçerliliklerini sürdürürler.” yolundaki yorumla, esasen yukarıdaki kararlarda değinilen önemli noktaların yanı sıra, “geçici maddeler”in esas maddelerden önce uygulanacağı da vurgulanarak “geçiş hükümleri”nin ehemmiyetine işaret edilmiştir. Bkz. AYM: E.1999/19, K.1999/12, T.03/05/1999 (RG: T.17/07/1999, S.23758).

¹⁴² Bu bağlamda örneğin, yeni Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden evvel ders aşamasını tamamlamış bulunan bir öğrenciye, yeni Yönetmelik ile getirilmiş olan “*Bilimsel araştırma teknikleri ile araştırma ve yayın etiği konularını içeren en az bir dersin lisansüstü eğitim sırasında verilmesi zorunludur.*” şeklindeki m.34/5 hükmü uyarınca açılacak dersi alma yükümlülüğünün uygulanmaması suretiyle bir tatbikat gerçekleştirilerek; süregelen statü

olmak üzere, söz gelimi Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonra gerçekleştirilen doktora tez izleme komitesi toplantılarında üst üste iki kez yahut aralıklı olarak üç kez başarısız bulunan öğrencinin ilişkisinin kesilmesine değgin hüküm (m.21/4) uygulanacaktır. Yine, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonra gerçekleştirilen doktora yeterlik sınavında iki kez başarısız olan öğrencinin ilişkisinin kesilmesine dair hüküm (m.19/5) uygulanacaktır [tabii ki, daha önce de dile getirdiğimiz gibi, bu sınava girme açısından öngörülen (m.19/2) azami süre (doktorada 5 ve bütünlük doktorada 7 yarıyılık süreler), Yönetmelik tarihinden itibaren hesaplanacaktır].

Nihayet, yukarıdaki tespitimizde, Yönetmeliğin “yürürlüğü” ve “uygulanması” bakımından 20/04/2016 tarihini esas almakla beraber; bundan mütevellit pratikte gündeme gelmesi muhtemel görünen bir duraksamaya/soruna da değinmek uygun olacaktır. Şöyle ki; lisansüstü eğitim-öğretim, yarıyıl (dönem) esasına göre yürütüldüğünden, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 20/04/2016 tarihi, süre hesabı ve uygulama açısından, yorum farklılıklarından kaynaklanan sorunlara sebebiyet verebilir. Çünkü söz konusu tarih, 2015-2016 akademik yılında, bahar yarıyılıının (ikinci dönemin) başı veya sonu değil; ortalarına tekabül etmektedir. Bu durumda, ders, seminer gibi öğrenim etkinliklerinin 20/04/2016 tarihinde tamamlanabilmesi hukuken ve fiilen mümkün olmadığına göre; örneğin tezli yüksek lisans (m.7/2), (normal) doktora (m.17/2) ve (normal) sanatta yeterlik (m.26/2) programlarında ders aşamasını tamamlamak için Yönetmelik ile getirilen 4 yarıyılık azami süreyi, mevcut öğrenciler açısından 20/04/2016 tarihinden başlatmak ve azami sürenin 20/04/2018 tarihinde biteceğini savunmak oldukça güçtür. Keza en geç 5. yarıyılın (bütünlük doktorada 7. yarıyılın) sonuna kadar girilmesinin zorunlu olduğu hükme bağlanan (m.19/2) yeterlik sınavına mevcut doktora öğrencilerinin girebileceği en son tarihin belirlenmesinde duraksamaya düşülmesi ihtimal dâhilindedir. Genel olarak ifade etmek gerekirse; sorunun özü, içinde bulunulan yarıyılın (2015-2016 akademik yılı bahar yarıyılıının), Yönetmelik’te yarıyıl esasına göre belirlenen sürelerin hesabı ve uygulama açısından nasıl

içerisinde daha önce tamamlanmış bulunan aşamalara “dokunulmaması” ve o aşamalara avdet edilmesi anlamına gelen ödevler eklenmemesi gibi hususlara ihtimam gösterilmesi lüzumu yadsınamaz.

değerlendirileceği noktasında temerküz etmektedir. Bu bağlamda, Yönetmelik’te yarıyıl olarak öngörülen süreleri, belirtilen tarihten (20/04/2016) itibaren başlatmanın doğru olup olmayacağı şüphelidir. Bu açıdan iki olasılık akla gelmektedir: *Birincisi*, bu yarıyılın (2015-2016 akademik yılı bahar yarıyılı) başından; *ikincisi* ise, bu yarıyılın (2015-2016 akademik yılı bahar yarıyılı) sonundan itibaren süre hesabı ve uygulamayı gerçekleştirmektir. Birinci olasılık, Yönetmeliğin geçmişe yürütülmesi anlamına geleceğinden; ikinci olasılık akla daha yakın görünmektedir. Sahiden, Yönetmeliği, içinde bulunulan yarıyıla tatbik etmek, yani Yönetmeliğin yeniden işlemeye başlayacağını öngördüğü süreleri bu yarıyılın başından itibaren hesaplamak, aslında bir tür “geriye yürütme” anlamına geleceğinden; Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği bu yarıyılı, sürelerin başlaması ve uygulama açısından hesaba katmamak en uygun çözüm yolu sayılabilir.

Durum böyle iken, olası tartışmaları bertaraf etmek ve yükseköğretim kurumları arasında yeknesaklığı sağlamak açısından, tüm üniversitelerin, kendi lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinin 2015-2016 akademik yılının sonundan/bitiminden ya da 2016-2017 akademik yılından itibaren yürürlüğe/uygulamaya gireceği yolunda açık bir düzenlemeye yer vermelerinin ve uygulamayı da bu doğrultuda gerçekleştirmelerinin mümkün olup olmadığı sorusu akla gelmektedir. Hemen belirtelim ki; böyle bir yürürlük veya geçiş hükmü ile bu minvalde bir uygulamanın, YÖK’ün Çerçeve Yönetmeliği’ne aykırılık oluşturup oluşturmayacağı tartışmaya açıktır. Gerçi her üniversitenin, kendi lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliğinde, bünyesindeki enstitülerde yürütülen lisansüstü eğitim-öğretim programlarının özellikleri ve gerekleri doğrultusunda düzenlemeler yapmaya yetkili bulunduğu; bu noktada tek sınırın, YÖK’ün anılan Yönetmeliği’nde öngörülen asgari çerçeve olduğu ifade edilmelidir. Nitekim Çerçeve Yönetmelik, tüm üniversiteleri bağlayan temel esasları belirlediğinden, daha genel nitelikte düzenlemeler içermektedir. Bu nedenle üniversitelerce belirginleştirilmesi, hatta kimi yönlerden her bir üniversitece farklılaştırılması kabil hükümleri mevcuttur. Fakat bahse konu geçiş hükmünün de bu kapsamda sayılıp sayılamayacağı duraksama yaratmaktadır. İşte başta sorulan soruya ilişkin tartışma, anılan geçiş hükmünün de, bu kapsamda olup olmadığı noktasında düğümlenmektedir.

Bu noktada serdedilebilecek *bir görüşe göre*; geçiş hükmündeki 20/04/2016 tarihi, asgari bir sınır olup, geçmişe yürütülmeyi engelleyen; ama tabii, her bir üniversitenin lisansüstü programlarının işleyişi açısından belirginleştirmeye de cevaz veren bir tarih/hüküm olarak değerlendirilebilir. Açıkçası, her bir üniversite, kendi “akademik takvim”i doğrultusunda yarıyılın başlangıç ve bitişi bağlamında bir düzenleme yapmaya (uygulamanın başlayacağı tarihi belirlemeye) muhtar sayılabilir. Kuşkusuz, bu yorum, anılan Çerçeve Yönetmeliği etkisiz kılacak bir ötelemenin mümkün olduğu biçiminde de algılanmamalıdır. Bu cihetle, üniversitece çıkartılan yönetmeliğin mesela bir yıl sonra uygulanması vb. yolda konulacak geçiş hükümlerinin, Çerçeve Yönetmelik ile bağdaşmayacağı tereddütsüzdür.¹⁴³ Ama uygulamanın başlaması bakımından, Çerçeve Yönetmeliğin belirlediği tarihi, kendi üniversitesinde yürütülen eğitim-öğretim açısından belirginleştirerek, bu dönemin sonu ya da önümüzdeki dönemin başını tasrih eden bir geçiş hükmü koymaya, her bir üniversitenin mezun olduğu yaklaşımı benimsenebilir.¹⁴⁴ Kanaatimizce, Çerçeve Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 20/04/2016 tarihinin, 2015-2016 akademik yılı bahar yarıyılı (ikinci dönemin) ortalarına denk gelmiş olması karşısında, bilhassa yarıyıl (dönem) biçiminde belirlenen sürelerin başlangıç tarihi olarak 2016-2017 akademik yılı güz yarıyılı (birinci dönemin) esas alınmasının, Çerçeve Yönetmeliğin de bir gereği olarak değerlendirilmesi ve üniversitelerin çıkaracağı yönetmeliklerde bu doğrultuda hükümlere açıkça yer vermesi en uygun çözüm yolu sayılabilir.¹⁴⁵

¹⁴³ Hatta bu denli “öteleyici” bir yaklaşım, üniversitenin yönetmeliğinin değil, Çerçeve Yönetmeliğin doğrudan uygulanmasını gündeme getirebilecektir. Yani üniversitenin böyle bir yaklaşıma müstenit yönetmeliğindeki hükümlerin “ihmal” edilerek Çerçeve Yönetmeliğin ilgili hükümlerinin tatbiki caiz olabilecektir. Şüphesiz bu da, pratikte pek çok sorunu beraberinde getirebilecektir. Bkz. *supra.*, dn.72.

¹⁴⁴ Bu husustaki belirlemede önemli olan nokta, YÖK’ün Çerçeve Yönetmeliği’nin yürürlük tarihinden sonra lisansüstü programlara öğrenci kabulünde, yeni hükümlerin uygulanmasını temin edecek bir geçiş hükmünün kaleme alınmasıdır.

¹⁴⁵ Açıkçası, bu konudaki ideal yöntem; Çerçeve Yönetmeliğin anılan geçiş hükmünde, Yönetmelik’le getirilmiş hükümlerin uygulanması ve belirlenmiş sürelerin başlaması için “yürürlük tarihi”ne değil de, “2016-2017 eğitim-öğretim yılı”na açıkça göndermede bulunmuş olması ya da Yönetmeliğin “yayımlı tarihinde” değil de, “2016-2017 eğitim-öğretim yılının başında” yürürlüğe gireceğinin belirtilmiş olması idi. Fakat Çerçeve Yönetmelik’te bu minvalde bir düzenleme yöntemi tercih edilmemiş olduğundan;

Diğer taraftan ileri sürülmesi muhtemel *bir başka görüşe göre* ise; Çerçeve Yönetmeliğin bahse konu geçiş hükmünün üniversiteleri mutlak biçimde bağladığı ve bu hükümde açıkça belirlenen tarihin, üniversiteler tarafından, mevcut öğrencilerin “lehine” bile olsa değiştirilemeyeceği ve tevil edilemeyeceği düşünülebilir. Zira Çerçeve Yönetmeliğin anılan geçiş hükmünde, diğer pek çok hükmündekinin aksine, belirlenmesinin -açıkça veya örtülü olarak- üniversite senatolarının yönetmeliklerine “bırakıldığı” izlenimi uyandıran bir formülasyon/yaklaşım tercih edilmiş değildir. Şu hâlde, Çerçeve Yönetmeliğin geçiş hükmünde belirtilen “yürürlük tarihi” olan 20/04/2016 tarihinin, üniversite senatolarınca çıkarılacak lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinde de aynen benimsenmesi gerektiği öne sürülebilir. Dahası, üniversitelerce çıkarılacak yönetmeliklerde, bu hususta herhangi bir belirlemede bulunulmaması ya da farklı bir tarihin/yarıyılın belirlenmesi durumunda; Çerçeve Yönetmeliğin ilgili hükmünün doğrudan uygulanması suretiyle, her hâlükârda 20/04/2016 tarihinin esas alınmasının lazım geldiği de savlanabilir. Pozitif hukuk açısından uygun görünen bu yorumun/yaklaşımın, yarıyılın ortalarına denk düşen bir tarihin esas alınması nedeniyle, uygulamada pek çok soruna gebe görüldüğü ise açıktır. Binaenaleyh, kanımızca bu görüşe katılmak zordur.

Ezcümle, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihin (20/04/2016) dönemin ortalarına denk düşmesi nedeniyle, “*Bu Yönetmelikle (...) belirlenmiş süreler yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih(t)en itibaren başlar.*” şeklindeki geçiş hükmünde yer verilen “yürürlük tarihi” atfının, süre hesabı yönünden motamot değil; “geçmişe uygulama yasağı” yolundaki genel prensip doğrultusunda değerlendirilmesinin uygun olacağı kanaati hâsıl olmaktadır. Bu anlamda olmak üzere, **özellikle yarıyıl (dönem) esasına göre belirlenen sürelerin 2016-2017 akademik yılından itibaren hesaplanacağı, üniversitelerce çıkartılacak yönetmeliklerde tasrih edilmesi hukuken olanaklı** görünmektedir.

Belirtmek gerekir ki, bu yorum/yaklaşım, sorunun yalnızca süre hesabına ilişkin boyutunu çözmekte; yarıyıl hesabıyla ilgili olmayan ama yeni Yönetmeliğin getirdiği “ilişik kesme” hükümleri bakımından sonuçları bulunan, Yönetmeliğin hemen yürürlük tarihi sonrasında gerçekleştirilen

üniversitelerce çıkarılacak yönetmeliklerde anılan istikamette düzenlemelere gidilmesi, mevcut durumdaki en uygun çözüm yolu sayılabilir.

sınav ve değerlendirmelerin durumuna dair soru işaretlerini ise giderememektedir. Daha açık bir ifadeyle, bu yarıyıl içerisinde, 20/04/2016 tarihinden sonra gerçekleştirilen doktora yeterlik sınavında, tez önerisi savunmasında, tez izleme komitesi toplantısında ve hatta tez savunmasında başarısız olan öğrencilere yeni Yönetmelik hükümleri uyarınca işlem yapıp yapılmayacağı hususu da, sorunun bir başka boyutunu teşkil etmektedir. Zira yeni Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonra gerçekleştiği ve süre hesabına ilişkin olmadığı için, söz konusu sınav ve değerlendirmeler bakımından yeni Yönetmelik hükümlerinin derhâl uygulanması gerektiği düşünülebilirse de; böyle bir uygulamanın, “öngörülebilirliğin” gerektirdiği kademeli geçişin sağlanması açısından münasipliği oldukça tereddütlüdür. Çünkü söz konusu sınav ve toplantılar, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonraki bir günde gerçekleştirilmekle birlikte; sınav ve toplantının öncesindeki hazırlık, başvuru, rapor dağıtımı vb. nitelikte, büyük olasılıkla Yönetmeliğin yürürlüğünden öncesine dek uzanan (uzunca) bir süreci içermektedir. Dolayısıyla anılan sınav ve toplantılar, 20/04/2016 tarihinden sonra gerçekleştirilmiş olsa bile, aslında mezkûr tarihin öncesinde başlamış olan bir sürecin son aşamasıdır. Hâl böyleyken, söz gelimi, öğrencinin yeni Yönetmelik hükümlerinden haberdar olmadan (yeni Yönetmelik yayımlanıp yürürlüğe girmemişken), 20/04/2016 tarihinden evvel başvurduğu doktora yeterlik sınavına, 20/04/2016 tarihinden (yeni Yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girdikten) sonra girip başarısız olması durumunda; yeni Yönetmelik uyarınca (m.19/5) bir hakkını kaybettiğini söylemek pek isabetli olmaz. Keza “ilişik kesme” sonucu söz konusu olmadığı için bu yarıyıl tez izleme komitesi toplantısına girmemeyi planlayan (anılan toplantı için hiçbir hazırlık yapmamış olan) bir öğrencinin, 20/04/2016 tarihinden Haziran ayının bitimine kadar tez izleme komitesi toplantısına katılmadığı takdirde başarısız sayılacağını ve buna göre hakkında işlem yapılacağını (m.21/4) ileri sürmek de uygun görünmemektedir. Aynı durum, tez savunmaları bakımından da geçerlidir. Çünkü “ilişik kesme” gündemde değilken tezini enstitüye teslim etmiş olan bir öğrencinin, 20/04/2016 tarihinden sonra gireceği tez savunmasında başarısız addedilmesi hâlinde ilişkisinin kesilmesi de (m.9/7, m.22/6, m.28/6) makul görülemezdir. Ezcümle, mevcut öğrencilerin yeni hükümleri kavrayıp kendilerini buna göre ayarlamalarını, planlarını bu doğrultuda yapmalarını temin etmeye elverişli bir “geçiş” sağlanmak durumundadır. Bu da ancak, uygulamayı, 20/04/2016 gibi

yarıyılın ortalarına tekabül eden bir tarihten değil; bu yarıyılın sonu veya önümüzdeki yarıyılın başından itibaren, doğrusu 2016-2017 akademik yılından itibaren başlatılmakla mümkün olabilir.

Ne var ki, Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde yer alan düzenlemenin, böyle bir uygulamaya cevaz verdiğini iddia etmek kolay değildir. Daha açık bir ifadeyle, “*Bu Yönetmelikle getirilmiş hükümlerin uygulaması (...) yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih(t)en itibaren başlar.*” yolundaki geçiş hükmünde yer verilen “yürürlük tarihi” atfının, “süre hesabı”ndaki gibi “2016-2017 akademik yılından itibaren” şeklinde “okunması” gerekeceği hususunda sağlam argümanlar bulmak güçtür. Zira “süre hesabı” yönünden belirtilen şekilde bir yorum yapılabilmesini sağlayan temel unsur, yarıyıl (dönem) esasına göre belirlenen sürelerin 20 Nisan itibarıyla başlatılması durumunda; sürenin biteceği tarih itibarıyla ders, seminer gibi öğrenim etkinliklerinin bitirilebilmesinin, akademik takvim nedeniyle hukuken ve fiilen mümkün olamamasına dayanmaktadır. Süreyle (yarıyıl hesabıyla) ilgili olmayan ama yeni Yönetmeliğin getirdiği “ilişik kesme” hükümleri bakımından sonuçları bulunan, Yönetmeliğin hemen yürürlük tarihi sonrasında gerçekleştirilen sınav ve değerlendirmeler bakımından ise uygulamada böyle bir imkânsızlıktan bahsolunamaz. Dolayısıyla, Yönetmeliğin anılan geçiş hükmünün, bu açıdan, esasen “derhâl” uygulamayı zorunlu kıldığı söylenebilir. Bu noktada, anılan sınav ve toplantılardan, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonraki bir günde gerçekleştirilmekle birlikte; en azından başvurusu / rapor dağıtımı, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce yapılmış olanlar açısından farklı bir yoruma gidilmesinin “hukuki güvenliğinin” temini açısından isabetli olacağını da ilave etmek gerekir.

Öte yandan, süre hesabı yönünden yukarıda serdedilen görüşte olduğu üzere; Çerçeve Yönetmeliğin geçiş hükmündeki 20/04/2016 tarihi, asgari bir sınır olup, geçmişe yürütülmeyi engelleyen ve fakat her bir üniversitenin lisansüstü programlarının işleyişi açısından belirginleştirmeye de cevaz veren bir tarih/hüküm olarak değerlendirildiği ve her bir üniversitenin, kendi “akademik takvim”i doğrultusunda yarıyılın başlangıç ve bitişi bağlamında bir düzenleme yapmaya (uygulamanın başlayacağı tarihi belirlemeye) yetkili olduğu kabul edildiğinde ise, burada da tümüyle “süre hesabı”ndaki gibi bir yoruma gidilebileceği ve uygulamanın “2016-2017 akademik yılından

itibaren” gerçekleştirilmesinin mümkün olacağı vurgulanmalıdır. Pozitif hukuku zorlayan, ancak “öngörülebilirliği” ve kademeli geçişi tam anlamıyla sağlayan bu görüş, Çerçeve Yönetmeliğin “kapı araladığı” uygulama sorunlarının asgariye indirgenmesi açısından elverişlidir. Üniversitelerin, çıkaracakları lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinde, bu görüş doğrultusunda bir yürürlük/uygulama/geçiş hükmü koymaya yetkili oldukları ve Çerçeve Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 20/04/2016 tarihini değil de, 2016-2017 akademik yılı gibi bir belirlemeyi esas almalarının Çerçeve Yönetmeliğe aykırılık anlamına gelmeyeceği -tabii bu son yaklaşım benimsendiği takdirde- söylenebilir.

Tüm bu açıklamalara, çözümlenmelere ve “öngörülebilirliği” sağlayarak “haklı beklentiler”i korumaya yönelik yorumlara karşın; Çerçeve Yönetmeliğin, yürürlüğe girdiği tarihte içinde bulunulan yarıyla (döneme) etkisi bakımından, tereddütlere yol açabilecek biçimde kaleme alınan geçiş hükümleri dolayısıyla uygulamada pek çok sorunun gündeme gelebileceği de kaydedilmelidir. Ayrıca, Çerçeve Yönetmelik’teki geçiş hükümlerine dair zafiyetten dolayı meydana gelmesi muhtemel sorunların/duraksamaların, YÖK’ün geçiş hükümlerine ilişkin olarak -ileride / yakın gelecekte- hazırlaması olası görünen genelgeler, açıklayıcı yazılar ve bilgilendirici notlar ile giderilmeye çalışılması da ideal bir yöntem olarak değerlendirilmemek gerekmektedir. Kısacası geçiş sürecinin, YÖK’ün sonraki yazıları/açıklamaları/notları ile değil, doğrudan Yönetmelik ile “norm düzeyinde” açıklığa kavuşturulması en uygun yöntem olmasına karşılık; Yönetmeliğin geçici 1. maddesinin birinci fıkrasında yer verilen geçiş hükmünün, belirtilen yönlerden, bu nitelikten yoksun olduğu ileri sürülebilir.

O hâlde, Yönetmeliğin geçiş hükümlerine ilişkin olarak yukarıda süre ve uygulama bağlamında değinilen belirsizlik ve sorunları (*mevcut öğrencilerin azami süre miktarlarının bulunulan aşamaya bağlı olarak değişip değişmeyeceği; süre hesabının Yönetmeliğin yürürlük tarihi olan 20/04/2016 tarihinden itibaren mi, yoksa 2016-2017 akademik yılından itibaren mi yapılacağı; süre dışındaki hükümlerin 20/04/2016 tarihinden itibaren derhâl mi uygulanacağı, yoksa uygulamanın esasen 2016-2017 akademik yılından itibaren mi başlayacağı gibi çarpıcı noktalara dair*

müphemliklerin ortaya çıkardığı hukuki ve fiilî mahiyette çetin sorunları “norm düzeyinde” asgariye indirgemek nasıl mümkün olabilirdi sorusuna yanıt aramak amacıyla, mevcut geçici madde temelinde¹⁴⁶, olabildiğince “*efradını cami, ağyarını mâni*” bir geçici madde hazırlama denemesinde bulunmak uygun olacaktır.¹⁴⁷ Bu minvalde, *ideale* daha yakın bir geçici madde tesisi için; mevcut öğrenciler açısından azami sürelerin ayrıca ve açıkça zikredilmesine özen gösterilmesi, sürelerin [özellikle yarıyıl (dönem) esasına göre belirlenen sürelerin] işlemeye başlayacağı tarihin belirginleştirilmesi, önceki öğrenim sürelerinin dikkate alınmayacağına vurgulanması, yükümlendirici hükümlerin geçmişe şamil olmayacağına tasrih edilmesi ve danışmanlıklara ilişkin olanlar gibi önceden başlamış olan süreçlere dair değişikliklerin Yönetmelik sonrasında uygulanıp uygulanmayacağı vb. hususların açıklığa kavuşturulmasına gereksinim duyulacağı yadsınamayacağından, anılan hususlar, geçici madde hazırlanırken muhakkak gözetilmelidir.

Bu bağlamda ilkin, -yukarıda gerçekleştirilen irdeleme neticesinde benimsenen görüş doğrultusunda- geçiş hükmünün, mevcut lisansüstü öğrencilere, buldukları aşamalar dikkate alınmaksızın, seyyänen azami süre tanımış olduğu varsayımıyla; aşağıdaki gibi bir geçiş hükmünün (geçici maddenin) kaleme alınmasının, Yönetmelik’te yer verilen geçiş hükmüne (geçici 1. maddeye) nazaran daha belirgin ve isabetli olacağı düşünülebilir:

****Birinci örnek/öneri:***

Geçiş Hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 –

(1) Bu Yönetmelik’le getirilmiş hükümlerin uygulanması ve belirlenmiş süreler, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 20/04/2016 tarihinden itibaren

¹⁴⁶ Buradaki geçici madde denemelerinin, Çerçeve Yönetmeliğin geçici 1. maddesinin geçiş esaslarına dair sistematığı ve formülasyonu temel alınarak geliştirilmeye çalışıldığını; yani Çerçeve Yönetmeliğin geçiş hükümlerinden tamamen bağımsız ve serbestçe bir geçici madde örneği/önerisi hazırlama yoluna gidilmediğinin peşinen altını çizmek isteriz.

¹⁴⁷ Geçiş hükümlerini içeren geçici maddenin hazırlanmasında, Alman Hukuku’ndaki son derece kapsamlı bir tavsiye metni olan “Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları El Kitabı”ndan (“*Bekanntmachung des Handbuchs der Rechtsförmlichkeit*”) (bkz. *supra.*, dn.119) da yararlanılmasının, “norm koyma tekniği” açısından faydalı olacağı yadsınamayacağından; aşağıdaki örneklerin/önerilerin kaleme alınmasında, adı geçen metnin de göz önünde tutulduğunu belirtmek isteriz.

başlar. Ancak yarıyıl (dönem) esasına göre belirlenen süreler 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren hesaplanır.

(2) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte enstitülerde kayıtlı olan öğrenciler bakımından azami sürelerin hesaplanmasında daha önceki öğrenim süreleri dikkate alınmaz.

(3) Bu Yönetmelik’le getirilen yükümlülükler, öğrencilerin bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce ilgili lisansüstü programda tamamlamış olduğu aşamalar için uygulanmaz.

(4) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce aynı anda birden fazla lisansüstü programa kayıtlı olan öğrenciler hakkında 35 inci maddenin altıncı fıkrası uygulanmaz.

(5) 06/02/2013 tarihinden önce tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı olan veya mezun olan öğrenciler doktora programlarına başvurabilir.

(6) Yükseköğretim kurumu ya da üst kurullarında yer değiştiren ve emekliye ayrılan öğretim üyelerinin bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce başlamış olan danışmanlıkları, öğrenci ilgili programı tamamlayıncaya kadar devam eder.

Diğer taraftan, geçiş hükmünün, mevcut lisansüstü öğrencilere, buldukları aşamalara göre değişkenlik arz eden azami süreler tanımış olduğu varsayıldığında ise; her bir aşamaya dair azami süreyi de tasrih eden aşağıdaki gibi mufassal bir geçiş hükmünün (geçici maddenin)¹⁴⁸ -esasen yukarıdaki birinci önerinin geliştirilmesi suretiyle- kaleme alınmasının, uygulamadaki olası duraksamaları giderebileceği için, Yönetmelik’te yer verilen geçiş hükmüne (geçici 1. maddeye) nazaran çok daha isabetli olacağı değerlendirilebilir:

****İkinci örnek/öneri:***

Geçiş Hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 –

(1) Bu Yönetmelik’le getirilmiş hükümlerin uygulanması ve belirlenmiş süreler, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 20/04/2016 tarihinden itibaren

¹⁴⁸ “İkinci örnek/öneri” olarak sunulan geçici maddedeki geçiş hükümleri kaleme alınırken, “sanatta yeterlik programı”nda, doktoradaki gibi bir “yeterlik” aşamasının bulunmadığı varsayılmıştır. “Sanatta yeterlik programı”nda da, doktoradaki gibi “yeterlik sınavı”nın (yeterlik aşamasının) mevcut olması hâlinde, geçici maddedeki ilgili bentlerin, bu doğrultuda doktora programına koşut biçimde düzenlenmesi gerekeceği önemle belirtilmelidir.

başlar. Ancak yarıyıl (dönem) esasına göre belirlenen süreler 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren hesaplanır.

(2) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte enstitülerde kayıtlı olan öğrenciler bakımından azami sürelerin hesaplanmasında daha önceki öğrenim süreleri dikkate alınmaz. Öğrencilerin, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ilgili programda buldukları aşamalara göre, bu aşamaları ve programları tamamlamak için, 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren hesaplanacak olan azami süreleri aşağıda belirtilmiştir:

a) Tezsiz yüksek lisans programlarında olanların, bu programı tamamlamak için azami üç yarıyıl,

b) Tezli yüksek lisans programlarında ders aşamasında olanların, bu aşamayı tamamlamak için azami dört yarıyıl, programı tamamlamak için toplam azami altı yarıyıl,

c) Tezli yüksek lisans programlarında tez aşamasında olanların, bu aşamayı ve programı tamamlamak için toplam azami iki yarıyıl,

ç) Doktora programlarına yüksek lisans derecesi ile kabul edilip ders aşamasında olanların, bu aşamayı tamamlamak için azami dört yarıyıl, programı tamamlamak için toplam azami on iki yarıyıl; lisans derecesi ile kabul edilip ders aşamasında olanların, bu aşamayı tamamlamak için azami altı yarıyıl, programı tamamlamak için toplam azami on dört yarıyıl,

d) Doktora programlarına yüksek lisans veya lisans derecesi ile kabul edilip ders aşamasını tamamlayan ve yeterlik aşamasında olanların, bu aşamayı tamamlamak için azami bir yarıyıl, programı tamamlamak için toplam azami sekiz yarıyıl,

e) Doktora programlarına yüksek lisans veya lisans derecesi ile kabul edilip ders ve yeterlik aşamalarını tamamlayan ve tez aşamasında olanların, bu aşamayı ve programı tamamlamak için toplam azami yedi yarıyıl,

f) Sanatta yeterlik programlarına yüksek lisans derecesi ile kabul edilip ders aşamasında olanların, bu aşamayı tamamlamak için azami dört yarıyıl, programı tamamlamak için toplam azami on iki yarıyıl; lisans derecesi ile kabul edilip ders aşamasında olanların, bu aşamayı tamamlamak için azami altı yarıyıl, programı tamamlamak için toplam azami on dört yarıyıl,

g) Sanatta yeterlik programlarına yüksek lisans derecesi ile kabul edilip ders aşamasını tamamlayan ve tez aşamasında olanların, bu aşamayı ve programı tamamlamak için toplam azami sekiz yarıyıl; lisans derecesiyle kabul edilip ders aşamasını tamamlayan ve tez aşamasında olanların, bu aşamayı ve programı tamamlamak için toplam azami on yarıyıl,

ğ) Bilimsel hazırlık programlarında olanların, bu programı tamamlamak için azami iki yarıyıl süreleri vardır.

h) Yeterlik aşamasındaki doktora programı öğrencilerinin ders aşamasını tamamladıkları süre, yeterlik sınavına girmek için bu Yönetmelik'te öngörülen azami süreden çıkartıldığında kalan sürenin (d) bendinde belirtilen bir yarıyılık süreden daha uzun olması hâlinde, ilgili öğrenci hakkında, yeterlik aşamasına ilişkin azami süre olarak bu süre uygulanır.

ı) Tez aşamasındaki yüksek lisans ve sanatta yeterlik programı öğrencilerinin ders aşamasını tamamladıkları süre ile doktora programı öğrencilerinin ders ve yeterlik aşamalarını tamamladıkları süre, ilgili lisansüstü programın toplam azami süresinden çıkartıldığında kalan sürenin (c), (e) ve (g) bentlerinde belirtilenlerden daha uzun olması hâlinde, ilgili öğrenci açısından azami süre olarak bu süre uygulanır.

(3) Bu Yönetmelik'le getirilen yükümlülükler, öğrencilerin bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce ilgili lisansüstü programda tamamlamış olduğu aşamalar için uygulanmaz.

(4) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce aynı anda birden fazla lisansüstü programa kayıtlı olan öğrenciler hakkında 35 inci maddenin altıncı fıkrası uygulanmaz.

(5) 06/02/2013 tarihinden önce tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı olan veya mezun olan öğrenciler doktora programlarına başvurabilir.

(6) Yükseköğretim kurumu ya da üst kurullarında yer değiştiren ve emekliye ayrılan öğretim üyelerinin bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce başlamış olan danışmanlıkları, öğrenci ilgili programı tamamlayınca kadar devam eder.

Kuşkusuz, deneme mahiyetinde sunulan bu alternatif geçici madde önerilerinin de, uygulamada ortaya çıkabilecek tüm tereddütleri bertaraf edeceğini ve tüm sorunları çözmeyi sağlayacağını söylemeye olanak yoktur. Nitekim böyle bir iddia gerçekçi olmaz. Yine de, örnek kabîlinden hazırlanan bu yoldaki düzenlemelerin, hukuki belirliliği, en azından Yönetmeliğin geçici 1. maddesine göre çok daha iyi temin edeceğinde duraksanamaz.¹⁴⁹ Şu hâlde, tüm olasılıkların öngörülmesi suretiyle

¹⁴⁹ Özellikle “*ikinci örnek/öneri*” olarak tarafımızca kaleme alınan geçici madde taslağının; ayrıntılı, açık ve net düzenlemeler içermesi ve lisansüstü öğrenimin her bir aşamasını ayrı ayrı ele alarak yeni Yönetmeliğin mevcut hukuki ilişkilere etkisini açıklığa kavuşturması gibi özellikleri itibarıyla, belirliliği sağlamaya elverişli görüldüğü; bu anlamda, “norm

mükemmelen bir geçiş hükmü düzenlemesi yapılması, imkânsız olmasa da, son derece güç görünmekle birlikte; çok genel ifadeler kullanmaktan kaçınarak ve gündeme gelmesi muhtemel “uyum süreci” sorunlarını tasavvur ederek olabildiğince ayrıntılı ve açık biçimde bir geçiş düzenlemesi kaleme almaya çalışmanın isabetli olacağı belirtilmelidir.¹⁵⁰

Yönetmeliğin yayımlandığı tarihte lisansüstü programlara kayıtlı olan (mevcut) öğrencilerin durumunu yukarıda etraflıca izah olunan şekilde -bir ölçüde- belirginleştirildikten ve geçici madde (geçiş hükmü) denemeleriyle *olması gerekene* dair belirlemelerde bulunduktan sonra, Yönetmeliğin yeni öğrenciler (inceleme konusu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra lisansüstü programlara başvuran ve kaydolanlar) açısından tüm hükümleriyle “derhâl” uygulanacağını tereddütsüz olduğunun tekrar altını çizmek gerekir. Açıkçası, “geçiş esasları” bağlamında belki bazı belirsizlikler içeren Yönetmeliğin, lisansüstü programlara başvuru ve kayıttan mezuniyete dek varan süreçte, lisansüstü programların “müstakbel öğrencileri” (adaylar) açısından uygulanmasında hukuken herhangi bir sorun görünmemektedir. Fakat bu çalışmadaki incelemenin odağını oluşturan Yönetmeliğin, YÖK tarafından çıkartılan bir “çerçeve yönetmelik” niteliği taşıdığı; dolayısıyla her bir üniversitenin, lisansüstü eğitim-öğretime ilişkin kendi yönetmeliğini,

koyma tekniği” yönünden, *olması gerekene* daha fazla yaklaştığı söylenebilir. Ancak anılan taslağın, yeni Yönetmeliğin öngördüğü süre hesaplama yöntemiyle bağdaştığını ileri sürmenin pek mümkün görünmediği de ilave edilmek gerekir. Zira yeni Yönetmelik’te, programların toplam azami sürelerinin, mevcut öğrencilerin tamamına, buldukları aşamalardan mücerret biçimde tanınmış olduğu yaklaşımının benimsendiğine dair ipuçları ve bu yolda yoruma gidilmesini sağlayan argümanlar -yukarıda da ortaya konulduğu üzere- vardır.

¹⁵⁰ Konu açısından, “Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları El Kitabı”nın (“*Bekanntmachung des Handbuchs der Rechtsförmlichkeit*”) (bkz. *supra.*, dn.119), -kanun bağlamında- “geçiş hükümleri”ne ilişkin kısımdaki (s.123-124) izahatta yer verilen şu satırlar/tavsiyeler mühimdir: “*Geçiş hükmü düzenlemelerinin yazımı konusunda büyük bir hareket alanı kalmaktadır. Birçok durumda yeni bir kanunun veya münferit hükümlerin mevcut hukuki ilişkilere uygulanmasını yasaklamak ya da yürürlüğe girdikten sonra oluşan hukuki ilişkilerle sınırlamak yeterlidir. ‘Bu kanun yalnızca kanunun yürürlüğe girmesinden sonra oluşan hukuki ilişkiler için geçerlidir’ gibi bir ifade kullanılmamalıdır. Bu, kanunun gelecekteki hukuki durumlar için geçerli olmasının doğallığı dışında bu tarihe kadarki hukuki durumların nasıl değerlendirileceğini açıkça göstermez. Daha çok mevcut hukuki ilişkilerle bağlantı kurulması tavsiye edilir.*”

anılan Çerçeve Yönetmelik doğrultusunda/çerçevesinde hazırlayacağı¹⁵¹; bu bakımdan, bilhassa söz konusu yönetmeliklerin ne zaman (hangi tarihte) hazırlanıp yayımlanacağı ile de bağlantılı olarak bazı uygulama problemlerinin gündeme gelebileceği göz ardı edilmemelidir.

IV. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

YÖK tarafından çıkartılan ve yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik programlarından oluşan lisansüstü eğitim-öğretimi düzenleyen yeni “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”nde yer alan hükümler, önceki düzenlemeler ile karşılaştırıldığında; bu Yönetmelik’le birlikte, lisansüstü eğitim-öğretimde yepyeni/bambaşka bir sisteme geçildiğini ve yeni bir paradigma yaratıldığını söylemek güçtür. Öncekine nazaran tekil farklılıklar bulunmakla birlikte, yeni Yönetmeliğin, eski sistemi büyük ölçüde muhafaza ettiği; tabii bu arada sistemdeki bazı “pürüzler”i “rötuşlayarak” giderdiği gözlemlenmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki; Yönetmeliğin en dikkat çekici yanını oluşturan, azami “öğrenim süreleri” ve “ilişik kesme”ye dair düzenlemelerin getirilmesi de, yepyeni bir sisteme geçilmesini sağlamaktan ziyade, 13/02/2011 tarih ve 6111 sayılı *Torba Kanun*’dan önceki sisteme geri dönülmesini teminden ibarettir. Kısacası, yeni Yönetmelik’te yepyeni bir sistem ihdas edilmemiş; esasen bir önceki sisteme avdet edilmesi sağlanmıştır.

“Yepyeni” bir sistem olmamakla birlikte, “süreler” ve “ilişik kesme”nin getirildiği -mevcuda nazaran- “yeni”/“farklı” bir düzene geçildiğinden; Yönetmeliğin “ilişik kesme”yi hangi hâller için öngördüğü ve bu hâllerin, önceki Yönetmelik döneminde lisansüstü öğrenime başlamış olan mevcut (eski) öğrencileri nasıl etkileyeceği meseleleri önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, Yönetmeliğin; lisansüstü programları (m.7, m.12, m.17, m.26) ve bilimsel hazırlık programını (m.30) belirtilen toplam azami süreler

¹⁵¹ Bu kapsamda, üniversitelerin, lisansüstü eğitim-öğretime ilişkin mevcut yönetmeliklerini Çerçeve Yönetmelik ile uyumlaştırmak amacıyla, yönetmeliklerinde esaslı değişiklikler yapma (*mevcut yönetmeliklerinde değişiklikler yapılmasına dair yönetmelikler çıkarma*) yoluna gidebilecekleri gibi; mevcut yönetmeliklerini yürürlükten kaldıran yepyeni yönetmelikler (*yeni lisansüstü eğitim-öğretim yönetmelikleri*) çıkarmayı da tercih edebilecekleri açıktır. Ancak Çerçeve Yönetmeliğin yeni bir yönetmelik olarak çıkarılmış olması nedeniyle, üniversitelerin de bu hususta yeni yönetmelikler çıkarmayı yeğlemesi teknik açıdan daha uygun olabilir.

içerisinde başarıyla tamamlayamayan öğrencilerin yükseköğretim kurumu ile ilişkisinin kesileceğini öngördükten başka; ders aşamasını belirtilen azami süreler içerisinde tamamlayamayan ya da diğer koşulları/ölçütleri (örneğin, yükseköğretim kurumunun öngördüğü asgari genel not ortalamasını) sağlayamayan öğrencilerin de ilişkisinin kesileceğini kurala bağladığı (m.7/2, m.17/2, m.26/2); ayrıca tezi / sanatta yeterlik çalışması başarısız bulunarak reddedilen öğrencilerin (m.9/7, m.22/6, m.28/6) yanı sıra tezi başarılı bulunan ama tezinin kopyalarını (nüshalarını) belirtilen azami süre içerisinde ilgili enstitüye teslim etmeyen ve koşulları yerine getirmeyen, bu arada azami öğrenim süresi dolan öğrencilerin de (m.10/1, m.23/2, m.29/2) ilişkisinin kesileceğini hüküm altına aldığı görülmekte; bunlara ilaveten, doktora programı açısından, yeterlik sınavında iki kez başarısız olan öğrencilerin (m.19/5), tez önerisi ikinci kez reddedilen öğrencilerin (m.21/3) ve tez izleme komitesi tarafından üst üste iki kez veya aralıklı olarak üç kez başarısız bulunan öğrencilerin (m.21/4) ilişkisinin kesileceğini düzenlediği anlaşılmaktadır.

Görüldüğü üzere, Yönetmeliğin karakteristik özelliği, muayyen süreler içerisinde muayyen yükümlülüklerini yerine getirmeyen ve başarısız olan öğrencilerin yükseköğretim kurumundan “ilişkisinin kesilmesini”, yani gündelik tabiriyle “atılmasını” öngörmüş olmasıdır. Fakat bu noktada, “yasallık ilkesi” yönünden bir duraksama tezahür etmektedir. Zira anılan düzenlemeleri havi Yönetmeliğin dayanağını oluşturan 6569 sayılı *Torba Kanun*’un 28. maddesi ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda -m.44/(c) hükmünde- yapılan değişiklikte, “(...) lisansüstü eğitim usul ve esasları ile öğrenim süreleri Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.” denilmekle iktifa edilmiş; yani Kanun’da herhangi bir kriter belirlenmeksizin ve çerçeve çizilmeksizin, idareye çok geniş bir alan bırakılarak, “eğitim ve öğrenim hakkı”na, esasen Yönetmelik’le müdahale edilmesine olanak tanınmış; bu suretle “idarenin kanuniliği ilkesi”, “idarenin düzenleme yetkisinin tali niteliği” ve “temel hak ve özgürlüklerin güvence rejimi” açısından tartışmaya açık bir tabloya vücut verilmiştir. Gerçi belirtilen tartışmalı durumun, -öğretide ve pratikte irdelendiğine rastlanmamış olmakla birlikte- önceki Yönetmelik açısından da söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Lakin sorunun önceden de mevcut olması, şimdi yeni Yönetmelik açısından da devam ettirilmesini mazur göstermez. Her hâlükârda, Anayasa’nın 42. maddesinde teminat altına alınan “eğitim ve

öğrenim hakkı”nı sınırlamanın ötesinde, ortadan kaldıran bu tür düzenlemeler bakımından Yönetmeliğin temeline dair bu “ön sorun” görmezden gelinmemek gerekir.

İşaret edilen ama -şimdilik- kesin bir yargıya ulaşılmaması güç görünen bu “ön sorun” aşıldığında, Yönetmeliğin “öğrenim süreleri” ve “ilişik kesme”ye ilişkin yeni hükümlerinin, yeni Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce öğrenimlerine başlamış olan mevcut (eski) öğrencilere uygulanıp uygulanmayacağı; uygulanacaksa nasıl uygulanacağı sorusu akla gelmektedir. Anılan sorunun kuramsal açıdan yanıtlanmasında, “kazanılmış hak” ve “haklı beklenti” ilkelerinden hareket edilebilir ve son tahlilde, eski Yönetmeliğin mevcut öğrenciler açısından kazanılmış hak oluşturmayacağı ve uygulanmaya devam olunması zorunluluğundan söz edilemeyeceği; mamafih, süregelen öğrencilik statüsü içerisinde, eski Yönetmelik döneminde tamamlanan aşamalar (örneğin yüksek lisans veya doktora ders aşaması) bakımından kazanılmış hakkın gündeme geleceği söylenebilir. Bu durumda yeni Yönetmeliğin, geçmişe etkili olamayacağı ve yürürlük tarihinden önce tamamlanan aşamalara (“*sabitlenmiş statüler*”e)¹⁵² dokunamayacağı; ama şüphesiz, geleceğe (ileriye) etkili biçimde uygulanacağı ve mevcut öğrencilerin süregelen statülerine geleceğe yönelik etki edeceği anlaşılmaktadır. Yönetmeliğin geleceğe yönelik uygulanması açısından ise, tamamen “derhâl” uygulanmayı zorunlu kılan bir “kamu yararı” gereği bulunmadığı; mevcut öğrencilerin “haklı beklentiler”inin korunması gerekeceği; bu anlamda, “öngörülebilir” tedricî bir geçiş ile “ani” etki ve sonuç doğurmanın engellenmesinin uygun olacağı belirtilmelidir.

Bu kuramsal saptamanın, Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde yer verilen “geçiş hükümleri”nde -apaçık olmasa da- yansımaları bulduğu görülmektedir. Maddenin, “süreler” ve “ilişik kesme” uygulaması bakımından önem taşıyan birinci fıkrasında yer alan “*Bu Yönetmelikle getirilmiş hükümlerin uygulaması ve belirlenmiş süreler yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih(t)en itibaren başlar.*” hükmüyle, Yönetmeliğin yayımlanarak yürürlüğe girdiği 20/04/2016 tarihini milat kabul eden bir yaklaşımın benimsenmiş olması, kademeli bir geçişin öngörüldüğünü gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, Yönetmelik’le belirlenen sürelerin,

¹⁵² Bkz. *supra.*, dn.118.

Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağı biçimde süre hesabı yapılması; Yönetmelik’le getirilen hükümlerin uygulanmasının da, bu süreler dikkate alınmak ve geçmişe teşmil edilmemek suretiyle gerçekleştirilmesi; ayrıca öğrenim süreci içerisinde bulunan aşamaların, salt bu Yönetmeliğin getirdiği yeni (yükümlendirici) hükümler (yüklenen yeni ödevler) nedeniyle uzamasına yol açılmamasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

Diğer bir anlatımla, bu Yönetmelik’le getirilmiş hükümlerin uygulanmasının, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden itibaren başlayacağını kurala bağlanmış olması, Yönetmelik ile getirilen ve “ilişik kesme” sonucunu da doğurabilen yükümlülüklerin geçmişe değil, geleceğe etkili biçimde uygulanacağını ve mevcut öğrencilerin önceki ihmalkârlık ve başarısızlıklarının dikkate alınmayacağını ortaya koymakta; sürelerin, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden itibaren işlemeye başlayacağını hüküm altına alınmış olması ise, “süre hesabı”nda, öğrenimde geçen önceki sürelerin (miktarı ne olursa olsun) dikkate alınmayacağı ve bu suretle Yönetmeliğin “ani” bir etki doğurmasının önleneceği bir yaklaşımı ifadelendirmektedir. Dolayısıyla Yönetmelik’te, mevcut öğrenciler açısından, bu yönüyle “öngörülebilirliği” sağlayan makul bir “geçiş hükmü” sayesinde “haklı beklentiler”in korunduğu; ayrıca geriye yürür mahiyette bir düzenlemeye yer verilmemekle, “kazanılmış haklar”a da saygı gösterildiği söylenebilir. Bu cihetle, yeni Yönetmeliğin mevcut öğrencilere uygulanması hususunun -norm düzeyinde- açıklığa kavuşturulduğu ve pratikte husule gelmesi olası sorunların, elbette tümüyle bertaraf edilemese de, asgariye indirgenmesinin mümkün kılındığı düşünülebilir.

Vâkıâ, anılan geçiş hükmünün çok genel bir ifadeyle kaleme alınmış olmasının bazı duraksamaları beraberinde getireceği de kestirilebilmektedir. Örneğin, “*Bu Yönetmelikle (...) belirlenmiş süreler yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih(t)en itibaren başlar.*” şeklinde formüle edilmiş olan hükmün, “aşamalı” bir süreç olan lisansüstü öğrenime ilişkin süreler açısından nasıl yorumlanacağı noktasında tereddüt hâsıl olabilmektedir. Başka bir ifadeyle, anılan geçiş hükmünün, mevcut lisansüstü öğrencilere, buldukları aşamalara bakılmaksızın ilgili programa ilişkin olarak seyyanen azami süreler mi tanıdığı; yoksa buldukları aşamalara göre değişkenlik arz eden azami süreler mi tanıdığı çok açık değildir. Her ne kadar, mevcut öğrencilere

seyyanen azami süre tanındığı, ama bu azami süreler içerisinde çeşitli aşamalar açısından Yönetmelik'te ayrıca ve açıkça öngörölmüş olan sürelerin de ilgili aşamalardaki öğrencilere tatbik edilmesi gerektiği sonucuna yorum yoluyla ulaşılabilenekte ise de; bu yorum, eleştiriyeye/tartışmaya tümüyle kapalı görünmemektedir. Buna rağmen, yeni Yönetmeliğin mevcut öğrencilere uygulanması hususunun (geçiş esaslarına dair murat edilen sistemin) -norm düzeyinde- belli ölçüde açıklığa kavuşturulduğu da yadsınamaz. Buradan hareketle, hükmün açıkça izhar etmediği durumlar açısından ise, uygulamada, yukarıda izah olunan kuramsal saptamada belirtilen ilke ve ölçütler esas alınmak suretiyle; hükmün geriye yürütölməsi anlamına gelmeyen, kazanılmış haklara dokunmayan ve haklı beklentilere hanel getirmeyen bir yorum yönteminin benimsenmesinin uygun olacağına da dikkat çekilmelidir.

Bu noktada, “geçiş süreci” bakımından Yönetmelik kaynaklı olarak yaşanabilecek -belki- tek kayda değer sorun, lisansüstü eğitim-öğretimin yarıyıl (dönem) esasına göre yürütölməsi bağlamında, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihin (20/04/2016), yarıyılın ortalarına denk gelmesiyle ilgili olabilir. Zira uygulamanın başlatılması ve sürelerin hesaplanması bakımından 20/04/2016 tarihinin esas alınması durumunda, derslerin tamamlanması gibi hususlarda “ilişik kesme”nin ne zaman gerçekleştirileceği noktasında tereddüt hâsıl olabilir. Gerçekten, derslerin ve seminerlerin Nisan ayı içerisinde (20 Nisan itibariyle) bitirilebilmesi hukuken ve fiilen mümkün olmadığına göre; örneğin tezli yüksek lisans (m.7/2), (normal) doktora (m.17/2) ve (normal) sanatta yeterlik (m.26/2) programlarında ders aşamasını tamamlamak için Yönetmelik ile getirilen 4 yarıyıllık azami süreyi, mevcut öğrenciler açısından 20/04/2016 tarihinden başlatmak ve azami sürenin 20/04/2018 tarihinde biteceğini söylemek anlamlı olmayabilir. Kezalik, en geç 5. yarıyılın (bütünleşik doktora da 7. yarıyılın) sonuna kadar girilmesinin zorunlu olduğu hükme bağlanan (m.19/2) yeterlik sınavına mevcut doktora öğrencilerinin girebileceği en son tarihin belirlenmesinde duraksamaya düşölmesi ihtimal dâhilindedir. Genel olarak ifade etmek gerekirse; sorun, içinde bulunulan yarıyılın (2015-2016 akademik yılı bahar yarıyılının), süre hesabı ve uygulama açısından nasıl değerlendirileceği noktasında düğömlenmektedir. Kanımızca Yönetmeliği, içinde bulunulan yarıyıla tatbik etmek, aslında bir tür “geriye yürütme” anlamına geleceğinden; Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği yarıyıl, sürelerin

başlaması ve uygulama açısından hesaba katmamak en uygun çözüm yolu sayılabilir. Aksi takdirde süreler, bu yarıyılın başından itibaren hesaplanmış olur ki; böyle bir uygulama, Yönetmeliği geçmişe yürütmek biçiminde telakki edilir ve hukuka uyarlık taşımaz. O hâlde, Çerçeve Yönetmeliğin geçiş hükmünde yollamada bulunulan “yürürlük tarihi”ni (20/04/2016), geçmişe yürütülmeyi engelleyen asgari bir sınır olarak kabul edip; üniversitelerce çıkartılacak lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinin geçiş hükümlerinde, özellikle yarıyıl (dönem) esasına göre belirlenen sürelerin “2016-2017 akademik yılından itibaren” işlemeye başlayacağını (hesaplanacağını) açıkça düzenlenmesi, Çerçeve Yönetmeliğe aykırılık oluşturmayacaktır denilebilir.

Burada değinilmesi gereken bir diğer tereddütlü nokta da, yarıyıl hesabıyla ilgili olmayan ama yeni Yönetmeliğin getirdiği “ilişik kesme” hükümleri bakımından sonuçları bulunan, Yönetmeliğin hemen yürürlük tarihi sonrasında gerçekleştirilen sınav ve değerlendirmelerin durumudur. Daha açık bir ifadeyle, bu yarıyıl içerisinde, 20/04/2016 tarihinden sonra gerçekleştirilen doktora yeterlik sınavında, tez önerisi savunmasında, tez izleme komitesi toplantısında ve hatta tez savunmasında başarısız olan öğrencilere yeni Yönetmelik hükümleri uyarınca işlem yapıp yapılmayacağı hususu da, tartışmanın bir başka boyutunu teşkil etmektedir. Her ne kadar ilk bakışta, yeni Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonra gerçekleştiği ve süre hesabına ilişkin olmadığı için, söz konusu sınav ve değerlendirmeler bakımından yeni Yönetmelik hükümlerinin derhâl uygulanması gerektiği düşünülebilirse de; “öngörülebilirliğin” gerektirdiği kademeli geçişin sağlanması ideali açısından, yukarıda esasen süre hesabı yönünden dermeyeran ettiğimiz yorumun burada da tatbikinin çok daha uygun olacağı mütalaa olunabilir. Zira söz konusu sınav ve toplantılar, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonraki bir günde gerçekleştirilmekle birlikte; sınav ve toplantının öncesindeki hazırlık, başvuru, rapor dağıtımı vb. nitelikte, büyük olasılıkla Yönetmeliğin yürürlüğünden öncesine dek uzanan (uzunca) bir süreci içermektedir. Dolayısıyla anılan sınav ve toplantılar, 20/04/2016 tarihinden sonra gerçekleştirilmiş olsa bile, aslında mezkûr tarihin öncesinde başlamış olan bir sürecin son aşamasıdır. Hâl böyleyken, söz gelimi, öğrencinin yeni Yönetmelik hükümlerinden haberdar olmadan 20/04/2016 tarihinden evvel başvurduğu doktora yeterlik sınavına 20/04/2016 tarihinden sonra girip başarısız olması durumunda yeni

Yönetmelik uyarınca (m.19/5) bir hakkını kaybettiğini söylemek pek isabetli olmaz. Keza “ilişik kesme” sonucu söz konusu olmadığı için bu yarıyıl tez izleme komitesi toplantısına girmemeyi planlayan bir öğrencinin, 20/04/2016 tarihinden Haziran ayının bitimine kadar tez izleme komitesi toplantısına katılmadığı takdirde başarısız sayılacağını ve buna göre hakkında işlem yapılacağını (m.21/4) ileri sürmek de uygun görünmemektedir. Aynı durum, tez savunmaları bakımından da geçerlidir. Çünkü “ilişik kesme” gündemde değilken tezini enstitüye teslim etmiş olan bir öğrencinin, 20/04/2016 tarihinden sonra gireceği tez savunmasında başarısız addedilmesi hâlinde ilişiğinin kesilmesi de (m.9/7, m.22/6, m.28/6) makul görülemese gerektir. Ezcümle, mevcut öğrencilerin yeni hükümleri kavrayıp kendilerini buna göre ayarlamalarını, planlarını bu doğrultuda yapmalarını temin etmeye elverişli bir “geçiş” sağlanmak durumundadır. Bu da ancak, süre hesabı ve uygulamayı, 20/04/2016 gibi yarıyılın ortalarına tekabül eden bir tarihten değil; bu yarıyılın sonu veya önümüzdeki yarıyılın başından itibaren, doğrusu 2016-2017 akademik yılından itibaren başlatmakla mümkün olabilir. Ne var ki, Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde yer alan düzenlemenin, böyle bir uygulamaya cevaz verdiğini ileri sürmek kolay değildir.

Belirtmek gerekir ki; *“Bu Yönetmelikle getirilmiş hükümlerin uygulaması (...) yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih(t)en itibaren başlar.”* yolundaki geçiş hükmünde yer verilen “yürürlük tarihi” atfının, “süre hesabı”ndaki gibi “2016-2017 akademik yılından itibaren” şeklinde “okunması” gerekeceği hususunda sağlam argümanlar bulmak güçlük arz etmektedir. Zira “süre hesabı” yönünden belirtilen şekilde bir yorum yapılabilmesini sağlayan temel unsur, yarıyıl (dönem) esasına göre belirlenen sürelerin 20 Nisan itibarıyla başlatılması durumunda; sürenin biteceği tarih itibarıyla ders, seminer gibi öğrenim etkinliklerinin bitirilebilmesinin, akademik takvim nedeniyle hukuken ve fiilen mümkün olamamasına dayanmaktadır. Süreyle (yarıyıl hesabıyla) ilgili olmayan ama yeni Yönetmeliğin getirdiği “ilişik kesme” hükümleri bakımından sonuçları bulunan, Yönetmeliğin hemen yürürlük tarihi sonrasında gerçekleştirilen sınav ve değerlendirmeler bakımından ise uygulamada böyle bir imkânsızlıktan bahsolunamayacağı için; Yönetmeliğin anılan geçiş hükmünün, bu açıdan, esasen “derhâl” uygulamayı zorunlu kıldığı ve uygulamanın 2016-2017 akademik yılına ötelenmesine olanak tanımadığı

söylenbilir. Fakat bu noktada, anılan sınav ve toplantılardan, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonraki bir günde gerçekleştirilmekle birlikte; en azından başvurusu / rapor dağıtımı, Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce yapılmış olanlar açısından farklı bir yoruma gidilmesinin “hukuki güvenliğin” temini açısından isabetli olacağını da ilave etmek gerekir.

Öte yandan, süre hesabı yönünden yukarıda serdedilen görüşte olduğu üzere; Çerçeve Yönetmeliğin geçiş hükmündeki 20/04/2016 tarihi, asgari bir sınır olup, geçmişe yürütülmeyi engelleyen ve fakat her bir üniversitenin lisansüstü programlarının işleyişi açısından belirginleştirmeye de cevaz veren bir tarih/hüküm olarak değerlendirildiği ve her bir üniversitenin, kendi “akademik takvim”i doğrultusunda yarıyılın başlangıç ve bitişi bağlamında bir düzenleme yapmaya (uygulamanın başlayacağı tarihi belirlemeye) yetkili olduğu kabul edildiğinde ise, burada da tümüyle “süre hesabı”ndaki gibi bir yoruma gidilebileceği ve uygulamanın “2016-2017 akademik yılından itibaren” gerçekleştirilmesinin mümkün olacağı vurgulanmalıdır. Pozitif hukuku zorlayan, ancak “öngörülebilirliği” ve kademeli geçişi tam anlamıyla sağlayan bu görüş, Çerçeve Yönetmeliğin “kapı araladığı” uygulama sorunlarının asgariye indirgenmesi açısından elverişlidir. Bu zaviyeden değerlendirildiğinde; üniversitelerin, çıkaracakları lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinde, bu görüş doğrultusunda bir yürürlük/uygulama/geçiş hükmü koymaya yetkili oldukları ve Çerçeve Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 20/04/2016 tarihini değil de, 2016-2017 akademik yılı gibi bir belirlemeyi esas almalarının Çerçeve Yönetmeliğe aykırılık anlamına gelmeyeceği söylenebilir.

Tüm bu açıklamalara, çözümlemelere ve “öngörülebilirliği” sağlayarak “haklı beklentiler”i korumaya dönük yorumlara karşın; Çerçeve Yönetmeliğin, yürürlüğe girdiği tarihte içinde bulunulan yarıyla (döneme) etkisi bakımından, tereddütlere yol açabilecek biçimde kaleme alınan geçiş hükümleri dolayısıyla uygulamada pek çok sorunun gündeme gelebileceği de kaydedilmelidir. Açıkçası, Çerçeve Yönetmeliğin anılan geçiş hükmünde, Yönetmelik’le getirilmiş hükümlerin uygulanması ve belirlenmiş sürelerin başlaması için “yürürlük tarihi”ne değil de, “2016-2017 eğitim-öğretim yılı”na açıkça göndermede bulunulmuş olsa ya da Yönetmeliğin “yayımlı tarihinde” değil de, “2016-2017 eğitim-öğretim yılının başında” yürürlüğe

gireceği belirtilmiş olsa idi, bahse konu sorunun gündeme gelmeyeceği herhâlde rahatlıkla söylenebilirdi.

Ancak bu aşamada, yine de; YÖK'ün inceleme konusu Yönetmeliği “çerçeve” nitelik taşıdığından, Çerçeve Yönetmeliğin “hukuki güvenliği” zedeleyen mezkûr hükümlerinin çok genel ifadelerle kaleme alınmış olmasından kaynaklanan belirsizliklerin giderilmesine yönelik olarak, yukarıda çeşitli açılardan izah olunan doğrultuda düzenlemelerin, üniversite senatolarınca çıkarılacak yönetmeliklerde ayrıntılarıyla ve açıkça kaleme alınması, tereddütleri bertaraf etmek açısından son derece faydalı olabilir. Hatta bu noktada bir adım daha ileri giderek, bu minvalde bir düzenleme yapmak yerine; örneğin süre hesabı bakımından Çerçeve Yönetmelik'teki yürürlük tarihine atıfta bulunmanın hukuka aykırılık teşkil edebileceği ve bu doğrultuda gerçekleştirilecek uygulamalar yönünden, önceki yönetmelik değişikliklerinden tecrübeyle sabit olduğu üzere, pek çok sorunun ve uyuşmazlığın gündeme gelmesinin “şaşırtıcı” olmayacağı öne sürülebilir.

Şimdiye dek lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliklerinde yapılan, öğrenciler açısından “yükümlendirici” mahiyetteki değişikliklerin (aleyhte/dezavantajlı yeni hükümlerin) mevcut öğrencilere uygulanmasında sayısız “uyuşmazlık” çıktığı gözlemlendiğinden; bu Yönetmeliğin mevcut öğrencilere uygulanması hususunda da endişe duyulması olağan karşılanmak gerekir. Hatta mevcut öğrencilerin azami sürelerinin miktarı, sürelerin hesabı ve işlemeye başlayacağı tarih ile süre dışındaki hükümlerin derhâl uygulanması gibi konulardaki belirsizliklerin ve çetrefil sorunların, bu endişeyi artırması da tabiidir. Lakin bu Yönetmelik'te yer verilen geçiş hükümlerinin; yukarıda değinilen ifade zafiyetine ve sorunlara rağmen, -konsept olarak- esasen makul bir süre ve sistem ile “öngörülebilirliği” büyük ölçüde sağlamaya elverişli sayılabileceği ve bu potansiyeli itibarıyla, -öncekilerden farklı olarak- uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütlerin “uyuşmazlık” ve “dava”lara evrilmesi ihtimalini azaltabileceği yolundaki tespit ve ümit de not düşülmelidir.

KISALTMALAR CETVELİ

AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKTS	: Avrupa Kredi Transfer Sistemi
ALES	: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı
Alm.	: Almanca
Ank.	: Ankara
AY	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
BMJV	: Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz
C.	: Cilt
D	: Daire
D.	: Danıştay
DİDDGK	: Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu
DİDDK	: Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
ECTS	: European Credit Transfer System
f.	: Fıkra
Ibid.	: Aynı yerde (aynı eserde)
İM	: İdare Mahkemesi
infra.	: Aşağıda (ileride)
İng.	: İngilizce
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız

KDK	: Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)
KİBB	: Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (www.kazanci.com)
KPDS	: Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı
m.	: Madde
No.	: Numara
ÖSYM	: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı
p.	: Page
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
S.E.T.	: Son erişim tarihi
supra.	: Yukarıda
Ş.N.	: Şikâyet numarası
T.	: Tarih
TUS	: Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı
UYAP-BB	: Ulusal Yargı Ağı Projesi Bilgi Bankası (emsal.danistay.uyap.gov.tr)
ÜAK	: Üniversitelerarası Kurul
ÜDS	: Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavı
vb.	: Ve benzeri (ve bunun gibi)
vd.	: Ve devamı (ve devamında)
Vol.	: Volume
vs.	: Vesaire
Yay.	: Yayınları (Yayınevi)
YD	: Yürütmenin durdurulması
YDS	: Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

KAYNAKÇA**- Yararlanılan Kitaplar ve Makaleler**

- AKBULUT, Emre (2013): *Türk İdare Hukukunda Kanuni İdare İlkesi*, İstanbul, Beta Yay.
- AKILLIOĞLU, Tekin (1979): "Yönetmelik İşlemlerinde Yürürlüğe Giriş Sorunu", *Amme İdaresi Dergisi*, C.XII, S.2, s.33-44.
- AKILLIOĞLU, Tekin (1984): "Yasaların Zaman Bakımından Uygulanmasına İlişkin Bazı Sorunlar", *Amme İdaresi Dergisi*, C.XVII, S.3, s.36-45.
- Bekanntmachung des Handbuchs der Rechtsförmlichkeit*, vom 22. September 2008 (*Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları El Kitabı*, 22 Eylül 2008) [Bundesanzeiger: Jahrgang 60, Ausgegeben am Mittwoch, dem 22. Oktober 2008, Nummer 160a. / Federal Almanya Resmî İlan Gazetesi: 60. Yıl, 22 Ekim 2008, Çarşamba günü basılmıştır, No.160a.].
- BHAT, Girish N. (2007): "Recovering the Historical Rechtsstaat", *Review of Central and East European Law*, Vol.32, Issue 1, p.65-97.
- BÜLBÜL, Erdoğan (2010): *İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması*, İstanbul, Beta Yay.
- DURAN, Lûtfi (1982): *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yay.
- ERKUT, Celâl (2015): *İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği*, Tıpkı Basım, Ankara, Danıştay Yay.
- GÖZLER, Kemal (2009a): *İdare Hukuku*, C.I, 2. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi Yay.
- GÖZLER, Kemal (2009b): *İdare Hukuku*, C.II, 2. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi Yay.
- GÖZLER, Kemal (2013): *Örnekleriyle Usulsüz Alıntı Sorunu*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref / TAN, Turgut (2014): *İdare Hukuku*, C.I (Genel Esaslar), 10. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi Yay.

- GÜNDAY, Metin (2013): *İdare Hukuku*, 10. Baskı, Ankara, İmaj Yay.
- GÜNEŞ, Turan (1965): *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay.
- HOFMANN, Herwig C. H. / ROWE, Gerard C. / TÜRK, Alexander H. (2011): *Administrative Law and Policy of the European Union*, New York, Oxford University Press.
- KARAHANOĞULLARI, Onur (2004): *Kamu Hizmeti (Kavram ve Hukuksal Rejim)*, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi Yay.
- KARAHANOĞULLARI, Onur (2015): *İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme)*, 3. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi Yay.
- KATOĞLU, Tuğrul (2008): *Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması*, Ankara, Seçkin Yay.
- KUNTER, Nurullah / YENİSEY, Feridun / NUHOĞLU, Ayşe (2010): *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Bası, İstanbul, Beta Yay.
- OĞURLU, Yücel (2003): *İdare Hukukunda Kazanılmış Haklara Saygı ve Haklı Beklentiler Sorunu*, Ankara, Seçkin Yay.
- ONAR, Sıddık Sami (1966): *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, C.I, 3. Bası, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası.
- ÖZAY, İl Han (2004): *Günüşığında Yönetim*, İstanbul, Filiz Kitabevi Yay.
- ÖZTÜRK, K. Burak (2009): *Fransız ve Türk Hukukunda İdarenin Düzenleme Yetkisinin Kapsamı*, Ankara, Yetkin Yay.
- SAĞLAM, Fazıl (1982): *Temel Hakların Sınırlanması ve Özü*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay.
- SANCAR, Mithat (2008): *'Devlet Akli' Kısacında Hukuk Devleti*, 4. Baskı, İstanbul, İletişim Yay.
- SCHÖNBERG, Søren J. (2000): *Legitimate Expectations in Administrative Law*, New York, Oxford University Press.

- SCHWARZE, Jürgen (2006): *European Administrative Law*, Revised 1. Edition, London, Sweet and Maxwell.
- ŞANLI ATAY, Yeliz (2011): *Türk İdare Hukukunda Adsız Düzenleyici İşlemler*, Ankara, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yay.
- TAN, Turgut (1970): *İdari İşlemin Geri Alınması*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay.
- TAŞPINAR AYVAZ, Sema (2013): *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) Zaman Bakımından Uygulanması*, Ankara, Yetkin Yay.
- THOMAS, Robert (2000): *Legitimate Expectations and Proportionality in Administrative Law*, Oxford – Portland Oregon, Hart Publishing.
- ULUSOY, Ali (2004): *Kamu Hizmeti İncelemeleri*, İstanbul, Ülke Kitapları Yay.
- YAŞAR, Hasan Nuri (2014): *İdare Hukuku*, 2. Basım, İstanbul, Der Yay.

- ***Yararlanılan Yargı ve Ombudsman Kararları***

- Ank.14.İM: E.2008/1153, K.2009/147, T.10/02/2009 (yayımlanmamıştır).
- AYM: E.1999/19, K.1999/12, T.03/05/1999 (RG: T.17/07/1999, S.23758).
- AYM: E.2012/76, K.2013/44, T.20/03/2013 (RG: T.07/11/2013, S.28814).
- AYM: E.2013/88, K.2014/101, T.04/06/2014 (RG: T.22/07/2014, S.29068).
- AYM: E.2013/96, K.2014/118, T.03/07/2014 (RG: T.21/05/2015, S.29362).
- D.1.D: E.1984/71, K.1984/85, T.30/04/1984 (KİBB).
- D.8.D: E.1996/3847, K.1997/2153, T.17/06/1997 (UYAP-BB).
- D.8.D: E.1998/2461, K.1998/2571, T.15/09/1998 (UYAP-BB).
- D.8.D: E.1999/2073, K.2001/1014, T.19/03/2001 (yayımlanmamıştır).
- D.8.D: E.2004/4041, K.2005/1280, T.21/03/2005 (KİBB).
- D.8.D: E.2004/4046, K.2005/650, T.14/02/2005 (yayımlanmamıştır).
- D.8.D: E.2004/5084, K.2005/2119, T.04/05/2005 (KİBB).
- D.8.D: E.2008/911, K.2010/5033, T.06/10/2010 (yayımlanmamıştır).

- D.8.D: E.2008/6421, K.2009/766, T.02/02/2009 (yayımlanmamıştır).
D.8.D: E.2009/4193, K.2012/2322, T.14/05/2012 (yayımlanmamıştır).
D.8.D: E.2009/10046, T.03/05/2010 (KİBB).
D.8.D: E.2012/4167, K.2012/3322, T.23/05/2012 (yayımlanmamıştır).
D.8.D: E.2014/10066, T.09/03/2015 (yayımlanmamıştır).
D.10.D: E.2007/5427, K.2011/2289, T.14/06/2011 (UYAP-BB).
D.14.D: E.2012/3319, K.2014/4530, T.09/04/2014 (yayımlanmamıştır).
DİDDGK: E.1996/146, K.1996/475, T.17/10/1996 (UYAP-BB).
DİDDK: E.2005/1988, K.2008/1826, T.23/10/2008 (UYAP-BB).
DİDDK: E.2014/3883, K.2015/927, T.25/03/2015 (yayımlanmamıştır).
DİDDK: YD İtiraz No.2015/1134, T.12/11/2015 (UYAP-BB).
DİDDK: YD İtiraz No.2015/1428, T.08/02/2016 (yayımlanmamıştır).
KDK: Ş.N.2015/4906, T.03/04/2016 (www.ombudsman.gov.tr).

- ***Yararlanılan İnternet Siteleri***

BMJV Resmî İnternet Sitesi:

http://www.bmjb.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF/Themenseiten/RechtssetzungBuerokratieabbau/HandbuchDerRechtsfoermlichkeit_deu.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (S.E.T.30/05/2016).

http://www.bmjb.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF/Themenseiten/RechtssetzungBuerokratieabbau/HandbuchDerRechtsfoermlichkeit_tuerk.pdf?__blob=publicationFile&v=4 (S.E.T.30/05/2016).

YÖK Resmî İnternet Sitesi:

http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/13282424
(S.E.T.12/05/2016).

<http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/bologna-sureci-nedir>
(S.E.T.12/05/2016).